

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra psychologie

Bakalářská práce

Vliv manželství rodičů na partnerské vztahy jejich dětí

Vedoucí práce: PhDr. Irena Smetáčková, Ph.D.

Autorka: Kristina Vachudová

Praha

2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením
PhDr. Ireny Smetáčkové, Ph.D., a že jsem citovala všechny použité informační zdroje.

V Praze dne

.....

Kristina Vachudová

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí práce PhDr. Ireně Smetáčkové, Ph.D. za její cenné rady, připomínky a čas, který věnovala mé bakalářské práci. Dále bych ráda poděkovala všem účastníkům a účastnicím výzkumu za ochotu a otevřenost.

Resumé

Cílem bakalářské práce bylo ověření vlivu manželství rodičů, resp. jeho vnímání ze strany dětí, na jejich vlastní partnerské vztahy a popis těch aspektů, které s touto percepcí souvisí.

Práce je členěna do dvou hlavních celků – teoretické a praktické části. Teoretická část se věnuje moderní rodině jako výchozímu prostoru jedince, funkcím rodiny, vývoji a aspektům, které určují její funkčnost. Dále se v této části věnuji proměnným, které vstupují do navazování partnerských vztahů, teoriím volby partnera, vývoji a dimenzím partnerského vztahu. Praktická část popisuje realizovaný výzkum a diskusi získaných závěrů s literaturou.

Výzkumné šetření probíhalo s osmi aktéry – čtyřmi ženami a čtyřmi muži, přičemž všem bylo mezi 19 a 24 lety. Jejich rodiče byli v době výzkumu manželé a oni sami měli partnerský vztah o minimální délce 2 roky. Výsledky byly zjišťovány na základě rozhovoru s účastníky výzkumu. První část rozhovoru zahrnovala retrospektivní pojmání manželství rodičů a druhá se věnovala partnerskému vztahu aktérů. Rozhovor se soustředil na základní aspekty partnerského vztahu jako je komunikace, trávení volného času, vyjadřování přízně a postoje k výběru partnera, rozchodu a svatbě.

Výzkum prokázal vysokou míru souvislosti percepce vztahu rodičů a pojetí vlastního partnerského vztahu, a to jak v pozitivním tak negativním smyslu.

Summary

Goal of this bachelor dissertation was measuring the impact of parents' marriage or more precisely its perception of it by their children on the children's own partner-relationships. It describes the aspects related to this perception. The work is divided into two main segments – theoretical and practical part. The theoretical part is focused on modern family as the starting point for any individual, on its functions, progress and the aspects that determine its functionality. Furthermore in this part I focus on variables that affect development of relationships, theories of partner-choosing and dimensions of partner-relationship. The practical part describes realized research and confrontation of its conclusions with the literature. Research was carried out with eight subjects – four males and four females, while all of them were between 19 and 24 years old, their parents were married when the research was in progress and the subjects were in currently relationship at least two years long. Findings were based on interviews with the subjects of the research. First part of the interview covered retrospective view of the parents' marriage and the second covered the partner-relationship of the subjects. The interview was focused on the base aspects of the relationship, such as communication, spending time together, expressing of affection and stances toward partner-choosing, break-up and wedding.

Research has confirmed high amount of connection between perception of parents relationship and approach towards own partner-relationship in both positive and negative meaning.

Obsah

1. Úvod.....	8
Teoretická část	
2. Rodina jako výchozí systém jedince.....	10
2.1 Vymezení pojmu rodina.....	10
2.2 Vývoj pojetí rodiny	11
2.2.1 Rodina v tradiční společnosti	11
2.2.2 Současná rodina.....	13
2.3 Vývojové fáze nukleární rodiny.....	14
2.4 Funkce rodiny.....	17
2.4.1 Funkce moderní rodiny.....	17
2.4.2 Primární socializace.....	18
2.5 Faktory ovlivňující funkčnost rodiny	20
2.5.1 Rodičovská dyáda.....	22
3. Aspekty ovlivňující navazování partnerských vztahů	23
3.1 Afiliace	24
3.2 Sociální dovednost	24
3.3 Fyzická blízkost	25
3.4 Interpersonální přitažlivost.....	26
3.4.1 Atraktivita.....	26
3.4.2 Podobnost a komplementarita	27
4. Volba partnera.....	28
5. Dimenze vztahu	30
6. Vývoj partnerského vztahu	31

Praktická část

7. Cíl a průběh výzkumu.....	32
7.1 Výzkumné otázky.....	32
7.2 Výzkumný vzorek	33
7.3 Metoda sběru dat	34
7.4 Sběr dat.....	39
7.5 Způsob zpracování dat	40
8. Individuální rozbor	41
8.1 Alena 21 let	42
8.2 Barbora 19 let.....	45
8.3 Cecílie 24 let	49
8.4 Daniela 22 let	53
8.5 Emil 24 let.....	57
8.6 František 23 let.....	60
8.7 Gabriel 22 let.....	64
8.8 Hubert 23 let.....	67
9. Shrnutí výsledků	71
10. Diskuse výsledků	77
11. Závěr	79
Seznam literatury	80
Přílohy.....	81
Příloha č. 1- Přepis rozhovoru	81
Příloha č. 2 - Analýza rozhovoru	101

1. Úvod

Vliv rodiny na život jedince je v mnoha oblastech nepopiratelný a bylo o něm napsáno již mnohé. Pozornost je věnována zejména negativním jevům vyskytujícím se v rodině a jejich dopadům na život dítěte. Na mysli mám zejména rozvod rodičů, jehož vliv na život a partnerské vztahy dětí je poměrně oblíbeným tématem. Nejen rozchod, ale i manželství může zásadním způsobem určit život a vztahy jedince. Ve své práci se proto soustředím na úplné rodiny a jejich vliv, resp. na vliv manželství rodičů na partnerské vztahy jejich dětí. Cílem mého snažení je zmapovat oblasti vztahu, které jsou ovlivněny percepcí vztahu rodičů. Zaměřím se tedy na to, jakým způsobem ovlivňuje vnímání vztahu rodičů postoje jejich dětí k partnerskému vztahu.

Osobní motivací pro zvolení tohoto tématu pro mě byla snaha o pochopení fungování partnerských vztahů a přání uplatnit se v budoucnosti v manželské terapii.

Výzkumy, ze kterých jsem mohla čerpat, se zabývají zejména korelací mezi percipovanou spokojeností/nespokojeností v manželství rodičů a následně v manželství jejich dětí a systémem přejímání genderových rolí. Výzkumné skupiny jsou z větší části tvořeny klientelou odborných zařízení, jejichž vztahy jsou před začátkem výzkumu diagnostikovány.

Výzkum prezentovaný v této práci se od vnějšího hodnocení vztahů před nebo po výzkumu snažil oprostít. Aktéři/aktérky byli vybráni pouze na základě délky vztahu a výchozí situace v rodině, tj. jednalo se o děti z úplných rodin. Následná analýza jejich partnerského vztahu, která zjišťovala souvislosti mezi vnímanou podobou manželství jejich rodičů, se nezaměřovala na úspěšnost těchto vztahů, ale na způsob jejich fungování.

Text je členěn do dvou hlavních celků. První z nich, teoretická část, se snaží zmapovat obě tematická pole, kterými se zde zabývám. Jedná se o primární rodinu jako výchozí prostor jedince a oblast partnerských vztahů. Pro pochopení souvislostí mezi oběma prvky se v teoretické části věnuji podobě moderní rodiny, jejím funkcím, vývoji a faktorům působícím na funkčnost rodiny. Dále zde mapuji proměnné vstupující do

navazování partnerských vztahů a některé z teorií vysvětlujících volbu partnera. Závěr teoretické části je věnován vývoji partnerského vztahu a jeho dimenzím - rovinám, skrze které lze na partnerský vztah nahlížet.

V praktické části jsou prezentovány příběhy vztahů jednotlivých účastníků/účastnic výzkumu v souvislosti s tím, jak reflektují manželství rodičů. Vycházím přitom z rozhovorů s osmi aktéry/aktérkami, kteří vzpomínali a hodnotili vztah svých rodičů a dále popisovali svůj vlastní partnerský vztah. V závěru práce se věnuji celkovým výsledkům, které vyplynuly z výzkumného šetření.

Teoretická část

2. Rodina jako výchozí systém jedince

Tato kapitola je soustředěna na zevrubný popis vývoje rodiny, a to jak ve smyslu dějinném, tak ve smyslu osobní historie rodiny. Dále je zde pozornost věnována funkcím rodiny a faktorům, které ovlivňují funkčnost rodinného systému. Cílem kapitoly je komplexní zmapování rodinného kontextu, který považuji za výchozí pro lepší porozumění jeho vlivu na budování partnerských vztahů.

2.1 Vymezení pojmu rodina

Protože není možné podat jedinou vyčerpávající definici rodiny, pracují jednotlivé obory s definicemi, které zdůrazňují ty aspekty, jež jsou pro daný obor nejzásadnější. Je tak možno rozlišit definice biologizující, sociologické, psychologické aj. Mezi definice reflektující biologický aspekt můžeme zařadit definici J. Langmaiera a M. Kňourkové, podle nichž je rodina „institucionalizovaná biosociální skupina, vytvořená přinejmenším ze dvou členů odlišného pohlaví, mezi nimiž neexistuje pokrevní pouto, a z jejich dětí“ (In Výrost, Slaměník, 1998, s. 304). Protože se domnívám, že tato definice podává pro potřeby tohoto textu příliš úzkou výpověď o podstatě rodiny, budu se odkazovat k psychologické definici H. Kramera (1980), která uvádí, že „rodina je skupina lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů. Členové jsou často (ale ne nutně) vázáni hereditou, legálními manželskými svazky, adopcí nebo společným uspořádáním života v určitém úseku jejich životní cesty. Kdykoliv mezi blízkými lidmi existují intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby, může být užíván pojem rodina, i když jde např. o nesezdaný pár, o náhradní rodinu atd“ (In Sobotková, 2007, s. 24).

Každý rodinný systém tohoto typu se skládá z několika subsystémů, a to ze subsystému manželského, sourozeneckého a subsystému rodič-dítě. (Sobotková, 2007)

2.2 Vývoj pojetí rodiny

Protože pojetí rodiny se během historického vývoje společnosti zásadním způsobem proměňovalo, rozhodla jsme se na tomto místě ve stručnosti pojednat o vývoji jejího chápání, a to až do dnešní podoby. Důvodem je předpoklad, že pojetí základních kulturních institucí podává výpověď o stavu společnosti jako takové, tedy že při zkoumání vlivu rodiny na partnerské vztahy je nutno zohledňovat její soudobou podobu.

2.2.1 Rodina v tradiční společnosti

Výrost a Slaměník předpokládají, že v **předliterárních společnostech** bylo rodinné sdružení pouhým seskupením osob, mezi kterými docházelo k nahodilému pohlavnímu styku a které společně pečovaly o potomstvo, obranu a obživu. Později se začaly formovat rody, skupiny pokrevně příbuzných osob, mezi kterými panovaly trvalejší vztahy sexuální povahy. Zpočátku se jednalo o spojení čtyř až pěti pokolení příbuzných do jedné tzv. velkorodiny, později docházelo ke spojení několika velkorodin. Ve společnosti, která byla postavena na primátu žen, postupně docházelo k omezování pohlavního styku mezi určitými osobami a k omezování možnosti uzavírat mezi určitými osobami sňatek. V tomto období se začala rozvíjet tendence směřující k párovému manželství. Odklon od zemědělské společnosti provázela také změna společenská. Rodina přijala místo matriarchální podoby podobu patriarchální. Muž si odvedl ženu do svého rodu a párové manželství se změnilo v monogamní soužití, které umožnilo předání materiálních statků legálním potomkům. (Výrost, Slaměník, 1998)

V raných společnostech **Mezopotámie a Egypta** se manželství upevnilo důsledkem vzniku státu jako právní instituce. V **Římě** bylo manželství respektovaným právním svazkem, ale přestože římské právo umožňovalo zrušení manželství dohodou nebo jednostranným prohlášením, žena tohoto práva bez povolení svého manžela využít nemohla. Úpadek římské společnosti provázela i úpadek manželství. (Výrost, Slaměník, 1998)

Středověká feudální společnost obnovila patriarchát v jeho původní podobě. Podrobila manželské a rodinné vztahy přísné kontrole jurisdikce. Věrnost byla vyžadována i od mužů, muž nesměl svou ženu vypudit z domu a předmanželský pohlavní styk byl nepřipustný stejně jako rozvod. K uvolnění pojetí manželství a rodiny došlo až v období **humanismu a renesance**. (Výrost, Slaměník, 1998)

Pojetí rodiny ve střední a západní Evropě během 16. - 18. stol. dokumentuje Horský, který tvrdí, že pojem rodina nezahrnuje pouze osoby pokrevně příbuzné, ale také služebnictvo a učedníky, resp. všechny osoby žijící pod jednou střechou. V našem chápání se tedy jedná spíše o domácnost nebo hospodářství. Všichni učedníci a čeledíni byli vůči svému hospodáři povinováni stejnou autoritou jako vůči svému otci a hospodář se vůči nim měl chovat obdobným způsobem jako ke svým potomkům. (Horský, 1996) Toto koresponduje s faktem, že poddaní směli uzavírat sňatek pouze se svolením feudála. (Výrost, Slaměník, 1998) Tedy, měl-li muž rozhodující právo vůči dětem a soudobé chápání rodiny, resp. domácnosti zahrnovalo do této domácnosti i poddané, je nasnadě, že měl rozhodovací práva vůči poddaným, stejně jako vůči svým dětem.

Se zrušením nevolnictví v roce 1781 došlo k uvolnění sňatkového trhu a ke svobodnému uzavírání sňatků. Během 19. stol. se nadále uplatňovala převaha muže nad ženou a ženina nevěra byla posuzována přísněji. (Výrost, Slaměník, 1998)

V roce 1949 byly v ČSR stanoveny podmínky, jejichž splnění je nutné pro uzavření manželství: monogamie, neexistence příbuzenství v přímé linii, absence duševní poruchy u snoubenců a zletilost. (Výrost, Slaměník, 1998)

V **poválečném Československu** byly z ekonomických a ideologických důvodů funkce rodiny přejímány státem a měly tak umožnit co největší zařazení žen do pracovního procesu. Výrost a Slaměník označují období 50. let jako kritické období, kdy bylo mnoho rodin rozbito uvězněním nebo emigrací. Později došlo k přeformulování ideologie a rodina byla ztotožněna se základem společnosti. V této době sňatečnost, charakteristická nízkým věkem nevěst a brzkými porody ve věku 20-24 let, dosahovala v ČSR 95 %. (Výrost, Slaměník, 1998)

2.2.2 Současná rodina

Za hlavní rys evropské rodiny považuje Kučera (1990) její **snižující se stabilitu**. Jejím projevem je **zvyšující se rozvodovost**. Modernější vztahy mezi manželi jsou charakteristické tím, že nároky kladené jedním z partnerů na druhého převyšují dosažené přizpůsobení a toleranci, čímž emocionální zázemí rodiny slábne. Při vysoké rozvodovosti dochází k častějšímu opakování sňatku, což má často za následek výchovu dětí od různých rodičů v rámci jednoho manželství. Snížená stabilita manželství vede také k tomu, že roste počet osob, které vytváří neformální partnerské svazky. (Kučera, Maur, Horská, Stloukal, 1990) Vysoká míra rozvodovosti souvisí s **nedostatkem protirozvodových bariér**, jak konstatují Výrost a Slaměník. Absence těchto bariér souvisí se sekularizací společnosti, díky které roste tolerance k tomuto řešení partnerských potíží. (Výrost, Slaměník, 1998) Dalším aspektem, jenž přispívá k rozvodovosti, je ztráta pojetí rodiny jako výrobní jednotky, jejíž členové jsou na sobě existenčně závislí, a také ekonomická dostupnost rozvodu.

Mezi **alternativní formy partnerského a rodinného života** patří nesezdaná soužití „na zkoušku“, ale také dlouholetá partnerství s dětmi, matky s dětmi, které nejsou informovány, kdo je jejich otcem, či partnerství úmyslně bezdětná. (Výrost, Slaměník, 1998) Kromě matek samoživitelek je však důležité zmínit také otce samoživitele či homosexuální partnerství a s nimi spojenou široce diskutovanou otázku o možnosti výchovy dětí v těchto partnerstvích. Dalším důležitým fenoménem naší doby je tzv. singl způsob života. Jedná se o více či méně dobrovolné dlouhodobé setrvání bez partnera. Mezi faktory, které působí na vznik či volbu tohoto způsobu života, je potřeba svobody a nezávislosti, ale také vysoké nároky na partnera, které mohou způsobit nedostatečnou sňatkovou či partnerskou nabídku a které souvisí se zvyšujícím se věkem a zkušenostmi singl jedinců. Svou roli zde hraje i zvyk na tento způsob života a neochota či neschopnost přijmout partnera do svého života a přizpůsobovat se mu.

Charakteristické pro současnou rodinu je také **stírání tradičních rozdílů mezi mužskou a ženskou rolí** a s tím spjaté narušení tradiční rodinné konstelace s dominantním postavením muže a submisivním postavením ženy. Vysoká

zaměstnanost a vzdělanost českých žen přispěla také ke změně fungování rodinného systému. Dvoukariérová manželství jsou již běžnou skutečností, a tak výchovné působení rodičů přebírají už několik desítek let instituce. Dalším důsledkem dvoukariérových manželství a soudobé orientace na materiální hodnoty je nedostatek času a **omezování bezprostředních kontaktů** s partnerem a dětmi. Specifikem moderní rodiny je také omezení kontaktů jen na dvě generace, tj. na rodiče a děti, prarodiče žijí odděleně a styk dětí s nimi je zprostředkováván zejména ve městech střední generací. (Výrost, Slaměník, 1998)

Další zásadní charakteristikou současných rodin je **odsouvání rodičovství** a **snížující se porodnost**. O snížující se porodnosti podrobně informuje Rabušic (2001), který na tento fenomén pohlíží optikou jak sociokulturní a psychologickou, tak optikou ekonomickou. Rabušic dochází k závěru, že naše republika kopíruje trend západních zemí, který budí obavy svou rychlostí, nicméně není zcela jasné, jakým způsobem zasáhnout, neboť se jedná o vysoce privátní věc. (Rabušic, 2001) Tato tendence by nebyla uskutečnitelná bez **zvyšující se kvality antikoncepce**, která umožňuje regulaci fertility ze strany ženy a **intimní vztahy bez vazby na možné početí**, a to i v dlouhodobých partnerstvích. Dále je v současnosti běžně přijímána **předmanželská sexualita**. Všemi výše popsanými charakteristikami moderní rodiny se prolíná poměrně nová tendence k **individualismu** a upřednostňování osobních potřeb a zájmů před zájmy celku. Výrost a Slaměník konstatují tuto tendenci v souvislosti s válečným obdobím, když zájmy jedince byly daleko za zájmy společnosti. (Výrost, Slaměník, 1998)

2.3 Vývojové fáze nukleární rodiny

Vzhledem k retrospektivnímu zkoumání primární rodiny účastníků výzkumu, považuji za nutné zmínit vývojová stadia nukleární rodiny, z jejichž podoby mohou vyplývat postoje či vzorce chování v partnerském vztahu dětí v ní vyrostlých.

Jako první uvádí Výrost a Slaměník tzv. **období adaptační**. V tomto období se jedná o soužití dvou partnerů, které je charakteristické vzájemným poznáváním sebe navzájem a svého životního stylu, zvyklostí a návyků. Vytváří se zde společný způsob života zahrnující tvorbu způsobu hospodaření, trávení volného času, tvorbu společných hodnot a postojů k širšímu sociálnímu okolí a rodině. V tomto období se také tvoří komunikační systém mezi partnery, návyky v intimní oblasti a dochází k rozdělení rolí především na kontinuu dominance-submise. Výrost a Slaměník považují za negativní rys naší společnosti fakt, že toto období je často z partnerského soužití vypouštěno z důvodu gravidity partnerky, která nutí pár k provizorním řešením jako je soužití s rodiči jednoho z partnerů aj., která mohou přejít v řešení trvalá. (Výrost, Slaměník, 1998) Ačkoliv se domnívám, že je tento trend, jak ho zdokumentovala Třeštíková ve svých Manželských etudách, na ústupu, může významným způsobem ovlivnit model, který rodiče předají svému dítěti, neboť chtěnost či nechtěnost početí dítěte a míra obtíží spojená s neplánovanou graviditou ovlivňuje nejen vztah mezi partnery, ale také vztah k dítěti.

Druhé vývojové období nastává **po narození dítěte**. Pozornost partnerů je zaměřena na dítě a individuální potřeby jsou odsunuty do pozadí ve prospěch rodiny. Přestože je tato etapa velmi významná pro oba rodiče, významněji ji vnímá zejména ten z partnerů, který zůstává s dítětem doma a je s ním v bezprostředním kontaktu. V našich socio-kulturních podmínkách je to častěji žena. Osvojení rodičovských rolí je osobnostním testem zralosti partnerů. Pokud subjektivně pocítují selhání, může to mít velmi negativní dopad na atmosféru v rodině, která zásadním způsobem ovlivní vývoj dítěte. V období před a po narození dítěte dochází k rozdělování činností souvisejících s chodem domácnosti a péčí o dítě. V období po narození dítěte může dojít k rozpadu vztahů u nezralých partnerů, kde došlo k sňatku z důvodu gravidity partnerky. (Výrost, Slaměník, 1998) Přestože dítě nemá na toto období explicitní vzpomínky, formuje toto období klima v rodině a působí na dítě také ve formě pozdějších výpovědí rodičů, kteří stále jsou nebo nejsou spolu.

Třetí fáze je období, kdy se **ustálil počet členů** rodiny a děti zatím žijí s rodiči. Oba rodiče se plně podílí na výchově dětí, které již vstoupily do kolektivní výchovy. Ten z rodičů, který byl s dítětem doma, se vrací do zaměstnání a navazuje znovu širší

kontakty s okolím. Dochází zde k tvorbě rodinných koalic. V rodině vzniká pevný životní rytmus, ve kterém mají velmi pozitivní roli zejména ty činnosti, při kterých její členové fyzicky participují. S věkem dětí roste i množství volného času pro rodiče. Děti si nacházejí své vrstevnické skupiny a později i partnera. Jedná se o emocionálně poměrně vyvážené období. (Výrost, Slaměník, 1998) Tato fáze je, domnívám se, z hlediska transmise rodinného modelu nejzásadnější. Na dítě přímo působí model rodinného soužití, je přítomno tomu, jak mají rodiče rozdělené povinnosti, jak spolu rodina tráví čas, nakolik a jakým způsobem spolu komunikuje.

Čtvrtá fáze je charakteristická **odchodem dětí z rodiny**, který mohou rodiče vnímat velmi negativně jako situaci „prázdného hnízda“. Jedná se o období změn v rodinné struktuře, ale zároveň se odchod dětí z domova často kryje s klimakterickými změnami u matky. Partnerský vztah rodičů může být narušen jejich rozdílnou sexuální apetencí, možnou existenciální krizí a nestejným stárnutím muže a ženy. Výrost a Slaměník zároveň konstatují v naší společnosti obvyklou tendenci podporovat „mladou rodinu“ jak finančně, tak formou hlídání dětí. Dále však poukazují na paradoxní situaci prvotní závislosti na původní rodině, která je následně vystřídána nezájmem a lhostejností. (Výrost, Slaměník, 1998) Toto vyjádření vnímám jako značně zjednodušené a platné pouze pro část rodin. Domnívám se, že v době po odchodu dětí z rodiny rodiče „sklízí plody“ své výchovy a již dospělé děti mohou vyjádřit otevřeně postoje, které dříve z důvodu své závislosti nemohly dát najevo. Zároveň se zde často ukazuje přenos těch vzorců chování, které nyní prarodiče, aplikovali dříve na své rodiče, a které na ně dnes aplikují jejich děti.

Poslední fáze je obdobím **samostatného života rodičů**, kteří už nežijí životem svých dětí. Partneři v tomto období znovu poznávají své zvyklosti, hledají náhradní smysl života. Pokud mezi nimi panují pozitivní vztahy, projevuje se zde snaha pomáhat si a naslouchat si. Mladá rodina zde poskytuje rodičům dimenzi kontinuity a smysluplnosti života. Později je toto období charakterizováno vdovstvím jednoho z partnerů. (Výrost, Slaměník, 1998)

Přestože si uvědomuji, že tento pohled na rodinu je tradiční a nereflektuje současné trendy vysoké rozvodovosti a alternativních forem partnerského a rodinného uspořádání, pro potřeby tohoto textu ho považuji za dostatečně ilustrativní. A to zejména z toho důvodu, že účastníci/ce výzkumu prezentovaného v praktické části pochází z úplných rodin, na které lze tuto periodizaci uplatnit.

2.4 Funkce rodiny

2.4.1 Funkce moderní rodiny

Tato kapitola se zaměřuje na pozici rodiny ve vývoji jedince s odkazem na její základní funkce, a to funkci reprodukční, materiální, výchovnou a emocionální.

Reprodukční funkce byla po staletí primární a nezpochybnitelnou doménou rodiny. V současnosti však rodina toto výsadní postavení ztrácí díky medicínskému a technologickému rozvoji, který umožňuje, více než tomu bylo v minulosti, zvolit, zda partneři či manželé chtějí mít dítě. Jedná se zejména o možnosti asistované reprodukce, pěstounské a adoptivní péče a také o vědomé zabránění početí díky soudobým možnostem antikoncepce. (Výrost, Slaměník, 1998)

I **materiální funkce** byla v minulosti podle Výrosta a Slaměníka významnější. Rodina fungovala jako samostatná výrobní jednotka a její členové byli na sebe vzájemně odkázáni. Při současné existenci sociálního systému, kdy i jedinci s plně nefunkční rodinou nejsou ponecháni napospas, tato funkce oslabuje. (Výrost, Slaměník, 1998) Nejedná se však o pouhé oslabení, ale i o transformaci této funkce. Materiální prostředky, které dříve zajišťovaly přežití, dnes rozhodují také o míře možnosti seberealizace a např. v případě školní docházky i socializace. Rodina umožňuje svým členům, aby se na základě množství materiálních prostředků, více než v minulosti, volnočasově realizovali. Zjevný nedostatek těchto prostředků může vést k obtížnému začlenění do školního kolektivu a naopak jejich „přebytek“ může vést k osvojení chybného hodnotového žebříčku.

Výchovná funkce rodiny jako funkce poskytující dítěti základní orientaci ve světě a jako funkce dlouhodobě působící na všechny členy rodiny má naopak nezastupitelnou roli v životě člověka, přestože se v minulosti uvažovalo o možnosti nahrazení rodinného působení působením ostatních sociálních skupin. Rodina dává základ absence či přítomnosti sociálně patologickým jevům právě tímto svým socializačním působením. (Výrost, Slaměník, 1998) Pro výsadní postavení rodiny ve výchovném procesu mluví jednoznačně zkušenosti z ústavní výchovy a nutnost zřizování dalších zařízení pro plynulejší přechod těchto dětí do života. Důvodem této nutnosti je jejich nezkušenost s každodenními záležitostmi. Nutno dodat, že ani tato zařízení plně nekompensují handicap, který tyto mladí lidé mají oproti jiným, vychovávaným v rodině.

Jestliže je výchovná funkce rodiny zásadní, **funkce emocionální** je zcela jedinečná. Rodina saturuje u svých členů potřebu klidu a bezpečí, zázemí, pohody, pomoci, důvěrnosti aj. Je pro jedince soukromým místem, které vyvažuje veřejnou sféru jeho života. Z této jedinečné pozice své členy velmi významným způsobem ovlivňuje, a to jak v pozitivním, tak v negativním smyslu. (Výrost, Slaměník, 1998)

2.4.2 Primární socializace

Socializaci lze definovat jako „ proces utváření a vývoje člověka působením sociálních vlivů a jeho vlastních aktivit, kterými na tyto sociální vlivy odpovídá, vyrovnává se s nimi, podléhá jim, či je tvořivě zvládá“ (Helus, 2007, s. 71).

Zásadním místem, kde se socializace odehrává, je rodina. Jedná se o první socializační prostor, se kterým se dítě setkává a který ho determinuje po zbytek života. Na primární socializaci realizovanou v rodině nasedá socializace sekundární, v níž hraje významnou roli škola. I ta však s výsledky rodinné socializace pracuje. V rámci rodiny dítě interiorizuje rodinnou atmosféru, vzorce chování, postoje, nároky, morálku, zájmy a cíle. (Helus, 2007)

Děje se tak na základě následujících socializačních mechanismů:

Prvním z nich je **raná symbiotická vazba**. Jedná se o specifický vztah dítěte a matky či jiného primárního pečujícího objektu. Ten je schopen se naladit na potřeby dítěte tak, aby skrze něj mohlo kompenzovat nerozvinutost svých orientačních schopností. Tato interakce zakládá na specifické citové připoutání dítěte k tomuto objektu. Dlouhodobá absence této interakce může způsobit deprivací syndrom, který popsal R. Spitz na vzorku kojenců umístěných do ústavní péče jako hospitalismus. (Helus, 2007) Velmi významně toto téma rozpracoval také J. Bowlby ve své teorii attachmentu (přilnutí). Bowlby kladl důraz na vztah s primárním pečujícím objektem - attachmentovou figurou, kterou má jedinec tendenci vyhledávat v situaci ohrožení. Na základě pozorování interakce pečujícího objektu s dítětem definoval čtyři typy attachmentu, a to bezpečný, úzkostný vyhýbavý, úzkostný vzdorující a dezorientovaný. Model attachmentu vlastní jedinci ovlivňuje jeho chování v blízkých vztazích. (Vavrda, 2005) S ranou symbiotickou vazbou souvisí také schopnost dítěte tuto vazbu během svého vývoje překonávat. Je-li navázání na matku zdravé, je dítě schopno se od ní posléze odpoutávat. Tomuto tématu se věnovala zejména M. Mahlerová ve své teorii separace-individuace. (Helus, 2007)

Dalším socializačním mezníkem je druhý rok života dítěte, kdy začíná samo sebe vymezovat jako já. Já bez matky. Dítě expanduje do okolí, což souvisí se zvyšující se potřebou normativních opatření, které si dítě postupně začíná osvojovat díky **zvnitřňování na základě identifikace**. (Helus, 2007)

Mezi psychické procesy socializace patří také učení zpevněním (posilováním, podmiňováním). (Helus, 2007) Jedná se o **klasické a operantní podmiňování**. Teoretikem klasického podmiňování je I. P. Pavlov, který „klasické podmiňování považoval za formu asociačního učení, při kterém vznikají asociace na základě dotyku v čase mezi neutrálním podnětem, který původně žádnou reakci nevyvolával, a podnětem, který příslušnou odezvu vyvolává“ (Plháková, 2005, s. 165). Operantní podmiňování se vyznačuje budoucí změnou pravděpodobnosti výskytu určitého chování na základě pozitivních nebo negativních důsledků tohoto jednání. (Plháková, 2005)

Posledním socializačním mechanismem, který zde bude zmíněn, je **kognitivně sociální učení**, které přesahuje možnosti učení podmiňováním. Do kognitivního

sociálního učení zahrnujeme observační učení A. Bandury a socializační autoregulaci. (Helus, 2007)

Podle Bandury se lidé učí pozorováním chování druhých lidí a na základě důsledků jejich jednání, přičemž podkladem je zástupné zpevnování. Observace modelů vede k tvorbě subjektivních přesvědčení ve vztahu k určitým kulturním vzorcům chování či aktivit a jejich efektivity. Bandura prokázal, že lidé více napodobují model, jehož chování bylo odměněno, než model, jehož chování bylo potrestáno. Pokud chování vzoru nemělo žádné zjevné pozitivní nebo negativní důsledky, mají lidé tendenci napodobovat chování jedinců atraktivních, úspěšných a sympatických. (Plháková, 2005) Socializační autoregulace se týká možnosti jedince sám se v socializačním procesu angažovat a regulovat ji. Tento mechanismus je výsledkem sebezpozorování, sebehodnocení a sebeutváření. (Helus, 2007)

2.5 Faktory ovlivňující funkčnost rodiny

V této kapitole podávám souhrnný přehled všech vlivů, které působí na podobu vztahu. Pozornost je zaměřena zejména na hlavní téma této práce, a tím je kauzalita mezi rodičovskou, resp. manželskou dyádou a partnerskými vztahy dětí vyrůstajících pod vlivem této dyády.

Nezpochybnitelný vliv na funkčnost manželství má **osobnostně podmíněný** faktor. Jedinci do vztahu vnáší své osobností charakteristiky, skrze které na situace ve vztahu nahlíží a interpretují je. L.M. Terman (1938) upozorňuje na rysy osobnosti, které vnímá jako zdroj negativní situace v rodině. Jsou jimi „nedůtklivost, kritičnost, sklon k výbuchům, nešetrnost k jiným, neuznávání disciplíny, přílišné projevování nelibosti“ (In Výrost, Slaměník, 1998, s. 328).

C.J.Sager (1976) vytvořil typologii partnerů, ke kterým přistupoval jako ke vhodné nebo nevhodně se doplňující dyádě. Určil sedm typů osobnosti, na které nahlížel skrze partnerský vztah.

1. Partner orientovaný na rovnoprávnost očekává v manželství stejná práva a povinnosti jako má druhý.
2. Romantický partner hledá v manželství především duševní porozumění.
3. Rodičovský partner o druhé rád pečuje.
4. Dětský partner je spontánní a získává moc nad druhým na tzv. metakomplementární úrovni-projevováním bezmoci a bezradnosti.
5. Racionální partner neprojevuje emoce, ale přesně vymezuje práva a povinnosti. Chybí mu citlivost pro pocity druhého.
6. Přátelský partner očekává od manželství především společníka.
7. Nezávislý partner vyžaduje distanci ve vztahu, nepřeje si, aby někdo příliš nahlížel do jeho osobních záležitostí. (In Výrost, Slaměník, 1998, s. 329)

Terman na základě této typologie usuzuje, že je vhodné, aby manželství uzavřel partner rodičovský a dětský nebo racionální nebo přátelský, dyády vytvořené z jiných typů považuje za nevhodné. (In Výrost, Slaměník, 1998)

Dalším ovlivňujícím činitelem jsou **sociálně podmíněné** faktory. Tyto vyplývají na obecné úrovni z procesu socializace a individuace, z aktuální životní situace a z původní rodiny. Determinace původní rodinou probíhá na třech úrovních, první z nich akcentuje obecné mechanismy malé sociální skupiny, druhá sourozenecké konstelace a třetí rodičovskou dyádu. Na rodinu jako malou sociální skupinu se zaměřil K. Lewin, který jako zdroj konfliktů vidí frustraci některé významné potřeby jejích členů a omezenost prostoru pro volný pohyb, který zapříčiňuje nemožnost opustit nepříjemnou situaci. Jako první rozpracoval sourozenecké konstelace A. Adler, dále se jimi zabýval W. Toman, který tvrdí, že jedinci mají tendenci opakovat ve svém manželství vzorce chování, které si osvojili v interakcích se svými sourozenci. Tyto konstelace dále rozpracovává ve vztahu k funkčním či dysfunkčním manželstvím. Jako pozitivní např. hodnotí soužití mladší sestry bratra a staršího bratra sestry, jako negativní vidí např. soužití nejstarší sestry sester a nejstaršího bratra bratrů, protože jsou oba zvyklí mít dominantní roli a není pro ně obvyklé jednat s jedinci opačného pohlaví.

Poslední skupinou jsou činitele **biologické**. Mezi ně patří např. psychofyziologické poruchy, snížená odolnost vůči zátěži, geneticky podmíněné projevy temperamentu nebo disproporce mezi psychosociálním a fyzickým vývojem. (Výrost, Slaměník, 1998)

2.5.1 Rodičovská dyáda

Rodičovská, resp. manželská dyáda byla v centru zájmu již několika výzkumníků, jejichž výsledky ukázaly na skutečnost, že v manželství se vyskytuje neuvědomělá tendence opakovat model, který jedinec zažíval ve své primární rodině. Kratochvíl upozorňuje, že soulad v manželství může být značně ovlivněn tím, zda modely, se kterými jedinci do manželství vstupují, jsou či nejsou v souladu. (Kratochvíl, 2000)

Podle Budy (1977) jedinec přejímá svou roli podle rodiče stejného pohlaví, resp. podle jeho interpretace příslušné genderové role uplatněné v partnerském vztahu. Tato přejatá interpretace se stává pro jedince ideální normou. V počáteční fázi vztahu je jedinec schopen toto schéma částečně potlačit, po určitém čase toto schéma znovu nabývá vrchu. Kromě schématu jednání rodiče stejného pohlaví přejímá jedinec i celkové fungování manželského systému. Pokud se tato schémata u partnerů liší, může se to stát zárodkem pro konflikty. (In Kratochvíl, 2000)

Šípová (1977) zkoumala partnerské dvojice pomocí Learyho testu interpersonálních vztahů, který se zaměřuje na měření „dominance-submise a hostility-afiliace se zřetelem na hodnocení sebe, hodnocení partnera, ideálu sebe, ideálu partnera a k hodnocení svého otce a své matky“ (In Kratochvíl, 2000, s. 16).

Výsledky Šíповé lze shrnout takto:

Jedinec přejímá pohlavní roli od rodiče svého pohlaví. Pokud tuto roli nemůže bez výhrad přijmout, disponuje ho tato skutečnost k neuróze. Obraz rodiče opačného pohlaví předznamenává výběr budoucího partnera dítěte, má-li tento rodič v rodině imponující roli, dítě následně přizpůsobuje svou volbu charakteristikám rodiče, která je harmonizujícím faktorem. Pokud dítě nehodnotí rodiče pozitivně, volí partnera, který se

od tohoto rodiče odlišuje. Přestože je tato volba racionálně správná, emocionálně ji jedinec není schopen zcela přijmout, což disharmonizuje vztah. Manželství rodičů předznamenává model, který bude později kopírovat dítě, a to i tehdy, působil-li na něj v dětství traumaticky. Pravděpodobnost harmonického soužití je tím větší, čím jsou si rodinné modely obou partnerů podobnější. Jsou-li naopak tyto modely velmi rozdílné, zakládají ve vztahu boj o moc. (In Kratochvíl, 2000)

Šípová ve svém výzkumu však neuvádí, jak je tomu s podobností vztahových schémat v případě partnerství, v němž oba z partnerů pochází z dysfunkčního prostředí.

Terman (1938) a Knoblochová (1964) zkoumali spokojená manželství a prokázali souvislost mezi spokojeností v manželství rodičů a spokojeností v manželstvích jejich dětí. Ukázalo se, že na spokojenost v manželstvích dětí má vliv míra spokojenosti v manželství rodičů, šťastné dětství, míra konfliktů mezi rodiči a vztah s nimi. Šťastní manželé byli v dětství méně a mírněji trestáni a byli vhodným způsobem poučeni o sexu. (In Kratochvíl, 2000)

Naopak Plaňava tvrdí, že pouhá rozvodová zkušenost v primární rodině jedince automaticky nepredisponuje k dysfunkčnímu partnerskému vztahu a staví se do opozice vůči názoru, že v partnerských vztazích těchto dětí se vyskytují větší problémy než u dětí, kteří rozvodovou zkušenost nemají. Jako signifikantnější vnímá percepci a hodnocení vlastního dětství, přičemž jedinci mající dysfunkční vztah statisticky významně více označovali manželství rodičů za nevydařené a statisticky významně méně své dětství za šťastné (Plaňava, 2000) Ukazuje se tedy, že spíše než faktická funkčnost nebo nefunkčnost manželství rodičů dítě ovlivňuje způsob, jakým toto manželství percipuje a reflektuje.

3. Aspekty ovlivňující navazování partnerských vztahů

Na tomto místě chci věnovat pozornost doposud zjištěným aspektům, které působí na navazování a podobu partnerských vztahů a které přímo nevyplývají z rodinné zkušenosti.

3.1 Afiliace

Afiliace je stěžejní lidskou potřebou, která odkazuje k vytváření interpersonálních vztahů, Výrost a Slaměník ji v r. 1997 definovali jako „potřebu člověka navazovat pozitivní a těsné vztahy s jinými lidmi, které mohou mít podobu spolupráce, přátelství či lásky“ (Výrost, Slaměník, s. 289).

Při přijetí předpokladu, že partnerský vztah přináší intenzivnější prožitky, které jedinec prožívá i v ostatních interpersonálních vztazích, můžeme říci, že fungování jedince v partnerském vztahu mu přináší prožitky, které jsou zároveň důvodem navazování partnerských vztahů. V první řadě se jedná o možnost konsenzuálního ověření jedincova chápání reality, tj. každý z nás si v těchto vztazích může ověřit a konfrontovat své pojmání dobrého a žádoucího s tímto pojetím respektované osoby. Přítomnost této osoby umocňuje naše pocity štěstí a na druhé straně zmírňuje pocity smutku a zmaru v těžkých chvílích, nastavuje zrcadlo našemu jednání a dává nám možnost srovnávání a osvojování si nových poznatků. Interakce s nám blízkou osobou přináší odměnu za úspěšně vynaložené úsilí, v důsledku čehož nám tak zvyšuje sebehodnocení. Vysoká míra intimity vyvolává příjemné vědomí tohoto aspektu vztahu a navozuje pocit bezpečí. (Výrost, Slaměník, 1997)

3.2 Sociální dovednost

„Tato dovednost se skládá z řady dílčích dovedností, k nejběžnějším patří schopnost navázat a udržet kontakt, účinně se dorozumívat, vyjádřit druhým své pocity, vyslechnout druhé, přijmout oprávněnou kritiku a mít vhled do mezilidských vztahů“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 122). Sociální dovednost se nepromítá pouze do četnosti navázaných vztahů, ale také do jejich kvality a délky trvání. Osoby s větší mírou této dovednosti se dokážou ve vztazích lépe orientovat a uspokojujivě řešit např. konfliktní situace.

3.3 Fyzická blízkost

Fyzická blízkost je jednou z důležitých podmínek navazování interpersonálních, resp. partnerských vztahů, což potvrzuje výzkum L. Festingera, S. Schachtera a K. Backa (1950), kteří zjišťovali na kolejích pro manželské páry, kde byly tyto páry rozděleny zcela náhodně do místností bez ohledu na dřívější znalost, zda prostorová blízkost ovlivňuje navazování přátelských vztahů. Výzkum přinesl zjištění, že nejtěsnější vztahy se vytvořily mezi nejbližšími sousedy a se vzrůstající vzdáleností klesal počet i intenzita těchto vztahů. Podobných výsledků dosahovaly i jiné výzkumy mimo univerzitní prostory. (In Výrost, Slaměník, 1997)

„Vztah může vzniknout také jako série náhodných setkání. Nejprve vzniká pocit známé tváře, pak se lidé začnou zdravit, později občas něco prohodí. Blízkost v těchto případech vede k postupnému zvyšování pocitu známosti“ (Výrost, Slaměník, 1997, s. 292).

Dalším aspektem fyzické blízkosti je fakt, že jedinec v případě subjektivního ohrožení vyhledává osoby s podobnou zkušeností a pokud tyto nejsou v dosahu, vyhledává kohokoliv, kdo je v jeho blízkosti. (Výrost, Slaměník, 1997). Tato tendence poté zpětně utvrzuje a zpevňuje již navázaný vztah a vytváří pouto mezi aktéry založené mj. na vděčnosti na straně vyhledávajícího a pocitu poctění za projevenou důvěru na straně vyhledaného.

Jak napsal Výrost, Slaměník (1997), blízkost hraje svou roli i v již navázaných vztazích, neboť je snazší stýkat se s někým, kdo je prostorově dostupný. Domnívám se, že tento aspekt je obzvlášť v počátku vztahu velmi důležitý, neboť pouto mezi partnery doposud není obvykle tak pevné, aby bylo schopno překonávat významnou prostorovou vzdálenost. Také zde hraje roli míra vynaloženého úsilí, které je jedinec nucen vkládat do věci tak nejisté jako vztah, který se pouze potenciálně může změnit ve vztah partnerský, přičemž míra vkladu by v tomto případě často převýšila zisky. Na základě fyzické blízkosti, resp. na základě společných zážitků a společně stráveného času se vytváří mezi jedinci podobnost, která se pozitivně promítá do vztahu na základě lidské tendence pozitivněji percipovat jedince podobné.

Novým fenoménem je navazování partnerských či jiných vztahů na základě pocitu vzájemné blízkosti získané skrze internet. Komunikace v těchto vztazích je ochuzena o neverbální a paralingvistické prvky komunikace. Vyřazuje z rozhodovacího procesu o sympatiích k druhé osobě takové prvky, jako je vůně a detaily fyzického vzhledu. Navíc je zde možnost úpravy reality, která by při běžném fyzickém kontaktu nebyla možná. Proto se domnívám, že ačkoliv je navazování vztahů přes internet snazší, do určité míry kompenzuje nedostatek sociální dovednosti a vzbuzuje zdání velkého výběru mezi potenciálními partnery, ve skutečnosti výběr pouze komplikuje. Jedinec se může rozhodovat pouze na základě omezených informací, přičemž tyto informace má o relativně velkém množství osob, včetně těch, které by při běžném kontaktu odfiltroval.

3.4 Interpersonální přitažlivost

3.4.1 Atraktivita

Výrost, Slaměník vymezují atraktivitu jako „ocenění jiné osoby, mající směr a hloubku“ (Výrost, Slaměník, 1997, s. 294). Hartl, Hartlová hovoří o atraktivitě sociální jako o „blíže nespecifikované vlastnosti, již jsou k sobě dvě osoby přitahovány“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 61).

Atraktivita má dvě podoby, a to atraktivitu fyzickou a atraktivitu osobní, která zahrnuje osobnostní charakteristiky, postoje, zájmy, socioekonomický status. (Výrost, Slaměník, 1997)

Podle výzkumů (E. Walter, V. Aronson, D. Abrahams, L. Rottman, 1966) zabývajících se tímto tématem je fyzická atraktivita tím, co nejvíce ovlivňuje navazování vztahů. Dále se ukazuje (B. Murstein, 1986, A. Feingold, 1988), že při výběru partnera dávají lidé přednost osobám se stejnou měrou fyzické atraktivity a intelektové úrovně. (In Výrost, Slaměník, 1997)

Výrost a Slaměník vidí jako pravděpodobné, že výběr atraktivního partnera přináší „sociální odměnu v podobě uznání a obdivu, které se může člověku dostat, když je ve společnosti spatřen s hezkou osobou opačného pohlaví“, čímž se osoba, která je s tímto člověkem viděna, stává také něčím zajímavá (Výrost, Slaměník, 1997, s. 295). Další vysvětlení (A.H. Eagly, A. Mladinic, S. Otto, 1991) vyplývá z přesvědčení, že „co je hezké, to je dobré“ a lidé atraktivní jsou tak apriorně považováni také za inteligentní a jinak sociálně příjemní. (In Výrost, Slaměník, 1997)

3.4.2 Podobnost a komplementarita

Vzhledem k tendenci člověka akceptovat ty, se kterými je v názorové shodě, a odmítat ty, se kterými není, se ukazuje, že těsné přátelské vztahy se vyznačují podobností mnoha názorů a postojů. Výzkumy prokázaly (D. Byrne, 1961, T. Newcomba, 1961), že v počátcích vztahu má tato podobnost velmi důležitou roli. Dále bylo zjištěno, že čím větší je rozsah postojů, které vnímají partneři obdobně, tím stabilnější je jejich vztah. G. Marks a N. Miller v r. 1982 uvedli, že pro tvorbu a trvání blízkého interpersonálního vztahu je signifikantní důležitost, jakou partneři přikládají určitému postoji. (In Výrost, Slaměník, 1997)

Na otázku, zda se při výběru partnerů uplatňuje spíše princip doplňující volby nebo princip podobnosti, neodpovídají Výrost a Slaměník jednoznačně. Uvádí ale výzkum D. Byrna (1971) a D. M. Busse (1984), kteří došli k závěru, že ve šťastných manželstvích převládají lidé spíše s podobnými vlastnostmi. K tomu však dodávají, že i lidé jinak osobnostně založení mohou vytvořit harmonický vztah a závisí spíše na tom, jakou důležitost přiznávají vlastnostem, které jsou v protikladu. (In Výrost, Slaměník, 1997)

Ani při posuzování vlivu podobnosti u schopností a potřeb není odpověď jednoznačná. Podle M.D. Busse (1984) a D. Kandela (1978) se však ukazuje, že ten, který má v páru např. nižší úroveň intelektových schopností, se může cítit méněcenný a naopak ten, který je v tomto ohledu na výši, může být tlačěn do povýšené pozice.

Proto by lidé podle nich měli při tvorbě vztahu postupovat dle principu podobnosti. (In Výrost, Slaměník, 1997).

I. Možný v r. 2002 definuje jako zásadní pro výběr partnera také etnickou, náboženskou a věkovou homogenitu. Např. u věkové homogenity lze však namítnout, že pokud mají partneři v rámci pojetí vztahu ukotvený model staršího dominantního muže a mladší submisivní ženy a v tomto svém pojetí se shodují, nemusí zde nastat problém. A naopak by mezi těmito partnery mohla věková homogenita zakládat na konfliktní situace podložené neschopností a neochotou zastupovat roli, kterou po něm druhý partner žádá.

Kromě těchto aspektů vstupují do volby partnera i **osobnostní charakteristiky** jedince, jako je např. vrchol denní aktivity, a to zda jsou partneři ve shodě. (Výrost, Slaměník, 1997) Do soužití mohou také zasahovat způsoby trávení volného času, gastronomické zvyklosti a zvyklosti spojené s praktickými záležitostmi běžného života a mnoho dalších. Nutné je také zmínit **sociální přijatelnost** potenciálního partnera. Věkový rozdíl je např. přijatelnější, je-li starším z partnerů muž.

4. Volba partnera

„Teorie výběru partnera se pohybují na kontinuu: motivace vědomá vs. nevědomá, dále na kontinuu, kde na jednom pólu jsou sociálně-kulturní proměnné a na druhém psychologické, přičemž ty psychologické opět oscilují mezi rozhodováním s převahou racionality nebo emocionality“ (Plaňava, 2000, s.176). Teorií preferujících převahu jednoho či druhého je mnoho a částečně jsou také odvislé od množství psychoterapeutických a psychologických směrů, k nimž jednotliví badatelé přináleží. Ráda bych uvedla aspoň nějaké z nich.

Nevědomé faktory upřednostňoval např. Richter, který v roce 1970 rozlišil 5 nevědomých očekávání, kterými může být jedinec determinován při výběru partnera a které pramení z minulosti, přičemž vychází z deficitních až traumatizujících událostí:

1. Partner má být náhražkou významné osoby z dětství a má být prostředkem k nápravě traumatizující události, která jedince postihla v souvislosti s významnou osobou.
2. Partner má být co nejpřesnější kopií jedince jako saturace jedincových narcistních potřeb a paranoidních sklonů.
3. „Partner má představovat ideál, kterého by jedinec rád dosáhl a z nějakého důvodu se mu to nedaří.“
4. Partner má představovat negativní ideál, má být opakem sebeobrazu a má jedinci umožnit realizovat zakázaná a potlačená přání, za což je možné následně partnera trestat nebo se cítit být lepším.
5. Partner má být spojencem proti potenciálnímu nebezpečí přicházejícímu zvenčí. (In Plaňava, 2000, s. 177-178)

Naopak sociologické nebo sociálně psychologické přístupy předpokládají spíše převahu vědomé motivace. (Plaňava, 2000) Sociologický pohled nabízí I. Možný, který uvádí, že přestože v naší společnosti je odpovědným za výběr partnera sám jedinec, není toto hledání náhodné. Uvádí, že ačkoliv rodiče přestali být přímým výběřčím partnera pro své dítě, jako tomu bylo do 19. století, mají na tento jeho výběr zásadní vliv. Ten působí na mladého člověka podle Možného na dvou rovinách. První je opřena o autoritu rodiče a o kalkul mladého člověka, který s rodiči počítá jakožto se zdrojem pomoci pro mladou rodinu, druhá je odvozena od výchovy, ve které jsou začleněny názory a postoje rodičů, které svému dítěti od útlého věku předkládají a vštěpují. (Možný, 2002)

Volbu manželského partnera se snaží vysvětlit např. Winchova teorie komplementarity, Coombsova teorie monogamie hodnot a Kerckhoffova-Davisova teorie filtru. Komplexní teorie D. Mursteina z roku 1976 se tyto teorie snaží propojit. Při volbě partnera se podle ní uplatňují tři přitažlivé síly, a to podnět, hodnoty a role. Tyto síly, podle Mursteina působí v zákonitém sledu, přičemž jejich význam se v každé jednotlivé fázi mění a co projde prvním filtrem, přechází do druhého. (In Kratochvíl, 2000)

V první fázi, fázi podnětu, je partner vnímán jako podnět s určitou přitažlivostí ve vzhledu a chování. Zásadní roli hraje i percepce charakteristik potenciálního partnera okolím a to, jak jsou charakteristiky u partnerů vyrovnány. Svou úlohu hraje i to, co je vzhledem k prostředí a osobě zájemce k dispozici. Ve fázi hodnot je zásadní, nakolik jsou zájmy, hodnoty a postoje partnerů ve shodě. Pokud partneři zjistí, že se k sobě na základě těchto kritérií nehodí a tyto nedostatky nejsou nijak kompenzovány, rozchází se. V třetí fázi jde především o kompatibilitu rolí, partneři zjišťují, zda si mohou v partnerství vytvořit takový systém rolí, který bude oběma vyhovovat a díky němuž dojdou k uspokojení svých potřeb. Ve všech fázích se podle Mursteinovy teorie uplatňuje princip vyváženosti výměny a ke spokojenosti dochází tehdy, je-li výměna vyrovnaná. (In Kratochvíl, 2000)

5. Dimenze vztahu

Na tomto místě bych ráda uvedla výsledky výzkumu R. A. Hindeho (1987), které se staly jedním z východisek pro následné zpracování výzkumného materiálu, konkrétně pro vytvoření kódovacího klíče. Hinde navrhl osm dimenzí, ze kterých lze vycházet při popisu a vysvětlování vztahů. (In Haysová, 1998) Proto jsem se při prvotním zpracovávání sebraného materiálu snažila zohlednit každou dimenzi vztahu, aby došlo k ucelenému zkoumání partnerského vztahu.

- Obsah – co lidé spolu ve vztahu dělají
- Rozmanitost – různost činností účastníků vztahu
- Kvalita – přístup účastníků k obsahu vztahu
- Frekvence a organizace – kdy se lidé účastní společné činnosti a zda je jejich konání systematické
- Reciprocita a komplementarita – zda vztah zahrnuje střídání rolí nebo vzájemně se doplňující chování

- Intimita – do jaké míry si partneři ve vztahu sdělují svá tajemství a hovoří o osobních věcech
- Interpersonální percepce – jak partneři vnímají navzájem svou povahu a jak interpretují činnost druhého
- Závazek – jak silně se partneři cítí oddáni (In Haysová, 1998, s. 90)

6. Vývoj partnerského vztahu

Z důvodu snahy o komplexní popis partnerského vztahu považuji na tomto místě za nutné uvést jeho vývojová stádia, která jsou univerzální pro osoby nacházející se v mladé dospělosti. Vývoj partnerského vztahu prezentovaný v této kapitole může předcházet vývoji rodinného systému v kapitole 2.3.

Při výzkumu je tento prvek nutno zohlednit výběrem vhodných kandidátů tak, aby získaná data měla co možná největší výpovědní hodnotu.

Uvedenými fázemi procházejí všichni partneři, a to za předpokladu, že vztah neukončí.

Prvním vývojovým stádiem je **období romantické lásky**. V této fázi dochází ke stylizaci partnera i sebe sama. Často dochází i k idealizaci partnera a celého vztahu. Tato idealizace bývá kompenzační strategií nahrazující nedostatek společných zážitků a známosti partnera. I v tomto období však může mezi partnery nastat nesoulad v potřebách a představách o podobě vztahu, který bývá provázen zklamáním a napětím. Je zde běžná symbiotická vazba a nechuť ke změně. Po skončení tohoto období může nastat **období deziluze a napětí**. Vztah, který tímto obdobím projde, se následně může stát realističtější a stabilnějším. S ubývající zamilovaností může narůstat míra intimity mezi partnery a stabilita vztahu, která je však méně vzrušující. Přechodné období mezi fází romantické lásky a realistickým vztahem je charakteristické pocity nepohody a zvyšuje riziko rozpadu partnerského vztahu. Pokud partneři toto období překonají,

mohou přejít do období **realistického vztahu**, které je charakteristické tolerancí a respektem vůči odlišným vlastnostem, postojům a projevům partnera a ve kterém si partneři nechávají určitý osobní prostor. Vztah v takovéto fázi je vhodný pro založení manželství. Partneři se hodnotí realisticky a akceptují i svoje nedostatky, takto jsou schopni reflektovat i vztah, možnosti tohoto vztahu a svou roli v něm. Prohlubuje se intimita. (Vágnerová, 2007)

Praktická část

7. Cíl a průběh výzkumu

7.1 Výzkumné otázky

Rodina jako zdroj primární socializace nás velkou měrou vybavuje do dalšího života. Učí nás vyrovnávat se s různými životními situacemi, dává nám nové dovednosti, přejímáme z ní dobré i špatné vzorce chování. Její vliv na náš život je nesporný. Mimo jiné, je ale také místem, kde poprvé vidíme partnerský vztah dvou dospělých lidí. Zprvu z pouze velmi omezeného pohledu dítěte, čím jsme však starší, tím více vnímáme své rodiče nejen, jako své rodiče, ale jako dvě osobnosti, z nichž každá má své přednosti i slabiny. Specifická úloha tohoto partnerství tedy spočívá, především v intenzitě, s jakou na nás působí, a výjimečnosti postavení rodičů v našem životě.

Cílem výzkumu je ověření vlivu manželství rodičů resp. jeho vnímání, na partnerské vztahy jejich dětí, s důrazem na způsob, jakým ho ovlivňují a v jakých oblastech je toto ovlivnění nejzřetelnější.

Výzkumné otázky:

1. Jaký je vliv manželství rodičů na postoje, které jejich dítě zaujímá k zásadním otázkám týkajících se partnerství?
- Ovlivňuje rodičovský model pojetí dobrého vztahu?

- Ovlivňuje rodičovský model výběr partnera?
  - Ovlivňuje rodičovský model postoj ke svatbě?
  - Ovlivňuje rodičovský model postoj k rozchodu?
2. Jaký je vliv manželství rodičů, tak jak jej vnímalo dítě, na jeho představy a chování ve vlastním partnerském vztahu?
- Ovlivňuje rodičovský model přístup k trávení volného času s partnerem?
  - Ovlivňuje rodičovský model přístup ke komunikaci a konfliktům s partnerem?
  - Ovlivňuje rodičovský model strategie zachování dobrého vztahu?

7.2 Výzkumný vzorek

Do výzkumné skupiny bylo zařazeno 8 osob ve věku 19-24 let, z toho 4 ženy a 4 muži. Každý z nich měl partnerský vztah o délce minimálně 2 roky, z důvodu snahy o zvýšení validity dat a vyloučení přirozené idealizace a stylizace vztahu typické pro první fázi vývoje vztahu. Rodiče každého z účastníků výzkumu žijí v manželství a žádní z nich nejsou rozvedení.

Aktéři byli ve vztahu přátelství nebo známosti s výzkumníci. Tento výběr s sebou nesl riziko předinformovanosti o partnerském vztahu aktérů. Toto riziko jsem se rozhodla minimalizovat výběrem otázek do rozhovoru, tj. zařazením otázek ověřujících formální údaje o životě účastníků výzkumu, a pilotním rozhovorem, který byl následně podroben zkoumání. Složení výzkumné skupiny však na druhou stranu usnadnilo navození atmosféry důvěry, a bylo tedy možné získat větší množství dat.

7.3 Metoda sběru dat

Jako metoda výzkumu byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Před rozhovorem v terénu byly připraveny otázky, ale účastník výzkumu mohl sám zvolit, kolik času bude věnovat každé z nich. Rozhovor byl rozdělen na dvě tematické části. První z nich byla zaměřena na retrospektivní pohled aktéra/ky na manželství rodičů.

Jaké bylo, respektive je manželství tvých rodičů?

Svatba:

- V kolika letech se rodiče brali?
- Proč myslíš, že se brali? (Brali se, protože chtěli, nebo museli?)
- Po jak dlouhé době vztahu se brali?
- Máš pocit, že se jejich vztah v průběhu manželství mění? K horšímu či lepšímu?
- Zdá se ti manželství tvým rodičů spokojené?
- Co pro tvé rodiče znamenala svatba?
- Myslíš, že by jejich vztah vypadal jinak, kdyby nebyli svoji? Jak?
- Myslíš, že by spolu rodiče ještě byli, kdyby nebyli svoji?

Rozvod:

- U obou tvých rodičů jde o první manželství?
- Vyhrožují si rodiče někdy rozvodem? Myslíš, že to myslí vážně?
- Myslíš, že by jim bylo lépe, kdyby byli od sebe?
- Když jsi byl mladší, bál ses, že se tvoji rodiče rozejdou?

Důležitost partnera:

- Proč myslíš, že spolu tvoji rodiče jsou?
- Poskytují si navzájem oporu, pomáhají si?

- Kdyby se rodiče rozvedli, o co příjemného by každý z nich přišel?
- Co by tví rodiče ztratili nebo naopak získali rozvodem?
- Jsou pro sebe navzájem důležití?
- Jak se liší partnerství tvých rodičů od kamarádství, které mají s dalšími lidmi?

Na čem závisí výběr partnera:

- Proč se podle tebe tví rodiče brali?
- Proč spolu zůstávají? Co je drží spolu?
- Připadají ti rodiče povahově stejní nebo rozdílní? A k čemu to v jejich manželství vede?
- Nakolik dělali věci společně, když jsi byl mladší?
- Když jsi byl/a dítě, co podle tebe tvořilo základ jejich vztahu?
- Co v jejich manželství i po letech přetrvává?

Komunikace:

- Komunikují spolu rodiče? Jak spolu rodiče mluví a o čem? Kdy spolu mluví? Jak tomu bylo, když si byl/a dítě?
- Jak často spolu rodiče komunikují?
- Myslíš, že si říkají všechno, nebo mají svá tajemství?
- Jaký je komunikační styl rodičů za okolností, které oni sami považují za normální? Popiš mi nějakou takovou situaci.
- Jak se tento komunikační styl mění ve vypjaté situaci?
- Mění se komunikační styl rodičů v přítomnosti dalších osob, které nenáleží do nejužší rodiny? Jak?
- Jak probíhá hádka? Připadá ti způsob, jakým se hádají, konstruktivní? Popiš mi nějakou typickou hádku.

- Kolik spolu tráví času?

Projevy lásky:

- Když jsi byl/a dítě, měli o sebe tvoji rodiče zájem? Jak se tento zájem projevoval? Mají ho o sebe stále?
- Jak často si tuto náklonnost projevují?
- Jakým způsobem si ji projevují?
- Dávají si rodiče navzájem drobné dárky, popř. jaké? Líbí se ti to?
- Jak se cítíš, když vidíš rodiče, jak si projevují náklonnost?

- Chtěl/a bys žít v podobném svazku? Proč ano, proč ne?
- Co se ti na manželství tvých rodičů líbí/nelíbí?

Druhá část rozhovoru se týkala současného vztahu účastníka/ce výzkumu. Tvorba otázek byla vedena snahou zreflektovat v rozhovoru všechna zásadní témata partnerského života. Důraz byl také kladen na to, aby obě části rozhovoru postihly stejná témata a mohlo tak dojít ke srovnání.

Jaké je tvoje partnerství?

- Jak a kde jste se seznámili?
- Jak dlouho jste se znali, než jste spolu začali chodit?
- Kolik vám bylo let?
- Jakým způsobem jste spolu začali chodit?
- Co se ti na tvém partnerovi/ce líbilo? Čím ti imponoval/a?
- Proč sis vybral/a právě jeho/ji?
- Bylo naopak něco, co tě od navázání vztahu odrazovalo?

- Jedná se o tvoje první partnerství? Co myslíš, že plyne z toho, že je to tvůj/tvoje první/2, 3....partner/ka?
- Jaké okolnosti nejvíce ovlivňují průběh vašeho partnerství? Jak?
- Čeho si na svém partnerovi/ce v současné době ceníš nejvíc?
- Co se ti naopak nelíbí?
- Proč v tomto partnerství setráváš?
- O co bys přišel/a, kdybys svého partnera/ku opustil/a?
- Za jakých okolností bys partnera/ku opustil/a?
- Co je pro šťastné partnerství nejdůležitější?
- Co naopak může partnerství zničit?
- Co který z vás do partnerství přináší?
- Máte nějak rozdělené kompetence? Jaké, kdo z vás má a proč?
- Bydlíte spolu?
- Plánujete to? Proč?
- V čem vidíš výhody a nevýhody společného bydlení?
- Chtěl/a by sis svého partnera/ku vzít? Proč?
- Mluvili jste někdy o svatbě? K čemu jste došli?
- Kdy myslíš, že je dobré se vzít? Proč?
- Přemýšlel/a jsi někdy, že bys s parterem/kou chtěl/a mít děti?
- Mluvili jste někdy o tom?
- Jak myslíš, že by vaše dětmi obdařené manželství vypadalo?
- Co myslíš, že by mělo vliv na fungování vašeho manželství?

- Myslíš, že je možné mít celoživotní spokojený vztah s jedním partnerem/kou? Co pro to člověk musí udělat?
- Uvažoval/a jsi už někdy o rozchodu? Proč?
- Vyčítá ti někdy partner/ka něco? Co?
- Je něco, co bys chtěl/a na svém partnerství změnit?
- Jaký je tvůj postoje k nevěře?
- Víš, jaký má postoj k nevěře tvůj/tvoje partner/ka?
- Byl/a ti někdy partner/ka nevěrný/á? Jak jsi to prožíval/a?
- Byl/a jsi někdy partnerovi/ce nevěrný/á?
- Byl/a bys ochoten/ochotna odpustit mu/ jí nevěru? Za jakých okolností? Proč?

Komunikace:

- Myslíš, že spolu umíte komunikovat?
- Jak často a kde se nejčastěji vídáte?
- O čem spolu nejvíce mluvíte?
- Máš před svým partnerem/kou tajemství? Myslíš, že ho má on/a před tebou?
- Zalhal/a si svému partnerovi/ce někdy?
- Máš pocit, že existují témata, o kterých se nemluví? Proč?
- Jak se stavíš k rozdílným názorům partnera/ky?
- Změnil se od začátku vašeho vztahu nějak způsob, jakým se svým partnerem/kou komunikuješ? V čem?
- Hádáte se? Jak často? O čem nejčastěji? Popiš mi nějakou vaši hádku.
- Vyčítáš někdy něco svému partnerovi/ce? Co?

- Mění se nějak způsob komunikace s partnerem/kou, pokud jsi nervózní, máš špatnou náladu? Jak? Popiš mi nějakou takovou situaci.
- Vyhrožuješ někdy svému partnerovi/ce, že se s ní/m rozejdeš? Kdy mu/jí tímto vyhrožuješ? Jde o situace zásadní nebo více méně banální? Myslíš to vážně?

Projevy lásky:

- Jak svému partnerovi/ce projevuješ přízeň?
- Říkáš svému partnerovi, že ho máš rád/a, miluješ ho/ji? Proč to děláš? Pokud ne, proč? Máš nějaký alternativní způsob, jak mu/jí vyjádřit lásku?
- Jak vypadá tvé vyjadřování přízně? Popiš mi to.
- Jak se cítíš, když mluvíš o svých pocitech?
- Jak se cítíš, když mluví o svých pocitech partner/ka?
- Myslíš, že je dobré si takové věci říkat? Proč?
- Chválíš svého partnera/ku? V jakých situacích?
- Stěžuje si někdy tvůj partner/ka na nedostatečné ocenění a projevy lásky? Jak na to reaguješ?
- Ty sám/sama se cítíš ve vztahu doceněný/á?
- Dávali ti rodiče nějaké rady ohledně partnerství? Jaké?
- Líbí se tvým rodičům tvůj partner/ka? Proč? Proč ne?
- Víš o něčem, co přebíráš od svých rodičů nebo od jednoho z rodičů?
- Popiš mi jeden váš klasický den/rande.

7.4 Sběr dat

Před začátkem výzkumu byl proveden pilotní rozhovor, na základě kterého byly stanoveny možné negativní prvky rušící záměr výzkumu. Tyto byly následně

reflektovány v dalších rozhovorech. Přesto se později ukázalo, že je možné pilotní rozhovor užít ve výzkumu. První tři rozhovory byly rozděleny na dvě setkání, další rozhovory se uskutečnily během jednoho setkání, což se ukázalo jako výhodnější vzhledem k zachování atmosféry intimity. Místo, na kterém se rozhovor odehrál, byl na volbě účastníka/ce výzkumu, a to zejména proto, aby se cítil/a bezpečně a pohodlně, a byl/a tedy otevřenější k rozhovoru. Dva rozhovory se uskutečnily v místě bydliště výzkumnice, tři v místě bydliště aktéra a tři v kavárně. Celý rozhovor byl nahráván na diktafon a následně přepsán.

7.5 Způsob zpracování dat

V první fázi zpracování dat byla na základě studia všech rozhovorů stanovena témata, která prostupovala všemi rozhovory. Tato témata byla dále zpodrobněna v kódovacím klíči, v jehož finální podobě jsou uvedeny následující kategorie:

Pojetí dobrého vztahu

Emocionální proměnné jako důvod pro setrvání ve vztahu

Racionální proměnné jako důvod pro setrvání ve vztahu

Přítomnost tématu rozchodu

Strategie tvorby a udržení funkčního vztahu

Význam svatby

Výběr partnera

Komunikace

Průběh komunikace

Výskyt hádek

Důvody k hádkám

Řešení konfliktů

Volný čas

Frekvence trávení volného času

Způsob trávení volného času

Dopad trávení volného času na kvalitu vztahu

Projevy náklonnosti

Způsob a frekvence projevů náklonnosti

Dopad projevů náklonnosti na kvalitu vztahu

Na základě těchto kategorií byly posuzovány oba partnerské vztahy, tj. manželství rodičů a partnerství účastníka výzkumu. Ke každé kategorii byly přiřazeny výroky aktéra s největší výpovědní hodnotou. Pokud byly tyto výpovědi v rozhovoru obsaženy implicitně, byly zformulovány výzkumníci. Takto strukturované informace daly základ pro orientaci v textu a následnou analýzu srovnáváním a hledáním souvislostí. Každá kategorie byla analyzována zvlášť. Následně byly analýzy jednotlivých aktérů porovnávány. Na základě těchto srovnání byly učiněny závěry.

Obtížnost zpracování dat byla do jisté míry ovlivněna osobnostními charakteristikami účastníků výzkumu. Jednalo se zejména o jejich schopnost sebereflexe, reflexe a jejich ochotu hovořit otevřeným způsobem o soukromých tématech.

8. Individuální rozbor

Na tomto místě bude věnována pozornost partnerskému vztahu každého z účastníků výzkumu. Jejich vztah byl podroben analýze na základě výše uvedených kategorií s důrazem na souvislost s manželstvím jejich rodičů. Jména aktérů a jejich partnerů jsou pro zachování anonymity účastníků zvolena náhodně. Ke každé kategorii je citován výrok aktéra, který ilustruje jeho postoj k danému aspektu partnerského vztahu.

8.1 Alena 21 let

Alena je se svým přítelem Petrem (22 let) od svých 16ti let, tj. 5 let. Studuje vysokou školu humanitního zaměření stejně jako Petr. Doposud nežijí ve společné domácnosti. Petr je Alenin první partner. Alena žije se svými rodiči a mladší sestrou (16 let). Otec (55 let) je podnikatel, matka (50 let) je kunsthistorička. Oba mají vystudovanou vysokou školu. Obě části rozhovoru probíhaly u Aleny doma.

Pojetí dobrého vztahu je u Aleny spjato s manželstvím jejích rodičů, resp. s jeho percepcí. Na základě této percepce si vytváří vlastní pojetí dobrého vztahu. Charakteristiky, které vnímá u svých rodičů jako pozitivní, přijímá. Tak je tomu v případě shody v životních postojích a zájmech. Výčitky týkající se starých konfliktů, které hodnotí negativně, vědomě koriguje a poukazuje na nutnost řešit problémy ihned. *„No, že sme neměli žádný problém v komunikaci, že sme se už od začátku mohli bavit úplně o všem... už ty základy máme vytvořené a ty tady sou.“*

Mezi **důvody setrvání v partnerském vztahu** je zastoupena rovina emocionální i racionální. Jako emocionální prvek vystupuje především blízkost s partnerem a jeho opora. Vzhledem k tomu, že zde dochází k odkazu na pojetí dobrého vztahu, lze se domnívat, že Alena ve vztahu setrvává, vnímá-li ho jako dobrý, tedy je-li pro ni partner pevným bodem, jsou-li ve shodě v přístupu k životu a pokud jsou schopni spolu komunikovat. Z racionálních důvodů je pro ni velkým tématem zodpovědnost ke vztahu, rodině, partnerovi i sobě. Domnívám se, že do tvorby tohoto postoje zasahuje nejen náboženská víra, ale také model chování rodičů tak, jak jej Alena vnímá. Rodiče přes určité konflikty přistupují k rodině jako k celistvému systému a z rodiny neunikají. Z osobnostních charakteristik je odvozena nechuť k životu bez partnera a nechuť budovat celý systém intimity znovu. *„Asi ztrátu takovýho pevnýho bodu, že o něj se můžu opřít vždycky, že řekne nějaký svůj názor na cokoliv, vlastně, že mi poradí“*

Jako **strategie udržení funkčního vztahu** vidí Alena dostatečné množství kvalitně stráveného času a otevřenou komunikaci. Tento postoj souvisí s percepcí vztahu rodičů. Dopad prve zmíněného vnímá Alena ze zkušenosti se vztahem rodičů jako jednoznačně pozitivní. Z analýzy dále vyplývá, že společně strávený aktivní čas

zároveň posiluje mezi Alenou a Petrem pocit podobnosti a vzájemnosti, což odpovídá jejímu pojetí dobrého vztahu. „*Jako komunikovat spolu hned nebo v horizontu dvou tejdnu řešit to, co tomu člověku vadí a společně řešit ten problém, než mlčet, dělat že se nic neděje, nehádat se... Začneme dělat věci společně, takový vědomý, ne jen to vídání se ze setrvačnosti.*“

Podle Aleny jsou její rodiče v mnoha svých životních postojích a zájmech ve shodě, což Alena vnímá pozitivně. Jsem přesvědčena, že na základě působení tohoto vzoru se její **výběr partnera** řídí principem podobnosti. Dále pro ni při volbě partnera byla zásadní schopnost otevřené komunikace ve všech oblastech. Potřeba schopnosti komunikace s partnerem je vedena vědomou snahou vyvarovat se opakování rodičovského modelu. „*No tak my spolu sdílíme takový ty základní hodnoty, ten základ, že si najednou neřeknu: „Co to sakra kecá a jak si to může myslet proboha!“ Jako v těch úplně nejzákladnějších věcech to máme stejný. Nebo si to tolerujeme a sme schopný to přijmout a hodnotíme to pozitivně. A Petr je hrozně takovej spolehlivej, ale i v tý komunikaci.*“

Komunikace představuje pro Alenu zásadní aspekt partnerství. Prožitek dobré komunikace u ní koreluje se spokojeností ve vztahu. Jako velmi důležité vnímá intimní debaty, které posilují vztah mezi partnery. Nedostatek těchto debat vede k jejich oddálení. Lze předpokládat, že tento postoj vychází z jejího přesvědčení, že právě díky absenci tohoto druhu komunikace a společně stráveného času se její rodiče oddálili, když byla její matka na mateřské dovolené. „*Jako takový ty věci, který sice super, ale vlastně nikoho moc nezajímaj. Jako sice si je důležitý to říct, ale zmizely tam takový ty body, který ty lidi spojujou.*“ Vzhledem ke zkušenosti s hádkami rodičů nevnímá Alena **hádky** jako primárně vztah ohrožující, ale za určitých okolností jako důležité a nosné, s odkazem na včasné vyjasnění problematických témat. U svých rodičů vnímá velmi negativně opakování starých křivd. Sama u sebe tuto tendenci také pozoruje, ale snaží se ji vědomě korigovat, neboť ji na základě zkušenosti se vztahem rodičů vnímá jako velmi neproduktivní a zbytečnou. „*Se vrací ke starejm věcem a maj na talíři pořád to samý v podstatě, pořád se k tomu vrací a navzájem se timhle tím štvou...ale tohle já už dělám taky*“

Přestože **množství společně stráveného času** je pro Alenu dominantní otázkou, dokáže si představit velmi dlouhé odloučení od partnera např. za studijními účely bez fatálních důsledků pro vztah. Tento postoj zřejmě souvisí s partnerskou historií rodičů, kteří velmi dlouhé odloučení překonali, a vytvořily tak u Aleny pozitivní nastavení k důvěře ve vztah. Obecně však málo společně stráveného času zakládá na nespokojenost ve vztahu a následnou krizi, neboť během krátkého času nedojde mezi ní a Petrem k intimním debatám a pocitu souznění, který přináší Aleně pocit zábavného vztahu. *„Když třeba si připadám, že mi to už nic nedává, že je to takový, že se vídáme tak jenom tak jako, že o sebe ten zájem nemáme, tak jenom ze setrvačnosti a že spolu nikam neodjedem, že je pro něj důležitější nějaká zkouška než se vidět se mnou.“* Otec Aleny je prezentován jako neschopný zorganizovat aktivní **způsob strávení volného času**, v důsledku čehož je takto stráveného času méně, než by si matka Aleny představovala, což vyvolává nepohodu. Volbu Petra, který je velmi aktivní a organizačně schopný, lze interpretovat jako snahu vyvarovat se opakování rodičovského modelu. Došlo však k tomu, že na vrub těmto jeho vlastnostem má až příliš mnoho aktivit a jiných povinností, takže s Alenou nemůže trávit tolik času, kolik by potřebovala. Nechtěně přehnaná korekce vlastnosti Alenina otce jako zdroj nepohody ve vztahu ji tedy dostala do obdobné situace jako její matku. Aktivní trávení volného času je zároveň také vědomou obranou proti jevu, který pozoruje Alena u svých rodičů. Alena se domnívá, že každodennost u nich překryla částečně důvody, kvůli kterým jsou spolu a naopak se sama jedním z těch důvodů stala. Tohoto stereotypu se chce Alena vyvarovat pomocí cestování a kultury. Náklonnost k tomuto druhu trávení volného času jí předali rodiče. *„Petr je asi obecně schopnější v těhledech věcech... Jak sme se bavili ted' o tom Berlínu, tak jako já furt musím všechno zařizovat, já sem se dívala po hotelech a on je permanentně na internetu a stahuje hudbu a upravuje hudbu, ale není schopnej se podívat na ty hotely, protože proč. Tak nabízí se, že o to zas tolik nestojí. Že to pro něj není tak důležitý, ale nevím.“*

Ze své primární rodiny si také odnesla určitou míru **projevů náklonnosti** mezi partnery, kterou si projevují v každodenním životě. Tato míra je vyšší, než je jí poskytována jejím partnerem, což vnímá jako neuspokojivé. *„Tak láskyplný gesta jsou jenom někdy, ale tak zase je fakt, že když jsou, tak já si je nezapamatuju. Ale tak taky*

jako jsou, ale mám pocit, že ode mě jsou víc... v tomhleto si nepřipadám moc doceněná.“

Svatbu společně s rodičovstvím vnímá Alena jako instituci, která usnadňuje partnerům zvládání problémů každodenního života. Tento postoj má základ v percepci svatby a rodičovství ve vztahu rodičů. Petra si vzít chce. Původně se domnívala, že je dobré vzít se před začátkem společného bydlení, ale protože se tato možnost reálně přiblížila, odsunula ji na později. Předpokládám, že důvodem je vnímání svatby jako trvalého svazku, který vyžaduje takovou míru zralosti a odpovědnosti, na kterou se Alena zatím necítí. Alena chce mít děti, ale částečně je považuje za překážku k svému aktivnímu trávení volného času. Tato reflexe vychází ze vztahu rodičů, kde matka, na rozdíl od otce, byla s dětmi izolována od kulturního dění. *„Myslím, že spíš to, že maj děti asi. Možná že kdyby byli bezdětný, ale to je co by kdyby, ale kdyby neměli děti a nebyli svoji, tak by třeba už každej měl někoho jiného.“*

Rodiče Aleny si příležitostně vyhrožují **rozchodem**. Vzhledem k tomu, že tato komunikační výměna na Alenu dlouhodobě působí, ona sama občas rozchodem partnerovi vyhrožuje, a to přesto, že to hodnotí negativně a o rozchodu reálně neuvažuje. Petra považuje za pro sebe velmi dobrého partnera, se kterým chce zůstat. *„Tak nevím.....kdyby třeba zabil mojí matku, takovýhle nějaký fatální věci.... Kdyby mě to strašně nudilo“*

8.2 Barbora 19 let

Barbora chodí se svým přítelem Petrem (20 let) skoro 3 roky, nežijí spolu. Petr je Barbořin druhý partner. Barbora studuje vysokou školu, Petr studuje vyšší odbornou školu. Barbora žije s rodiči a mladší sestrou (17 let), starší sestra (22 let) je vdaná. Barbořiny rodiče mají střední školu a v současnosti společně podnikají. Otcí je 49 a matce 42 let. První část rozhovoru probíhala v kavárně, druhá u Barbory doma.

Pojetí dobrého vztahu je velkou měrou ovlivněno manželstvím rodičů Barbory, které považuje za vysoce funkční. Současné podobě vztahu rodičů se chce přiblížit v rámci svého partnerství. Jako hlavní atributy dobrého vztahu označuje přátelství,

důvěru, podporu, toleranci, aktivní sexuální život a uspokojivou komunikaci, což jsou charakteristiky, které přisuzuje manželství rodičů. „*Mám pocit, že je to tím, že sou, že fungují jako v manželství, že žijou sexuálním aktivním sexuálním životem, že tvrdou hlavou neprosazují svoje.*“

Primárními **důvody setrvání ve vztahu** jsou pro Barboru emocionální pohnutky, jako je opora, láska a propojení mezi partnery. „*Protože ho fakt strašně miluju a nedokážu si představit, že bych byla bez něj, ne pro to, že bych na něm byla závislá, to ne.*“

Jako **strategie tvorby a udržení funkčního vztahu** vymezuje Barbora program volného času, který vnímá jako prevenci výskytu hádek. Z analýzy dále vyplývá, že pro funkční vztah považuje za prospěšnou izolaci páru vůči ostatnímu světu. Tento její postoj podle mého názoru vyplývá z percepce vztahu rodičů, u kterých podle Barbory díky izolaci dochází k většímu vzájemnému propojení a menšímu riziku nevěry a vzhledem k tomu, že sebe samu vnímá jako inklinující k nevěře, považuje částečnou izolaci za řešení. Velký vliv na podobu vztahu mají podle Barbory i drobné pozornosti mezi partnery. Za základ tohoto postoje považují historii vztahu rodičů, s níž je Barbora obeznámena. Pozoruje rozdíl mezi spokojeností matky v dobách, kdy jí otec drobné pozornosti neprokazoval a mezi současným stavem, kdy tak činí, a vnímá ho jako markantní. Proto pozornosti ve svém vztahu pěstuje už od jeho počátku. „*Oni jsou v naprostém skleníku, táta nepotkává dvacetiletý, který by na něj dělaly neslušný výrazy... v mém případě program volného času*“

Výběr partnera je u Barbory ovlivněn manželstvím rodičů zcela zásadním způsobem. Barbora negativně reflektuje model mírně submisivní matky a dominantního otce, který vůči ní vystupoval otcovsky, jak tomu zpočátku bylo. Proto si záměrně vybírá partnery mezi svými vrstevníky, aby eliminovala možnost rodičovského působení partnera. Velmi svědomitě se soustředí na rovnost mezi partnery právě s ohledem na obavu z opakování rodičovského modelu. Také se však ukázalo, že se s dominancí jejího otce pojí velké schopnosti, které Barbora očekává i od svého partnera, a prostředí ve, kterém si svého nynějšího partnera vybrala, vybízelo k domněnce, že skutečně bude takový. Když se posléze ukázalo, že opak je pravdou, měla a má s přijetím tohoto faktu velké potíže. Barbora eliminovala výběrem

vrstevníka dominanci, která plyne z věkového rozdílu mezi jejími rodiči, ale neuspokojila svou potřebu mít vedle sebe stejně schopného nebo ještě schopnějšího muže než je ona sama, právě proto, že si vybrala stejně starého partnera. Barbora hodnotí své rodiče jako zcela povahově rozdílné. Rozdílnost partnera pro ní, podle mého názoru, z tohoto důvodu není negativním prvkem, ale spíše obohacením a doplněním, i když z této situace vyplývá větší nutnost kompromisů. *„Tak sem si myslela, že je to kluk s tahem na bránu, ambiciózní, že bude mít lokty a tak.. A on mi pak řek, že ho to vůbec nebavilo, ale to už sem do něj byla zamilovaná, tak že mi to nepřišlo jako důvod proč sem s nim rozejít. Přestože následně kvůli tomu bylo spoustu konfliktů.“*

Barbora obdivuje schopnost **komunikace** mezi svými rodiči, kteří spolu dle jejího názoru hovoří velmi mnoho. Zdá se, že se komunikační vzorce rodičů snaží přenést i do svého vztahu. Má potřebu diskutovat o všem a velmi oceňuje, že partner je toho schopen a daří se jí tedy naplňovat rodičovský model. Zároveň však z komunikace vynechává téma kamarádek svých a kamarádů partnerových. Kořeny tohoto vzorce chování lze hledat už u Barbořiných prarodičů z otcovy strany. Krach jejich manželství je celou rodinou vnímán jako způsobený rozmluvami s kamarádkami. Barbořin otec z tohoto důvodu velmi špatně snášel kamarádky své manželky, což je jedna z příčin absence kamarádek v jejím životě. Barbora tento model opakovat nechce. Považuje kamarádky za nedílnou součást života, ale také nechce být nařčena z „drbání“. Lze tedy usuzovat na to, že se o svých kamarádkách příliš často nezmiňuje, aby se nezpřítomnila možnost opakování tohoto modelu. *„No to je naprostej fenomén. Protože tátova máma když měla problém ve svém manželství, tak to řešila se svojí matkou nebo se svejma kamarádkama a dospěla díky nim k tomu, že se s nim rozvedla. Takže ten táta, můj táta viděl na svejch rodičích jak to nefunguje, když spolu lidi nemluví.“*

Vzhledem k faktu, že se Barbořini rodiče takřka nehádají, velmi dlouhou dobu vnímala **hádky** jako známku dysfunkčního vztahu, nyní tento postoj vědomě koriguje. Podle mého názoru ale i nadále není schopna hádku přijmout jako součást zdravého vztahu a přítomnost hádek ve svém vztahu zjemňuje na přítomnost dohadů. Jako hlavní důvod hádek uvádí neambicióznost partnera, což plyne z neschopnosti přijmout partnerovu mužskou roli definovanou jinak, než si ji vytvořila na základě soužití

s otcem. „*Proto já sem se vždycky rozešla s klukem když sme se pohádali, protože sem věděla, že to není ten pravý. To by sme se přece jinak nehádali. Oni se opravdu nehádají. Oni si argumentují, ale naprosto v klidu....*“

Barbora velmi oceňuje otcovu schopnost **řešit problematické situace**. Vzhledem k tomu, že není schopna s ohledem na své osobnostní charakteristiky tomuto modelu dostát, zdá se, že setrvává s partnerem, jehož charakteristiky se v tomto ohledu přibližují otcovým. Přestože matčinu submisivní roli v partnerství vnímá negativně a submisivní být nechce, dominantní být také nedokáže a uvádí potřebu snažit udobřit si partnera jako první, přičemž opak ji popuzuje. Domnívám se, že zde dochází k rozporu mezi racionalizovanou ženskou rolí a implicitně přijatým vzorem. „*Líbí se mi, že když je problém, tak o něm mluví, chce o něm mluvit a chce ho vyřešit...*“

Rodiče Barbory jsou soustavně vytíženi. Tento model **trávení času** od nich Barbora přijala, a to včetně doby strávené s partnerem. Jestliže se mu nepodaří dostát, vznikají mezi nimi konflikty. Zároveň však Barbora přijala model částečné izolace, a zatímco u jejích rodičů tento model funguje tzn. nejsou sebe navzájem přesyceni, u Barbory tyto dvě strategie selhávají, neboť nemají s partnerem takové množství společných zájmů, resp. práci a budování domova a nemůže tedy dojít k propojení těchto dvou strategií. „*Oni furt pracujou nebo se vzdělávaj, takže já když si pak zapnu televizi a projde kolem mě táta tak mám úplně staženej žaludek .... Že my jakmile máme oba dva hodně práce, tak se nehádáme, ale jakmile máme hodně volnýho času, tak si začínáme všimnout úplnejch debilovín.*“

Podle Barbory vyjadřuje otec své **emoce** velmi málo. Barbora ví, jak těžce toto její matka nesla, a proto je nyní s Petrem, který těmito projevy nešetří. Barbora je s tímto spokojena, považuje to za nezbytnou součást vztahu, ale občas se tím cítí být zahlcena. Podle mého názoru zde dochází ke střetu korekce tohoto aspektu manželství rodičů a zvnitřněné zkušenosti z rodiny. „*A o to spíš, já teďka chodím s Petrem, kterej je absolutně tulivej, až mě to někdy sere, prostě tak vyžaduje fyzickém kontakt, ale takovej ten něžnej, až sem z toho někdy unavená.*“

Barbora vnímá **svatbu** jako prevenci nevěry na příkladu své matky, o které se domnívá, že by jinak žila nevěrným způsobem života. Protože je přesvědčena, že je

v tomto ohledu stejně geneticky predisponována jako její matka, doufá i u sebe ve stejný vliv svatby. *„Kdyby mamka byla nesezdaná s taťkou, tak že by žila trošku nevěrně...Protože máma měla tátu, kterej měl 4 manželky a spoustu milenek a ona to má v sobě taky a to je to, co na mě asi přenesla...“*

Rozchodem svému partnerovi Barbora nevyhrožuje, stejně jako si jím nevyhrožují její rodiče. Domnívám se, že zde hraje roli působení, resp. nepůsobení těchto výroků na život Barbory od dětství. Barbora je přesvědčena, že i přes určité nespokojenosti je pro ni Petr ten pravý a chce s ním zůstat a vzít si ho. *„No já mám pocit, že kdyby to bylo a možná, že to někdy bylo, tak já bych se to nikdy nedozvěděla. Že oni nikdy nevytahovali svoje neshody před náma...Každý čtvrt rok. No to bylo, právě to, že nebyl takovej drak, jakej sem si myslela, že je.“*

8.3 Cecílie 24 let

Cecílie je se svým přítelem Ondrou (27 let) čtyři roky, z toho 2 roky spolu žijí ve společné domácnosti. Ondra je projektový manažer. Ondra je Cecíliiným třetím partnerem. Rodiče Cecílie jsou stále spolu, její straší sestra (31 let) je vdaná a má dceru. Otec (58 let) je podnikatel, matka (56 let) pracuje jako účetní, oba mají vysokou školu. Cecílie studuje vysokou školu a pracuje v oblasti náprav specifických poruch učení. Rozhovor probíhal v kavárně.

Cecílie odvozuje představu **dobrého vztahu** od vztahu svých rodičů, který považuje za úspěšný. Předpokládá, že dobrý vztah se vyznačuje tolerancí, důvěrou, schopností spolu komunikovat a láskou. *„No, tak, že si spolu rozumí, že jim je spolu dobře, že určitě nějaký společný cíle a nějaký společný jako i vlastně zájmy maj a vlastně nevím, asi jim to vyhovuje a asi si myslím, že i my je furt držíme u sebe.“*

Cecílie mezi **důvody pro setrvání** ve vztahu zahrnuje jak emocionální tak racionální aspekty. Emocionální důvody – lásku považuje za zásadní a její vymizení za možný důvod pro rozpad i dlouhodobého vztahu. Vzhledem k tomu, že tento faktor vnímá u svých rodičů i po mnoha letech manželství, usuzují na pocíťovanou nutnost těchto faktorů i v jejím, mnohem kratším vztahu. Dále se domnívám, že si Cecílie ze

své primární rodiny přináší představu zodpovědného rodinného vztahu, který plyne z toho, že rodiče spolu překonávali krize bez výhrůžek z rozchodu a jednali vždy s ohledem na celou rodinu. Proto kromě emocionálních důvodů zohledňuje i důvody racionální, jako to, nakolik se o ní a o její děti dokáže partner postarat. Jako další racionální prvek ve vztahu Cecílie se mi jeví fakt, že oceňuje partnera za to, že s ní „vydrží“. Vzhledem k tomu, že má obdobný temperament jako otec, kterého vnímá v manželství jako toho, na čí straně je více co zlepšovat, vnímá tak svým způsobem i sebe. *„Že se mnou vydrží, že mě bere takovou jaká sem, a to že vim, že i teď, ale spíš do budoucna, kdy to bude aktuálnější opravdu zabezpečit, a to že si mě váží“*

Udržení funkčního vztahu spočívá podle Cecílie v dobrém vyvážení množství času, který stráví s partnerem, ale také času, který stráví bez partnera. Toto rozdělení času bylo v její primární rodině přítomno zcela samozřejmým způsobem a mělo podle Cecílie za následek to, že rodiče měli určitý pocit osobní svobody. Součinností toho, že manželství svých rodičů považuje Cecílie za funkční a vlastní zkušenosti, že tento postup je harmonizující, přijala ho jako svou strategii. Dalším mechanismem je zvědomění zájmu o partnera. Podle mého názoru se jedná o reakci na subjektivně pociťovaný nezájem ze strany partnera, ale také o reflexi vlastního chování, které Cecílie někdy vnímá jako nedostatečný zájem. *„No tak určitě se tolerovat, ale dávat si i prostor, aby si ten druhý člověk mohl někam vyrazit, ale zároveň, aby byl ten prostor na společný trávení toho času.“*

Ukázalo se, že při **volbě partnera** Cecílie uplatnila princip doplňující volby tak, že výsledný celek je stejný jako u jejích rodičů. O svém otci hovoří jako o někom, kdo je více výbušný a šetří s chválou a verbálním vyjadřováním přízně, což jsou charakteristiky, které přisuzuje dále sobě. Také však říká, že není v komunikaci tolik otevřený jako její matka, stejně jako partner oproti Cecílii. O matce hovoří jako o nehádavém člověku, který více verbálně vyjadřuje přízeň. Toto jsou charakteristiky, které přisuzuje svému partnerovi. Výsledný poměr vlastností je tedy v jejím vztahu stejný, jako v manželství jejích rodičů. Jako zásadní krizové období uvádí období, kdy se jejímu otci nedařilo podnikání a z toho vyplývaly finanční potíže, které následně měly dopad na manželství rodičů. Cecílie má tudíž zkušenost s dopady finanční krize na partnerský vztah. Je možné usuzovat na snahu snížit riziko výskytu tohoto jevu v jejím

vztahu skrze volbu partnera, který má vzdělání a vědomí hodnoty sebe sama a s tím spojené odpovídající zaměstnání. „*No tak určitě je pro mě furt chytrej, je schopnej se o sebe postarat, že je schopnej se do budoucna postarat i o mě a zná svojí hodnotu. Dokáže se nějakým způsobem prosadit a dokáže si prostě říct, co jsou jeho kompetence a co by měl dělat a co by dělat neměl. Co se týče jeho ohodnocení třeba finančního.*“

Komunikaci považuje Cecílie za zásadní součást vztahu, kterou je mít třeba vědomě pod kontrolou. Uvědomuje si, že část jejích konfliktů s partnerem je výsledkem komunikačních nedorozumění. Schopnost náhledu na situaci čerpá Cecílie ze své primární rodiny, kde přestože komunikaci mezi rodiči považuje za velmi dobrou, upozorňuje, že každý mají trochu jiný komunikační styl a je nutno si na sebe navzájem zvyknout. Nepředpokládá tedy, že dobrá komunikace je přítomna sama sebou bez úsilí o shodu mezi partnery. „*Je často nerozhodnej, což je pro mě nečitelný a neumím s tím jako pracovat a že někdy moc jako, někdy si moc nerozumíme, co se týče komunikace, že to každéj vidíme jinak a je to asi problém*“

Cecílie nemá z primární rodiny žádnou velkou zkušenost s konflikty a **hádkami** mezi rodiči. Považuje je za nedílnou, ale negativní součást vztahu. Protože v manželství jejích rodičů hádky nejsou přítomné a ona ho považuje za velmi dobrý, snaží se tohoto vzoru dostat i ve svém vztahu. Vzhledem ke svému temperamentu není schopna hádky zcela eliminovat. Vyjádření o tom, že se s partnerem hádají, zjemňuje tvrzením, že se často pouze dohadují. Jako jeden z hlavních důvodů hádek s partnerem uvádí Cecílie domácí práce. Předpokládám, že se jedná o střet dvou rodinných modelů, kdy její partner není zvyklý z domova se ve velkém množství aktivně účastnit péče o domácnost, zatímco její otec se na chodu domácnosti podílí velkou měrou. Dochází tudíž ke konfliktům. „*Ale to nejsou třeba hádky v pravým slova smyslu, jako třeba takový jakože dohady... my se hádáme kvůli tomu, že prudím, jsem nervózní, když mám hodně práce a potom mě úplně vybouří od Ondry nějaká věc, že třeba v tý domácnosti, že zase není udělaná... nespolehlivost.*“

Vzhledem k faktu, že Cecílie nemá zkušenost s hádkami rodičů, neodnáší si z primární rodiny ani zkušenosti s **řešením konfliktů**. Uvádí, že krize přijdou a odejdou, ale neuvádí žádnou aktivní strategii překonávání krizí spolu s partnerem.

„No, tak my sme je spolu asi jako moc nepřekonávali, pokud to byly krize jako moje, tak sem je překonávala sama“

Cecílie si ze své rodiny přináší model rozdělené pozornosti, rodiče jsou pro sebe velice důležití a **tráví spolu množství času**, ale nezapomínají ani na své potřeby, kariéru a přátele. Toto Cecílie přenáší i do svého vztahu, hlavní doba pro rodinu, resp. partnera je víkend, kdy se snaží aspoň určité množství volného času trávit s partnerem aktivním způsobem, na který je zvyklá ze svého dětství. *„Během toho tejdne se tolik nevidíme, nebo tak dlouhou dobu, protože chodíme brzo spát. Takže víkend je pak takovej celostnějši.“*

Způsob trávení volného času je pro Cecílii indikátorem dobrého vztahu. U svých rodičů často zmiňuje společné cíle, souznění a mj. říká, že nemají příliš odlišných přátel. Vnímá je jako v mnoha věcech podobné. Cecíliiným cílem je souznění v partnerském vztahu a domnívá se, že ho její rodiče dosáhli. Je možné uvažovat o tom, že stížnosti na nedostatek společných přátel a cílů např. ve sportu jsou vedeny domněnkou, že společné zájmy a přátelé vedou k harmonickému vztahu. *„My nemáme nějakou vyloženě společnou cíl trávení volného času, jako že máme cíl, máme společný to, že sme zvyklý jezdit na ty hrady, zámky výlety, ale nemáme žádnou společnou sport, nemáme vůbec žádnou partu kamarádů. Tak to bych na tom asi trošku chtěla změnit, ale zas to není věc, která mě tak úplně trápí.“*

Cecílie nevnímá u svých rodičů jako primární **gesta náklonnosti**, ale její soustavné projevy skrze celkový postoj k partnerovi a ke vztahu s ním. Předpokládám tedy, že nižší míra verbálních a taktálních projevů náklonnosti má zdroj v primární rodině. U Cecílie jde spíše o jemnější vyjadřování přízně skrze plánování a trávení volného času, snaha o otevřenou komunikaci a zájem o partnera. Jejich dopad vnímá velmi pozitivně. Vzhledem k tomu, že rodiče Cecílie se vzali z naprosto formálních důvodů, není přesvědčena o tom, že by přítomnost nebo absence sňatku hrála ve vztahu jejích rodičů výraznou vztahovou roli. *„Snažim se zajímat o to, co bylo v práci, i když tomu vůbec nerozumim.... To že třeba uvařim nějaký dobrý jídlo, že si uděláme nějakou hezkou večer... Opravdu se snažim aspoň jednou za ten den, při tom příchodu nebo odchodu, dát si třeba pusu.“*

Svatbu nepovažuje ani u sebe za něco, co promění tvář jejího vztahu. Stále ji však vnímá jako něco, co vztah legalizuje a následně legalizuje i děti v něm počaté. *„Z hlediska toho, že už spolu bydlíme, takže by nám to k ničemu nepomohlo, nebylo by to jiný, tak asi je to dobrý se vzít kvůli dětem.“*

Cecílie nezaznamenala v dětství žádné známky potenciálního **rozchodu** ani obavy o skončení manželství. Sama rozchodem nevyhrožuje, a to ani ve chvílích, kdy o něm uvažuje. Domnívám se, že je to způsobeno také tím, že v dětství a dospívání nezískala tento návyk od rodičů. Přestože si připouští možnost rozchodu, přála by si s partnerem zůstat. *„Ne, spíš on vyhrožuje. Nebo on spíš pak už rezignovaně řekne, jestli bysme se neměli rozejít... Já to nedělám.“*

8.4 Daniela 22 let

Daniela chodí se svým přítelem Jirkou (27 let) 2 roky a 3 měsíce, právě se sestěhovali do společné domácnosti. Jirka je její první partner. Daniela je jedináček. Oba rodiče mají vysokou školu. Otec (50 let) je zaměstnán jako ředitel regionální hospodářské komory, matka (49 let) podniká. Daniela studuje vysokou školu, Petr je číšník. Rozhovor probíhal u Daniely na koleji.

Daniela považuje manželství svých rodičů za poměrně vydařené, z reflexe pozitivních a negativních prvků jejich vztahu a své vlastní zkušenosti si vytvořila **pojetí dobrého vztahu**. Ten je založen na komunikaci, důvěře, společných cílech a humoru. Na základě těchto kritérií posuzuje i svůj vlastní vztah, který nevnímá jako příliš dobrý. *„Chceme něčeho dosáhnout a chceme toho dosáhnout spolu a důvěřuju si.“*

Z analýzy vyplynulo, že **důvody pro setrvání ve vztahu** jsou u Daniely převážně racionální povahy. Jedná se o obavu z toho, že kdyby ho opustila, Jirka by si nedokázal najít přítelkyni, ale také o to, že není ve vztahu nespokojená. Jirka, jak se Daniela domnívá, setrvává ve vztahu z emocionálních důvodů. Toto rozložení pohnutek pro setrvání ve vztahu kopíruje model vztahu jejích rodičů, tak jak ho Daniela vnímá. Její otec matku miluje, ona je však ve vztahu spíše z racionálních důvodů. Celkově je jejich

vztah založen na kooperaci. Vzhledem k tomu, že takto jejich vztah vnímá Daniela dlouhodobě, přivykla tomuto modelu vztahu a nyní, když se v něm nachází, nevnímá ho jako nefunkční, protože vztah svých rodičů nevnímá jako nefunkční. Podle mého názoru, se nejedná o opakování modelu, ale o schopnost takový model přijmout na základě jeho působení v primární rodině. „*Myslím, že by někde byli vztahy, kde by mi bylo líp, ale tady mi není dobře, nejsem s ním nespokojená.... Víš jakoby, že se snažím třeba ho přivést i na nějaký věci, že se daj dělat i jinak a že si myslím, že tam můj úkol ještě neskončil.*“

Daniela si z manželství svých rodičů neodnáší žádnou zkušenost týkající se **strategií pro zachování šťastného vztahu**. Proto jako tyto udržovací strategie uvádí kromě dobré komunikace proměnné, které nemohou účastníci vztahu ovlivnit. Komunikaci jako udržovací strategii si Daniela zřejmě vytvořila na základě vzorců chování svých rodičů, kterým pomáhá řešit jejich konflikty, a to jak dobrovolně, tak nedobrovolně, kdy je do nich vtažena. Tato strategie má tedy základ v percepci nedostatku vztahu jejich rodičů. „*Nějaký společný cíle, důvěra. Jo, společný cíle založený na důvěře.*“

Daniela opakuje částečně model fungování vztahu svých rodičů. Žena jako dominantní, pracovně vytížená, schopná, muž submisivní, poskytující prostor pro seberealizaci partnerky. Přestože tento prostor, který otec matce poskytuje a kvůli kterému s ním zůstává, hodnotí Daniela pozitivně, domnívám se, že jeho submisivní roli vnímá svým způsobem negativně, protože došlo k extrému typickému spíše pro ženy – snaha o zvládnutí kariéry, ale také plné zajištění chodu domácnosti. Analýza ukázala, že ji při **volbě partnera** zaujal fakt, že se Jirka zachoval dominantním způsobem (ukončil s ní konverzaci a odešel), což je jednání, které ona od muže také očekává. Když se tato domněnka později ukázala jako mylná a její přítel jako jedinec velmi submisivní a snadno ovlivnitelný, vyhledala pozitivní aspekt vztahu (dává mi prostor), čímž došlo k zopakování rodičovského modelu. „*No a jak sme se tam spolu bavili tak on najednou: „hele, musím jít“, sebral se a odešel. A já sem si říkala: „cože, on přerušil rozhovor se mnou?“*“

Daniela sehrává důležitou roli v **komunikaci** mezi rodiči. V případě Danieliných rodičů není v tomto ohledu oddělen subsystém manželský, v rámci něhož se řeší jiné

věci než v rámci celé rodiny, ale komunikace prochází takřka rovnocenně Daniela-matka-otec. Domnívám se, že přesto, že tuto svou roli nevnímá negativně, je jí mírně vyčerpána a nechce ji zastávat i ve svém vlastním vztahu. Komunikaci s Jirkou hodnotí explicitně jako dobrou, ale z dalšího hovoru vyplývá nedostatek komunikačních témat a blokování témat jiných, zejména z Jirkovy strany. „*Pak do toho přijdu já, protože ty hádky, který nevidim nemůžu posoudit, tak se na mě táta obrátí „ Prosím tě, já tady teďka mamince něco říkám a ona na mě začne rvát“ do toho maminka „já na tebe neřvu, ty řveš na mě“ no a načež já říkám „máte nějaký konstruktivní řešení nebo na sebe budete rvát“ takže oni se na chvílku pustí do mě „ ty seš nějaká chytrá“ . Pak si všichni tři sedneme a začneme o tom mluvit. “*

Rodiče Daniely se **hádají**, Daniela tyto hádky nevnímá negativně, ale jako přirozenou součást vztahu, která v něm pročišťuje ovzduší. Ve vztahu Daniely hádky chybí, domnívá se, že s jejím partnerem není možno se hádat. Tento stav považuje za velmi neuspokojivý. V Danielině rodině převažují konflikty založené na potížích s penězi. Jako krizi vztahu uvádí u svých rodičů krizi spojenou s penězi a matčíným nezodpovědným přístupem k nim. Usuzuji, že na základě této zkušenosti nahlíží na peníze jako na důležitý prvek ovlivňující rodinný systém. Jirka k penězům přistupuje velmi nezodpovědně, tudíž nespĺňuje její představu dobrého partnera pro rodinu. Dalším konfliktním tématem je apatie jejího partnera. Daniela svého otce vnímá jako velmi aktivního, zastává mnoho rolí, stále se vzdělává, je schopen postarat se o mnoho věcí, čehož si velmi cení. Domnívám se, že na základě působení tohoto mužského vzoru pro ni neaktivní nastavení partnera představuje problém. „*Pro mě špatně. Já se potřebuju hádat....A podle mě, když někdo žije teď a tady je pro rodinu hrozně špatný, si myslím já.. on je takovej hrozně pasivní a hrozně takovej furt stejnej a mě to hrozně prudí, a vždycky mám pocit, že vim co udělá, že je naprosto očekávatelnej, průhlednej. “*

Daniela neuplatňuje žádné strategie **řešení konfliktu**, a to zejména proto, že Jirka neuspokojuje její základní potřeby. Daniela s ním do budoucna nepočítá a nemá motivaci sporná témata řešit. „*A celý to jeho myšlení změnit je pro mě příliš velký úsilí na to, bych prostě.....že to mi přijde menší úsilí se s nim rozejít a najít si jiného chlapa. “*

Podle Daniely spolu rodiče **tráví čas** jen velmi málo, zvláště kvůli pracovnímu vytížení její matky. Otec toto toleruje. Stejný model kopíruje i Daniela, která studuje

v jiném městě, než kde žije s přítelem. Nezdá se, že by jí tento stav vadil, nebo že by se ho snažila nějakým způsobem změnit. Její postoj může souviset s obavou, že by se s větším množstvím stráveného času dostavila nuda a pocit nepohody. *„Je velmi tolerantní, že já sem přes tejdén v Praze, na víkend jezdím domů, on vždycky dva víkendy pracuje, dva víkendy má volno, takže se vídáme málo a funguje a on s tím nemá zas až tak velký problém.“* Takto lze přisuzovat neaktivní **způsob trávení volného času** tomu, že jsou spolu málo a na aktivní trávení volného času není čas. Přesto vnímá Daniela trávení volného času s partnerem jako neuspokojivé. Také však neuvádí, že by se tento stav pokoušela nějakým způsobem změnit. Je možné usuzovat na nezkušenost s aktivním trávením volného času ve vztahu rodičů a v souvislosti s tím, že Jirka je její první vážnou známostí, nemá žádnou přímou zkušenost, která by mohla korigovat pozorovaný způsob chování rodičů. *„Takže volný čas moc nemáme spolu a když máme, tak ho trávíme podle mě trochu bezúčelně.“*

Projevy náklonnosti se ve vztahu Danieliných rodičů vyskytují, smýšlí o nich jako o přirozené součásti vztahu a tak k nim přistupuje i ve svém partnerství. Nejde však o nijak dominantní téma. *„Snažím se ho vždycky pochválit za něco, co se mu povedlo, nebo co udělal. Třeba když něco udělá dobře, tak mu řeknu, že je šikulka. Nebo ho třeba pohladím po vlasech. Nebo se k němu přitulím, dám mu pusku, to dělám asi nejčastěji.“*

Svatbu vnímá Daniela jako určitý vývojový stupeň vztahu, vdát by se chtěla. U svých rodičů jako důvod svatby vidí lásku a vnitřní touhu nechat se s partnerem oddat. Takto přistupuje i ke své svatbě, vdá se, až bude mít pocit, že to chce udělat. Vzhledem k tomu, že se Jirka ženit nechce, nepřistupuje k němu jako partnerovi na celý život. Daniela chce mít děti, ale nechce jim obětovat celý svůj osobní a partnerský život. Tuto tendenci reflektuje u svých rodičů a vnímá negativně především její dopad na podobu partnerského vztahu. *„Jirka nechce děti a nechce se ženit, je mu 27 a má na to jasnej názor. Protože říká, že jeho nezodpovědnost nedostupuje takový výše, aby si pořizoval děti. A já děti chci a chci a rodinu a hlavně chci partnera, ktorej...“*

Rozchodem Daniela Jirkovi nevyhrožuje, stejně jako si jím nevyhrožují její rodiče, a to přes určité nespokojenosti, které pociťuje. V manželství svých rodičů vnímá rozvod jako vysoce nepravděpodobný, u sebe však rozchod vidí jako poměrně aktuální

možnost. Přestože si na podobu vztahu, který mají její rodiče a který má nyní i ona sama, zvykla, zdá se, že do přijetí tohoto modelu vstupuje věk, vysoká šance na změnu a chuť zažít něco nového. *„Třeba když mě nebetyčně prudilo, že je málo aktivní a zodpovědném a že nemyslí na budoucnost.“*

8.5 Emil 24 let

Emil je se svou přítelkyní Blankou (22 let) 7 let, doposud spolu nežijí ve společné domácnosti. Emil bydlí s rodiči a studuje vysokou školu, stejně jako Blanka. Jeho mladší sestra (21 let) žije s partnerem. Oba rodiče mají vysokoškolské vzdělání, otec (53 let) je programátor, matka (48 let) manažerka. Blanka je Emilova druhá partnerka. Rozhovor probíhal v místě bydliště výzkumnice.

Dobry vztah Emil odvozuje od zkušenosti s manželstvím rodičů, které považuje za funkční. Dobry vztah je založený na důvěře, vzájemné úctě a na takové míře poznání toho druhého, že lze předvídat jeho chování, partneri se nehádají. Emil má velkou potřebu jistoty a bezpečí, jimž podřizuje své chování ve vztahu. *„No doplňují se, rozuměj si, nemusej si nějaký věci vůbec říkat a pochopěj se a tak. Tušíš, co ten druhý odpoví, jak zareaguje na nějakou situaci a tak.“*

Pohnutky pro setrvání ve vztahu jsou emocionální i racionální povahy. Emocionální složku Emil považuje za velmi důležitou. Z analýzy vyplynulo, že pro Emila je zásadní, aby Blanka jednala v souladu s jeho potřebou bezpečí, klidu a péče. Protože Emil v manželství rodičů cítí jistý emocionální chlad, je pro něj tato složka významná a vědomá. Racionální pohnutky pro setrvání ve vztahu podle mého názoru vyplývají z jeho nechuti ke konfliktům. Dokud potíže ve vztahu nepřeváží potíže plynoucí z rozchodu, není důvod ze vztahu odcházet. *„Tak nic mi v něm jako nechybí. S Blankou si rozumím, aspoň si to myslím.“*

Přestože je u jeho rodičů patrná **strategie tvorby a udržení funkčního vztahu** skrze aktivně strávený společný čas, Emil toto nijak nereflektuje. Vnímá sebe sama ve vztahu spíše pasivním způsobem a je přesvědčen, že mnoho věcí se vyřeší za něj a na

mnoho věcí nemá vliv. Jako svou strategii zvolil pečování o partnerku, přičemž tato strategie je reakcí na chování otce, který není podle Emila k matce tak pozorný, jak by měl být. *„Tak myslím, že to je o pozornosti, snažím se být pozornej, něčím jí překvapit, přinést jí něco, co má ráda.“*

Ukázalo se, že ve **výběru partnera** uplatnil Emil princip doplňující volby, neboť je přesvědčen, že z rozdílnosti plyne obohacení. Domnívám se, že tento model přijal Emil od svých rodičů. Ty vnímá jako rozdílné osobnosti, které se ve vzájemné kooperaci doplňují. Zároveň se některé vlastnosti Blanky kryjí s vlastnostmi jeho matky, jde zejména o schopnost pečovat o partnera, které si Emil velmi cení, ale také o konfliktnost. Jak o své matce, tak i partnerce hovoří jako o těch, kdo vyvolávají konflikty nebo nepohodu ve vztahu. Přestože má ke konfliktům velmi negativní vztah, zdá se, že je na ně určitým způsobem zvyklý a pokud množství konfliktů nepřesáhne určitou míru, není to pro něj důvod k rozchodu. *„Oni se tak doplňují.....minulej rok sem třeba každý úterý přišel v sedm k Blance ze školy, dostal sem věcu, pak sme koukali třeba na telku a pak šli spát... Občas je protivná, z naprosto nesmyslných důvodů, vůbec to nechápu, ale to je asi tak všechno.“*

Emil si není vědom takřka žádné **komunikace** mezi rodiči, avšak nepovažuje to za nefunkční. Nemá žádné nebo jen velmi malé zkušenosti s partnerskou komunikací, což zřejmě vede k tomu, že svou partnerku často nechápe a nehovoří s ní o tématech, která by ji podle jeho názoru nezajímala a tím komunikaci s ní velmi oklešťuje. V souvislosti s jeho obavami z konfliktů se vyhýbá i tématům, která by mohla přejít ve spor. *„No, třeba říkám, nikdy nepoznám, co vedlo k tomu, že je Blanka protivná... O všem možným, o škole, o kamarádech, o zvířátkách, o hudbě.... Lhal sem jí, protože sem se bál, co na to řekne, nebo že nebude souhlasit s tím mým názorem.“*

Emil uvádí, že **hádky** mezi rodiči už deset let nenastávají, pouze spolu nemluví. Jediné krizové období, na které si vzpomíná, bylo v jeho osmi letech, kdy se ho matka ptala na názor ohledně rozvodu. Domnívám se, že tato zkušenost mohla výrazným způsobem ovlivnit jeho přístup ke konfliktům, např. ve smyslu propojení konfliktu s ukončením vztahu, kdy nedošlo k následné korekci, že hádka nemusí znamenat rozvod/rozchod. Je možné, že se snaží se svou partnerkou nehádat, aby se nezpřítomnilo téma rozchodu. *„No, já nemám rád konflikty, takže jako pro mě to*

problém je, ale on to většinou problém není, problém si z toho dělám já sám jako vnitřně.“ Emil uvádí, že rodiče **řeší konflikty** absencí komunikace a následným navázáním na běžnou komunikaci, což považuje za funkční, protože to poskytuje zúčastněným stranám čas na uklidnění. Tento model převádí do svého vztahu. Na druhou stranu však uvádí, že krize se svou partnerkou překonali dialogem. *„Propovíдали sme se skrz ní, to jako, my se hádáme způsobem, že spolu nemluvíme a pak spolu zase mluvit začnem, úplně normálně.*“ Ambivalenci v Emilově výpovědi si vysvětlují, konfliktem mezi observačním učením v rodině a svou vlastní zkušeností s partnerkou, kde se jako funkčnější projevuje komunikace. Dokládá to potenciální situace partnerčiny nevěry, při níž Emil absenci komunikace a odchod vidí jako cestu k rozchodu a verbální řešení jako možnou cestu k usmíření.

Na **množství stráveného času** s partnerkou nahlíží Emil jako na faktor, který rozhoduje o sblížení nebo oddálení a možném rozchodu partnerů. Vidím zde souvislost s jedinou reflektovanou krizí rodičů, která předcházela jejich dlouhému odloučení a navíc byla propojena s krizí rodičů a potenciálním rozvodem. Přestože spolu odloučení a rozvod nemusely nijak výrazně korelovat, mohlo dojít k propojení obou událostí. *„Asi kdyby sme spolu nemluvili dlouho a neviděli se dlouho, tak podle mě, bychom se začali nějak oddalovat a skončilo by to.*“ Rozdíl mezi aktivním a pasivním trávením volného času nijak nepociťuje, a to přesto, že jeho rodiče mají zřejmě aktivní trávení volného času jako udržovací strategii. Vysvětlují si to tím, že přestože rodiče spolu takto tráví čas, nepozoruje u nich Emil žádný vliv aktivně stráveného času na podobu vztahu. Proto ani ve svém vztahu nevnímá **způsob trávení volného času** jako zásadní faktor ovlivňující vztahy mezi partnery. *„My sme spíš doma... Jo, vyhovuje, mě nic nechybí, občas někam jdem, a tak akorát.*“

Projevy náklonnosti dává Emil do přímé souvislosti s manželstvím rodičů, kde těchto projevů pocíťuje nedostatek, a proto se je ve svém vztahu snaží projevovat hojně. *„Akorát nesouhlasim s tím, nechci říct nepečováním o toho partnera, ale prostě můj partner musí bejt rozmazlovanej a musí bejt hýčkanej.*“

Svatbu vnímá Emil jako instituci, která je nedůležitá, ale svádí k tomu, že se partneři přestanou snažit a mají pocit, že druhého vlastní. Vidím zde odkaz na manželství rodičů, na které podle Emila nemá svatba žádný vliv, nebo vliv negativní tj.

že otec o matku málo pečuje. Přesto má v plánu se oženit, protože se jedná o kulturní zvyk v naší společnosti, který dává legitimitu dětem. *„Že to asi nepotřebuju, že se asi vezmu, ale že to asi nepotřebuju... když si někoho vezmeš, tak už je jako tvůj a nemusíš se o ten vztah dál starat, takovej pocit z toho mám já.“*

Jako možné příčiny **rozchodu** uvádí Emil nedostatek komunikace a nedostatek společně stráveného času. Tento postoj podle mého názoru souvisí s jeho vlastní zkušeností s partnerkou, ale také s tím, že přestože spolu rodiče aktivně tráví volný čas, mají ho oba velmi málo, což vede k jisté osamělosti matky. Tuto osamělost Emil reflektuje a může tedy usuzovat na to, že kdyby se tento stav ještě umocnil, mohl by vést k rozvodu. Důvodem k rozchodu by pro něj bylo dlouhodobé negativní naladění partnerky. Těmto jejím pocitům a reakcím Emil většinou nerozumí, je z nich nejistý, neví jak s nimi nakládat. Lze usuzovat na to, že tato nejistota a nepohoda, které navíc nerozumí, narušuje jeho potřebu jistoty a klidu. Nejjednodušší řešení je rozchod. *„Asi kdyby sme spolu nemluvili dlouho a neviděli se dlouho, tak podle mě, bychom se začali nějak oddalovat a skončilo by to... Kdyby byla protivná moc dlouho? Tak možná jo.“*

8.6 František 23 let

František je se svou přítelkyní Annou (22 let) 5 let, nežijí ve společné domácnosti. František bydlí s rodiči a starším bratrem (24 let), studuje vysokou školu. Anna je Františkova první přítelkyně a také studuje vysokou školu. Otec (54 let) je restaurátor nábytku a má střední vzdělání. Matka (52 let) vede textilní chráněnou dílnu a má vysokoškolské vzdělání.

František hodnotí vztah svých rodičů jako funkční. Za **dobry vztah** považuje vztah, ke kterému se partneři staví zodpovědným způsobem. Základním znakem dobrého vztahu je kvalitní komunikace a otevřenost, ale také schopnost příjemně spolu strávit čas. Tyto znaky připisuje vztahu rodičů a snaží se jich docílit u sebe. *„A i přes nějaký slzy a takhle to nějak. Já nevím, že z nich není cejtít ty nevyřešený problémy, nebo asi jo, ale myslím si, že to není tolik jako u jinejch párů...že se miluju.“*

Dominantní **důvody pro setrvání ve vztahu** jsou u Františka aktuálně emocionální podoby. Racionální prvky do svého vztahu i vztahu svých rodičů zahrnuje ve formě zodpovědnosti. *„No, o dost, no přišel bych o Annu, kdybych jí opustil. Přišel bych o hádky, o usmiřování.“*

Pro **zachování šťastného vztahu** je podle Františka důležitá otevřená komunikace. Naopak lhaní a zastírání považuje za velmi negativní. Další strategií je oblast volného času, kterou zmiňuje v obou reflektovaných vztazích, jako to, co se snaží oba páry záměrně pěstovat. Domnívám se, že zde jde o opakování funkčního modelu. *„No já myslím, že asi to, že se takhle poctivě hádají, protože mám pocit, že se jakoby dohádají, že nikdo neřekne: „S tebou já už se nebudu bavit.“ „Prožít ho...“*

Při **volbě partnerky** pro něj kromě sympatie hrála zásadní roli její komunikativnost. Vzhledem k tomu, že na základě pozorování svých rodičů určil jako primární komunikaci, zdá se, že se výběrem partnerky snažil tuto strategii naplnit. František velmi zdůrazňuje rys své matky, jenž je charakteristický zvětšováním a vytvářením problémů a navozováním ovzduší, které v něm vyvolává pocit, že je na něj vyvíjen tlak. Přestože soustavné vyvolávání tlaku ze strany matky hodnotí velmi negativně, setrvává s partnerkou, která v něm vyvolává stejné pocity. Je možné usuzovat na tendenci ke zvolení partnerky po vzoru matky, a to včetně jejích negativních rysů. Dále se domnívám, že František částečně kopíruje rozložení rolí v páru, tj. otec/on jako komunikačně aktivnější, pozorný k ženám, matka/partnerka tolerantní, vnímaná jako nežárlivá. František explicitně označuje Annu jako nežárlivou, a to ačkoliv z rozhovoru dále vyplývá, že jí jeho způsob chování nevyhovuje. Vysvětlení lze hledat v tom, že je přijatelnější tuto skutečnost popřít a nemuset své chování nijak korigovat, než ji přijmout a učinit opatření. *„No, víš co, to máš nějaký důvod, proč se do někoho zamiluješ, tak já sem to měl těhle pár bodů, jednak je sympatická no...komunikativní a pak už bylo jako jiskření, jako to jablko.“*

Komunikaci považuje František za naprosto zásadní pro funkčnost vztahu. Jsou pro něj velmi důležité dlouhé tematické rozhovory, které mu saturují potřebu blízkosti a provázanosti s partnerkou. Tato blízkost je pro něj indikátorem spokojenosti ve vztahu. Stejně tak u svých rodičů zmiňuje intimní rozhovory, které probíhají pouze

mezi rodiči, a poukazuje jimi na funkčnost vztahu. „*My pitváme spolu hodně věcí a bez toho pitvání těch věcí by to asi nefungovalo.*“

Výskyt hádek u Františka souvisí s množstvím času, které s partnerkou stráví. Pro velkou provázanost s partnerkou svědčí i fakt, že hádky jsou minimalizované v případě dlouhodobého společného pobytu. Hádky nepovažuje za vysloveně negativní aspekt vztahu, ale za jeho nutnou součást. Vidím zde souvislost s rodičovským vzorem. Rodiče se hádají, ale František tyto hádky nevnímá jako ohrožení vztahu, přivykl tedy občasným hádkám jako přirozenému jevu v dlouhodobém vztahu. Největším tématem Františkových hádek s partnerkou je jeho pocit, že na něj vyvíjí tlak, který nemůže snést, což je pocit, který často zažíval a zažívá ve své rodině. Z tohoto pocitu vyplývají jeho občasná lži, kterými se snaží vyhnout dalšímu tlaku ze strany partnerky. Protože je však jeho lež brzy odhalena, dochází k další konfliktní situaci, kdy František jedná verbálně agresivně a snaží se vinu svalit na partnerku. Sám toto vnímá jako negativní. „*Dřív sme se nehádali a na všem sme se shodli, ale teď přeci jen už docela často dochází k tomu, že se pohádáme, někdo někoho urazí, protože už si začínáme vytahovat trochu ty věci, co nám dlouhodobě vaděj... No mně vadí to, že jí pořád něco vadí, to je zásadní věc, co mi vadí. Já nevím, mně už radši nic nevadí...*“ **Řešení a dořešení konfliktů** považuje František za známku dobrého vztahu. U svých rodičů toto velmi oceňuje. Dořešení konfliktů se snaží uplatňovat i ve svém vztahu, a proto hodnotí negativně, když se s partnerkou rozejdou domů, aniž by se usmířili. Anna má tendenci se od Františka odlučovat, což mu nevyhovuje. Vysvětlují si to tím, že jeho partnerka to dělá za účelem následného hledání, což František pociťuje jako nátlak, který ho ubírá o chuť se usmířovat. „*Většinou tím, že se oba vyřveme. Anna někde pláče a já jí někde sháním a ona přede mnou utíká a jde třeba i na tý Šumavě někam do hor.*“

František hodnotí svůj vztah s Annou jako založený na společně vybudovaných základních postojích, které si vytvářeli v nízkém věku a jsou zvyklí být vzájemně provázaní a ve shodě. S nedostatkem **volného času** se pojí Františkova nespokojenost se vztahem a pocit oddělení se od partnerky. Model vzájemné provázanosti partnerů vnímá u svých rodičů, kde tato vzájemnost snižuje riziko odloučení partnerů. Jak u Františka, tak u jeho rodičů se zdá, že velmi úzký vztah funguje jako stabilizátor. „*Třeba každé den no. Jako já беру takový to větší, víc než tři hodiny, když se vidíme. Dvě hodinky jako*

rande, kafe někde, tak to je takový, že si sotva dáme nějakou oběd spolu v pauze a sotva si řekneme, co sme zažili, že to není, že bysme se spolu mohli nějak dýl bavit.“ Rodiče ve Františkovi už od dětství podporovali kladný vztah k umění a vlastním příkladem ukazovali, jak lze aktivním **způsobem trávit volný čas**. V tomto pokračuje i on ve své dospělosti. Jedná se o zcela vědomou kontrolu volného času, kdy kulturní vyžití či jinak „institucionalizované“ trávení volného času znamená pro Františka automaticky dobře strávený čas, a to přesto, že situace by se přirozeně mohla vyvinout jinak. Vidím zde souvislost s jeho hlavní strategií pro uchování dobrého vztahu a s rodičovským vzorem. *„Pak si teda řekneme, že bysme spolu chtěli mít nějakou hezkejšou zážitkovou agenturu, ale je to taková ta touha mít rande něčím naplněný. Sháníme nějakou kulturu.“*

František vnímá, že ve způsobu a frekvenci fyzických **projevů náklonnosti** není František s Annou ve shodě, není schopný jí tímto způsobem dávat najevo přízeň. Přestože reflektuje negativní emoce, které to v partnerce vyvolává, neuvádí žádnou snahu o korekci. *„No, svojí pozorností vůči ní, ale je pravda, že já nejsem úplně zvyklý úplně projevoval fyzicky tolik a to možná Anna je zvyklá mnohem víc.“*

Františkův postoj ke **svatbě** je, domnívám se, rodiči zprostředkovaný pouze sekundárně. Primární roli zde hraje křesťanská víra, kterou mu rodiče předali. František se ke svatbě staví jako k zásadnímu závazku, ze kterého však nemá obavu a ztotožňuje ho s počátkem společného bydlení se svou partnerkou. Zodpovědnost je pro něho velké téma, se kterým však nemá potíže, a se zodpovědností přistupuje i k partnerskému vztahu, v němž jako primárního určuje partnera. Vidím zde souvislost s manželstvím jeho rodičů, kteří se společně staví k negativním událostem života a kteří mu předali zodpovědný přístup k životu. *„Tak já myslím, že vůbec věřící lidi se dívají na tyhleto sliby a na zásadní rozhodnutí úplně jinak než ateisti.... Jo, tak to je ten byt, to už je skoro nasnadě. Takový to bydlení na zkoušku, moc nejsem toho zastáncem.“*

Františkovi rodiče si rozvodem nevyhrožují. František také své partnerce **rozchodem** nevyhrožuje. Domnívám se, že tomuto nepřivyká ve své původní rodině a tudíž nemá potřebu tyto výhrůžky uplatňovat nyní. Jako potenciální důvod k rozchodu uvádí „velký tlak“ ze strany Anny, tedy extrémní projev vlastnosti své matky. S Annou,

ale plánuje zůstat a vzít si ji. „*Kdyby mě začala strašně terorizovat, kdyby mě terorizovala, jako ona i moje máti dohromady.*“

8.7 Gabriel 22 let

Gabriel chodí se svou přítelkyní Petrou (25 let) tři roky. Žijí spolu ve společné domácnosti s Gabrielovými rodiči a s jeho mladším bratrem (16 let). Gabriel je IT specialista, Petra pracuje jako asistentka. Před Petrou měl již několik partnerek. Oba rodiče mají vysokoškolské vzdělání. Otec (47 let) je plukovník v armádě ČR, matka (49 let) inspektorka pro kontrolu léčiv.

Za **dobry vztah** považuje Gabriel vztah, kde ani jednomu z partnerů nic nevaří a kde nejsou přítomny žádné problémy. Předpokládám, že toto pojetí dobrého vztahu si vytvořil na základě pozorování vztahu svých rodičů, který vnímá jako funkční a zároveň bezproblémový. Myslím si, že si na základě této percepce vytvořil představu, že pouze bezproblémové vztahy jsou funkční a chce-li mít takový vztah, musí ho tak aspoň vnímat. Ukázalo se také, že ačkoliv mu některé aspekty nevyhovují, nezahrnuje je do svého usuzování o vztahu. Lze předpokládat, že kdyby je jako nevyhovující přijal, musel by tuto situaci nějakým způsobem řešit, což není v souladu s jeho pasivitou a pojetím dobrého vztahu. „*Tak když chci s někým žít, tak asi nevidím žádné nevýhody, protože kdybych viděl nějaký nevýhody, tak by to asi nemělo smysl s ním žít.*“

Do **důvodů setrvání ve vztahu** zahrnuje Gabriel emocionální i racionální faktory. Emocionální důvody jsou však primární a jejich vymizení ztotožňuje s koncem vztahu, jak u sebe, tak u svých rodičů. Jako racionální důvody uvádí zvyknutí si na partnera, které ulehčuje společné soužití, přičemž tento zvyk hodnotí jako pozitivní i v manželství svých rodičů. „*Protože sem nad tím nikdy nepřemejšlel. Mám jí prostě rád, sme spolu, žijem spolu, vycházíme spolu. Nevidím nějaký důvod proč to měnit.*“

Strategie vedoucí k udržení funkčního vztahu vidí Gabriel v důvěře, porozumění, trpělivosti a lásce, přičemž tytéž strategie nachází i u svých rodičů. Vzhledem k tomu, že vyjma trpělivosti, jde o atributy vztahu, které nelze ve větší míře

ovlivnit, domnívám se, že žádné skutečné strategie u rodičů nezaznamenal. Na obecné rovině vymezuje jako strategii také chování se podle přání partnera, resp. pokud partnerovi něco skutečně vadí nebo si něco skutečně přeje, měl by mu druhý vyhovět. Při praktické aplikaci však toto neguje a jediné skutečné přání partnerky, které zmiňuje, zcela vědomě nerespektuje. „*Důvěra, trpělivost.*“

Gabrielova matka je starší než jeho otec. Gabriel ve svém vztahu opakuje stejný model, je také mladší, než jeho partnerka. Přestože tento fakt nevnímá jako nijak důležitý, domnívám se, že jeho postoj vyplývá z toho, že manželství svých rodičů považuje za šťastné a přestože vědomě nedává tomuto žádný význam, implicitně může kopírovat funkční model manželství svých rodičů, který ho při **výběru partnera** ovlivnil. Je však také možné, že modelu manželství, kde je starší žena, přivykl a přijde mu zcela běžný. „*Mně je 22, mé přítelkyni je 25, teď jí bude 26.*“

V manželství svých rodičů považuje **komunikaci** za důležitou, nezbytnou a za samozřejmě přítomnou. Gabriel ztotožňuje fakt, že spolu rodiče i on s partnerkou komunikují, za schopnost spolu funkčně komunikovat. „*Umíme, protože se spolu bavíme o věcech, o všem možným....dokážeš si představit vztah bez komunikace?*“

Gabriel uvádí, že jeho rodiče se **hádají** pouze občas, on s partnerkou takřka nikdy. Tento fakt zřejmě ovlivňuje jeho potřeba klidu a dále vzor rodičů, kteří byli schopni své neshody řešit v klidu a pravděpodobně jim ve velké míře předcházet. Odvrácenou stranou tohoto modelu je, jak se domnívám, Gabrielova nezkušenost s hádkami. Toto vede k tomu, že jedna ze dvou hádek, které uvádí, vyústila ve vážný rozkol ve vztahu. Za další projev Gabrielovy potřeby klidného prožití vztahu považuji jeho schopnost zapomenout obsahy hádek, přes jejich sporadický výskyt a závažnost jedné z nich. „*Já se tak nějak všeobecně nerad hádám, řek bych, že mi to přináší klid... Čoveče, abych ti pravdu řek, tak za ty tři roky sme se pohádali jednou...dvakrát.*“ Gabriel není zvyklý ze své primární rodiny na prudké hádky, ale pouze na výměnu názorů. Vzhledem k tomu, že tuto strategii považuje za funkční a navíc je ve shodě s jeho osobní potřebou klidu, aplikuje tuto strategii **řešení konfliktů** i ve svém vztahu. „*Tak nějak, ústupky a časem.*“

Gabriel rozlišuje mezi prožitým **volným časem** s Petrou a časem, který stráví vedle sebe. Trávení volného času vnímá Gabriel jako projev zájmu o vztah. Domnívám

se však, že nejde o volný čas jako takový, ale o vloženou snahu do vztahu. Zdá se ale, že Gabriel tuto snahu nevynakládá nijak vědomě jako strategii udržující funkční vztah. Chuť trávit aktivně volný čas vyplývá podle mého názoru z toho, že vztah hodnotí jako funkční, a má tak pro takovéto trávení volného času motivaci. *„Probudíme se někdy hrozně pozdě, třeba po nějaký párty, uděláme si nějaký jídlo a pak někam vyrazíme.“*

Projevování náklonnosti Gabriel opětovně vnímá jako přirozenou součást vztahu, nad kterou se nepozastavuje a nemá pocit, že by něco do vztahu vnášela. Stejně jako u trávení volného času vyplývají tyto prvky spíše z funkčního vztahu, než že by pomáhaly funkční vztah utvářet. Lze tedy usuzovat na nezkušenost s dopady těchto projevů do celkové podoby vztahu a na jejich mimoděčné vykonávání zapříčiněné osobnostními dispozicemi. Zařadíme-li do projevu náklonnosti i pohlavní styk, je v tomto ohledu Gabriel se svou partnerkou v nesouladu, což se mu jeví jako problém, jehož vyhocení by mohlo vést k rozchodu. Nezdá se ale, že by se promítal do ostatních rovin vztahu. *„To je těžká otázka. Bych řek, že to k tomu nějakým způsobem patří, že by to něco přinášelo....“*

Ke **svatbě** má Gabriel ambivalentní vztah. Primárně ji vnímá jako instituci, která je potřebná z praktických důvodů, do podoby vztahu se nijak nepromítá, jiný význam nemá a Gabriel ji hodnotí negativně. U svých rodičů ji však považuje za něco, co je udrželo při sobě v době krize středního věku, a má tedy pro ně jakýsi význam. Přestože svatbu vnímá negativně, hodlá se oženit, až podle svých slov „dostane rozum“. Domnívám se tedy, že přestože osobnostně svatbě není nakloněn, dostává se toto jeho přesvědčení do konfliktu s rodičovským modelem, ve kterém svatbu vidí jako možný stabilizační prvek jejich vztahu. Aby z tohoto intrapersonálního konfliktu vyvázl, je možné, že přijal přesvědčení, že se jeho vnímání svatby změní, až dozraje. *„U nich asi nějaký význam má, proto jsou spolu, z mého pohledu si myslím, že manželství je do určitý míry zbytečný.“*

Gabrielovi rodiče si **rozvodem** nevyhrožovali a nevyhrožují a Gabriel nikdy neměl obavu, že by se mohli rozejít. Vzhledem k nezkušenosti s efekty takového vyhrožování, nemá nyní ve svém vztahu potřebu toto sám dělat. Prvky nespokojenosti ve vztahu ztotožňuje s potenciálními důvody k rozchodu. Jediné, co Gabrielovi vadí, je Petřina nedostatečná sexuální apetence, přičemž její úplnou absenci uvádí jako možný

důvod k rozchodu. Vidím zde souvislost mezi tím, že u svých rodičů nepozoruje žádné vztahové problémy a ani jejich řešení, celkově nemá s těmito situacemi zkušenost a rozchod je tedy nasnadě jako nejjednodušší řešení při každém konfliktu. „*Tak když sme u toho, tak třeba kdyby se mnou vůbec nespala.*“

8.8 Hubert 23 let

Hubert je se svou přítelkyní Markétou (23 let) 5 let, nežijí spolu. Před Markétou měl mnoho známostí. Hubert bydlí sám a živí se jako řidič. Markéta nedávno dostudovala vysokou školu a pracuje v cestovním ruchu. Jeho rodiče jsou stále spolu, Hubert je jedináček. Oba rodiče mají střední vzdělání. Matka (53 let) pracuje jako administrativní pracovnice, otec (60 let) jako technický pracovník.

Jako **dobry vztah** vidí Hubert vztah, ve kterém si partneři důvěřují. Mezi faktory, které mohou důvěru narušit, řadí takovou změnu chování, která je pro druhého nepřijatelná, nebo ztrátu zájmu o vztah. Toto jsou charakteristiky, které Hubert přisuzuje vztahu svých rodičů. Hubert tedy vidí jako dobrý vztah ten, který se nepodobá vztahu jeho rodičů. „*Důvěra....Třeba, že někdo chce něco jinýho zkusit a prostě tam může bejt hodně faktorů, ale třeba když jeden ztratí chuť se s tím druhým vídat nebo oddaluje věci, který by měly bejt, tak toho člověka to může otrávit, může ho to pobouřit a může se začít chovat nějak jinak a přehodnotit...*“

Mezi **důvody pro setrvání ve vztahu** dominují emocionální důvody. Podle Huberta jsou jeho rodiče spolu pouze z racionálních a praktických důvodů. Vzhledem k tomu, že jejich vztah Hubert vnímá jako zcela dysfunkční, vnímá i racionální důvody pro setrvání ve vztahu jako nevedoucí ke štěstí. Jako jeden z důvodů proč mít rád svojí partnerku uvádí vděčnost za to, co s ním protrpěla. Stejným důvodem podmiňuje i city mezi rodiči, resp. domnívá se, že otec by měl mít matku rád z těchto důvodů. Hubert sebe i svého otce cítí ve vztahu jako problémového a s jistým zjednodušením jako toho, kdo by měl být vděčný za přízeň partnerky. Ačkoliv sebe i otce prezentuje jako dominantního, mají oba tendenci být emocionálně závislí na partnerce. Zároveň však

Hubert pociťuje nechuť k hledání nové partnerky, což je jediný racionální prvek, který u něho vnímám. „*O všechno. O všechno. O co přijít, přijdeš hlavně o spřízněnou osobu. Nevim jak ti to říct jinak.*“

Přestože nemá žádnou pozitivní zkušenost se **strategiemi udržení funkčního vztahu**, snaží se reagovat na některé negativní aspekty rodičovského vztahu tj. stereotyp a nezájem o vztah. Ve vztahu se snaží vystupovat aktivním způsobem, a to zejména v oblasti trávení volného času. Nejčastěji uplatňovanou strategií je však pasivita a přenechání rozhodujícího slova partnerce. Tato pasivita je podle mého názoru zapříčiněna tím, že podle Huberta byl vztah jeho rodičů před jeho narozením dobrý, kromě této události, nevnímá mezi rodiči žádný jiný objektivní rozkol a je přesvědčen, že se jejich vztah stal dysfunkčním jaksí samovolně. Z tohoto usuzuji na nedůvěru v možnost aktivní tvorby dobrého vztahu jako hlavního mechanismu, který určuje podobu vztahu. „*To není o tom, co člověk, samozřejmě jako jo, co ten člověk udělá nebo neudělá, ale není to úplně o tom, to může prostě se v průběhu doby změnit.*“

Výběr partnerky vyplývá spíše než z manželství rodičů ze situace v rodině, kde sám sebe vnímal Hubert velmi negativním způsobem. Domnívám se, že tím, že partnerce pomohl, stoupl v jejích očích a díky tomu stoupl i jeho sebevědomí. Zvolil tedy partnerku, u které předpokládal, že si ho bude vážit. „*Sme se bavili ona, že jí otravuje Prcek, že už ho má plný zuby, tak já říkám: „Mu napiš, že někoho máš“ a to ještě nebylo nijak myšlený, ale „já nikoho nemám“, „ tak napiš, že máš mě“..... sice mě slečny balily, ale já sem byl takovej odměřenej, bál sem se, nedůvěra sama v sebe.*“

Hubert není v mnoha ohledech k partnerce otevřený. Nesděluje jí skutečnosti, které subjektivně vnímá pouze jako svoje problémy, a tím narušuje otevřenou **komunikaci**. Přestože Hubert tvrdí, že rodiče o svých problémech mlčí a řeší si je sami, tudíž by se zdálo, že důvod, proč Markétě mnoho věcí neříká, je v naučeném chování od jeho rodičů, domnívám se, že jeho rodiče konflikty řešili a řeší. Řeší své konflikty přes Huberta už od dětství, kdy byl těmito problémy neúměrně zatížen a nemohl k nim zaujmout adekvátní postoj. Z těchto nepříjemných prožitků si odnesl přesvědčení, že jeho problémy, pokud by je Markétě sdělil, by ji zatížily, tak jako jeho v dětství zatěžovaly problémy jeho rodičů. „*Se s Markétou nebavim o spoustě věcech, ale ne, že*

by se to týkalo jí. Týká se to mejch businessů nebo jako mýho. Nechci jí zatěžovat hlavu věcma, který bych měl vyřešit já.“

O svém otci se Hubert explicitně vyjadřuje jako o dominantním, a to přesto, že reálně vnímá v mnoha věcech jako dominantní spíše matku. V jeho představě mužské role je muž dominantním prvkem. Toto mu Markéta narušuje tím, že „za něj přemýšlí“, na což Hubert reaguje chováním, které jeho partnerka vnímá jako agresi, což zakládá na **hádky**. „*Přemejšlí za mě už. Že už ví, co já si myslím, to mě nasere.*“

Řešení konfliktů u jeho rodičů prochází z Hubertovy strany velkou korekcí, a to zejména v oblasti domácího násilí. Do řešení konfliktů se zřejmě také promítá jeho nezkušenost s konstruktivním řešením konfliktů. „*No my se jako nezačnem hádat kvůli věci, já se třeba naštvu, vypěním a Markétě začne bejt líto, že sem cholerickej, jako že zase něco dělám špatně, tak začne popotahovat, brečet a mě sere jak brečí, protože sem nic neudělal, jenom sem zvýšil hlas..tak mě to nasere a začnu řvát... A pak spolu třeba deset minut nemluvíme, pak podle toho, kdo to zavíní, tak se navzájem omluvíme a v klidu.*“

Ukazuje se, že pro Huberta je více zásadní chuť trávit s Markétou **čas** dobrým způsobem, než objektivně měřený čas, který spolu stráví. Jako důvod vidím praxi ve vztahu jeho rodičů, kteří spolu být nechtějí, a přesto spolu objektivně jsou. Chtít nebo nechtít trávit čas s partnerem je pro Huberta indikátorem dobrého nebo špatného vztahu. „*Prostě udržet si toho člověka, aby neměl potřebu jít s kámošem, bejt spolu šťastný, jak bych to nazval.*“ Vzhledem k tomu, že Hubertovým cílem je vyhnout se zevšednění, snaží se svou partnerkou **trávit čas rozmanitým způsobem** a vytvářet si společné zážitky, které je budou spojovat. Současně tvoří volný čas téma k hovoru. „*Snažim se s ní komunikovat, snažim se vyplňovat náš volnej čas, cokoliv jí napadne, jít do kina, tak se přizpůsobim...Bejt spolu šťastný, jak bych to nazval. Prostě, nesmí to bejt stereotypní, to omrzí každého, ať je ten člověk sebelepší, sebehorší, tak stereotyp omrzí každého*“

Projevy přízně u svých rodičů Hubert nevnímá. V posledních letech rezignovali i na formální projevy, jako je slavení Vánoc. On sám toto koriguje a považuje vyjadřovaný zájem o partnerku jako prospěšný a nutný, a to ať už jde o verbálně

vyjadřovaný zájem, drobné dárky nebo aktivní trávení času. Dále se zdá, že Hubert se snaží nedostatek zkušeností v oblasti emocionálního chování nahradit kvantitou, a to také materiální. Projevy přízně vidí jako nástroj rozvoje kvality vztahu. Nezdá se však, že by se domníval, že rodiče v raných stádiích svého manželství tyto projevy náklonnosti zanedbali a jeho jednání by tudíž bylo opoziční. Pokud jde o reakci na manželství rodičů, jedná se spíše o reakci na jeho současnou podobu, která však vyplývá z jiných souvislostí. „*No třeba že jí řeknu, že sem se na ní těšil, že sem s ní rád, třeba že s ní můžu bejt jen dvě minuty a sem za to vděčnej, že sem za to rád, že si ten čas najde. Koupil sem jí k narozeninám hafec věcí, ale nekoupil sem jí kytku, to byl třeba problém. Tak sem o tom začal přemýšlet samozřejmě a vim, že jakákoliv příležitost a já jí koupím kytku.*“

Svatbu vnímá Hubert jako formální nástroj, který může udržet partnery ve vztahu. Jediným důvodem, proč spolu jeho rodiče v manželství setrvávají, je právě svatba, resp. potíže plynoucí z rozvodu. Vzhledem k této zkušenosti je, domnívám se, přesvědčen o tom, že svatbou zmenší pravděpodobnost, že o Markétu přijde. „*Já bych chtěl. Určitě ne ani za rok ani za dva ani za tři třeba, ale časem bych chtěl. Protože říkám, tuhle ženskou bych nerad ztratil.*“

Hubert trvale hledá chybu v sobě, z čehož vyplývá i jeho postoj k **rozchodu**. Myslím, že toto souvisí s jeho přesvědčením, že svým narozením mohl zapříčinit potíže ve vztahu svých rodičů, a s jeho obecnou tendencí cítit se odpovědný za věci, které nemůže ovlivnit, nebo se cítit provinile kvůli svému legitimnímu chování. Hubert se domnívá, že aktualizaci rozchodu zapříčinil vždy on, a pokud ne přímo, jako v případě Markétiny nevěry, pak tedy aspoň tak, že k této věci zaujal špatný postoj. Jako jediný potenciální důvod k rozchodu, který uvádí, je nevěra partnerky, o které by se dozvěděl od někoho jiného, což by mu znemožnilo Markétě dále důvěřovat. Vzhledem k tomu, že důvěra je podle Huberta základním kamenem dobrého vztahu, jednalo by se tedy o závažné narušení jeho představy o vztahu a stal by se neakceptovatelným. „*Kvůli mé demenci. Byl to nesmysl z mé strany se s tím vůbec rozčilovat, protože to bylo na dálku. Pak sem si já debil, sem hledal někoho jiného, ale to bohužel byla demence, to uznávám.*“

9. Shrnutí výsledků

Pojetí dobrého vztahu

Ukázalo se, že všichni účastníci/e výzkumu ve svém pojetí dobrého vztahu určitým způsobem reagovali na podobu manželství svých rodičů. Zásadní vliv na tuto reakci měla míra jedincovy schopnosti diferencované percepce. Vnímali-li aktér/ka manželství svých rodičů celkově jako dobré, ve svém pojetí dobrého vztahu akcentoval ty aspekty, které pro něho ze vztahu rodičů vystupují nejzřetelněji. V případě, že účastník výzkumu vnímal vztah svých rodičů jako dobrý, ale zároveň nebyl schopen reflektovat žádné negativní ani pozitivní aspekty tohoto vztahu (v důsledku nízké úrovně reflexe), považoval za dobrý takový vztah, ve kterém nepocíťoval přítomnost žádných problémů. Vnímali-li jedinec vztah rodičů jako funkční, ale reflektoval v něm i problematické prvky, přejal ty prvky, které považuje za pozitivní a překlopil ty aspekty, které mají podle něho negativní dopad na vztah. Jestliže vnímal účastník výzkumu vztah svých rodičů jako plně dysfunkční, považoval za dobrý ten vztah, který je nepodobný vztahu rodičů. Zdůrazňoval přitom negaci těch aspektů, které ve vztahu rodičů vnímal jako nejvíce problematické.

Ze znaků dobrého vztahu pro většinu účastníků/nic výzkumu zřetelně vystupovala nutnost dobré komunikace a důvěra (viz níže). Ukázalo se však, že ti aktéři, kteří nereflektovali v manželství svých rodičů komunikaci jako zásadní prvek, ať v negativním či pozitivním smyslu, nereflektovali komunikaci ani ve svém pojetí dobrého vztahu.

Do souhrnu atributů, které aktéři/ky vnímali jako zásadní pro dobrý vztah, se promítaly také jejich osobnostní vlastnosti. Zejména pasivita/aktivita. Ti z účastníků/nic, kteří byli ve vztahu spíše aktivní, udávali atributy, které je možno ovlivnit (aktivní trávení volného času, schopnost konstruktivního řešení konfliktu), na rozdíl od aktérů pasivních. Ti zmiňovali atributy, jejichž přítomnost nelze vědomě zajistit (lásky, porozumění).

Důvody pro setrvání ve vztahu

Účastníci/ce výzkumu jako pohnutky pro setrvání ve vztahu uváděli důvody emocionální i racionální povahy. Je však nutné zohlednit, že dělení na racionální a emocionální důvody a následné podřazování konkrétních pohnutek do tohoto dělení bylo vytvořeno zvenku, a nemusí se tedy vždy krýt s postoji samotných účastníků/nic výzkumu. Ti například mohli některé spíše racionálně orientované důvody (např. zvyk ve vztahu) vnímat také, či dokonce výhradně jako důvody emocionální (např. zvyk přináší příjemné pocity blízkosti a bezpečí).

Ve vztazích, kde se aktéři/ky cítí být spokojeni, převažovaly emocionální důvody. Také se však ukázalo, že emocionální důvody byly hlavní u těch aktérů/ek, kteří tuto složku stále vnímají i u svých rodičů nebo její absenci vnímají ve vztahu svých rodičů negativně. U účastnice výzkumu, která vnímala u svých rodičů převahu racionálních důvodů, a přesto toto manželství považovala za funkční, se ukázala rovněž převaha racionálních důvodů, díky kterým ve svém vlastním vztahu setrvává.

U mužů se často vyskytovaly racionální důvody ve smyslu zvyknutí si na partnerku, což může být zdůvodněno tím, že muži v tomto vzorku měli větší potřebu jistoty než ženy a menší ochotu přizpůsobovat se změnám. Ženy se častěji vztahovaly k budoucnosti a pociťovaly nechuť k životu bez partnera. U obou pohlaví se vyskytovalo ocenění partnera za to, že s nimi vydrží.

Strategie tvorby a udržení funkčního vztahu

Ukázalo se, že v případě, že jedinec považuje vztah svých rodičů za funkční a nevnímá u nich žádné strategie udržení funkčního vztahu, ztotožňuje je potom do velké míry s proměnnými, které nelze ve větší míře ovlivnit. Zároveň se však ukázalo, že i když jedinec nepozoruje žádné tyto strategie, ale přitom nepovažuje manželství svých rodičů za funkční, snaží se vyhnout opakování tohoto modelu nespokojeného vztahu a určité strategie sám uplatňuje. Účastníci/ce výzkumu, kteří reflektovali ve vztazích svých rodičů mechanismy udržení dobrého vztahu a vnímali je jako funkční, tyto mechanismy přejímali. Naopak ty prvky, které vnímali negativně, se ve svém vztahu snažili minimalizovat a vědomě jim předcházet. Jako hlavní strategie tvorby

a udržení funkčního vztahu se ukázala otevřená komunikace, oblast trávení volného času a péče o partnera. V rámci výzkumu se projevilo zvědomování zájmu o partnera. Častěji šlo o reakci na nedostatečnou péči o partnera, kterou účastníci/ce výzkumu pociťovali v manželství rodičů.

Výběr partnera

Souvislost s manželstvím rodičů se objevila na několika rovinách. První odkaz ke vztahu rodičů souvisel s mužskou a ženskou rolí prezentovanou otcem a matkou, resp. rodičem opačného pohlaví. Jestliže účastnice výzkumu vnímala negativně dominantní roli otce, vědomě zvolila partnera, s nímž bylo možné založit vztah na rovnosti. S touto volbou byly však následně spjaty konflikty plynoucí z toho, že takto zvolený partner neměl další osobností charakteristiky otce související s jeho dominancí. Jednalo se zejména o schopnost rozhodování a cílevědomost, které aktérka u svého otce vnímá pozitivně a vyžaduje je proto i u svého partnera. Jestliže další z aktérek vnímala negativně submisivní roli otce, imponoval jí muž, který se zdál být dominantní. Když se posléze ukázalo, že tomu tak není, vyhledala stejné pozitivní aspekty při tomto rozložení dominance-submise, jako vnímá u svých rodičů a ve vztahu dále setrvává.

Prokázala se také tendence volit partnera/ku podle vzoru rodiče. Ukázalo se, že někteří z účastníků výzkumu zvolili partnerku se stejnou významnou osobností charakteristikou, jako mají jejich matky, a to přesto, že tato charakteristika je jimi samými vnímána negativně. Dále se ukázalo, že někteří z účastníků/ic výzkumu vyžadují od svých partnerů/rek ty vlastnosti a vzorce chování, které oceňují na rodiči opačného pohlaví.

Účastníci/ce výzkumu se také určitým způsobem vztahovali k mužské či ženské roli prezentované rodičem stejného pohlaví. Ty aspekty této role, které vnímají jako pozitivní, se snaží uplatňovat i ve své roli v partnerském vztahu a naopak se snaží předejít těm, které vnímají jako negativní. Ukázalo se také, že pokud aktéři/ky pozorují určitou podobnost mezi sebou a svým rodičem stejného pohlaví, jedná se zejména o ty charakteristiky či vzorce chování, které považují za negativní. Sami však reflektují fakt, že se jim je nedaří zcela eliminovat.

Druhá rovina směřovala k vzájemnému porovnání obou rodičů. Ti z účastníků/nic výzkumu, kteří vnímají své rodiče jako rozdílné v postojích a zájmech a zároveň jejich vztah vnímají jako funkční, přijímají pozitivně nebo neutrálně rozdílnost ve svém vztahu. Ti, kteří vnímají své rodiče jako vzájemně podobné, považují rozdílnost v postojích a zájmech za negativní nebo hodnotí kladněji podobnost a shodu mezi partnery.

Komunikace

Důležitost komunikace reflektovali všichni účastníci výzkumu. U žen však bylo patrné větší zvědomění této oblasti, dokázaly také podrobněji popsat komunikaci mezi rodiči. Muži častěji než ženy vynechávali z komunikace témata za účelem vyhnout se konfliktu. Jako pravděpodobný důvod vidím potřebu klidu, kterou se muži v tomto vzorku vyznačovali.

Konflikty

Účastníci/ce výzkumu, kteří mají ze své primární rodiny zkušenost s hádkami, ale nevnímají je jako ohrožení vztahu, přistupují k nim ve svém vztahu jako k jeho přirozené součásti, jež může mít na vztah pozitivní efekt. Naopak ti, jejichž rodiče se nehádají, vnímají hádky jakou velmi negativní a snaží se jim ve svých vztazích vyhnout.

Ukázalo se, že ti aktéři/ky, kteří vnímají u svých rodičů aktivní, konfrontační strategie nakládání s rozpory (tj. diskuse, spory až hádky), ať už je považují za konstruktivní nebo nikoliv, využívají ve svém vlastním vztahu také podobné strategie zvládání konfliktů. Tyto strategie se do značné míry snaží vymezit proti strategiím rodičů nebo se jim naopak přiblížit.

Dále se ukázalo, že ty aktérky výzkumu, které hodnotí pozitivně absenci hádek ve vztahu svých rodičů, ale nejsou schopny konfrontace ve svém vlastním vztahu eliminovat vzhledem ke svému temperamentu, je vnímají negativně. Ti aktéři výzkumu, kteří nevnímají u svých rodičů přítomnost hádek a považují to za pozitivní, se snaží konfrontacím předcházet nebo z nich uniknout. Tato strategie se však může dostat také

do konfliktu se zkušeností jedince, a to když on sám považuje strategii svých rodičů za dobrou, ale z jeho zkušenosti se ukazuje jako dobré pravý opak.

Trávení volného času

Ti účastníci/ce výzkumu, kteří vnímali pozitivní dopad aktivně společně stráveného času na podobu vztahu rodičů, ve svém vztahu toto téma následně vnímali také jako zásadní a přistupovali k trávení volného času jako ke strategii udržení funkčního vztahu. Naopak ti, kteří vnímali vztah svých rodičů jako dobrý, ale nereflektovali u nich žádné zacházení s touto oblastí, nevnímali způsob trávení volného času ani ve svém vztahu jako zásadní. V případě, že aktér považoval vztah svých rodičů za dysfunkční a založený pouze na zvyku, který vnímal negativně, reagoval na tuto podobu manželství snahou o aktivní trávení volného času za účelem vyhnutí se opakování tohoto modelu.

Vyšlo také najevo, že na časové uspořádání má vliv percepce časového uspořádání rodičů. Jestliže aktérka vnímala pozitivně jistou izolovanost rodičů oproti okolnímu světu, měla tendenci tuto strategii opakovat, a to i přesto, že se nedostavily takové pozitivní dopady jako u jejích rodičů. Jestliže naopak aktérka u rodičů vnímá pozitivně schopnost trávit čas spolu, ale i s jinými lidmi, praktikuje toto dělení času i ve svém partnerském vztahu. Vnímá-li účastník výzkumu přetrvávající vztah rodičů negativně, nemělo pro něj množství objektivně společně stráveného času pozitivní význam. Zásadní pro něho byla motivace - tj. chuť trávit čas s partnerkou.

Neprokázalo se, že by vzorce chování spojené se způsobem trávení volného času procházely výraznými změnami. Zdá se naopak, že si účastníci/ce výzkumu pokračují v tom způsobu trávení volného času, který si nastavili v začátku vztahu.

Výzkum neprokázal rozdíl v pojmání trávení volného času mezi účastníky/cemi výzkumu, který by bylo možno vztáhnout k jejich pohlaví.

Projevy náklonnosti

Ti aktéři/ky, kteří hodnotili množství projevů náklonnosti mezi rodiči jako nedostatečné, se v reakci na tento stav snažili vědomě ve vlastním vztahu poskytovat svému partnerovi těchto projevů více.

Dále se ukázalo, že aktéři/ky si z primární rodiny odnášejí zkušenost se způsobem projevoování náklonnosti. Jestliže ho hodnotí jako pozitivní, přenáší ho do vlastního partnerského vztahu.

Důležitost projevů náklonnosti vnímali zejména ti účastníci/ce, kteří vnímali nedostatek těchto projevů v manželství svých rodičů.

Svatba

Na tvorbu postojů týkajících se svatby má primární vliv socio-kulturní prostředí, v němž je svatba očekávaným vyústěním vztahu, dávající tomuto svazku i dětem v něm počatým legitimitu. Z tohoto důvodu se hodlají oženit či vdát i ti účastníci výzkumu, kteří osobně nepocítují její důležitost. Sekundární vliv rodičovského vzoru je zde však patrný. Pro ty, kteří vnímají u svých rodičů vliv tohoto svazku, má svatba ještě jiný specifický význam. Přestože konkrétní podoba tohoto významu se u jednotlivých účastníků/ic výzkumu liší a osciluje mezi pozitivním-negativním, společným rysem je vnímání svatby jako závazného slibu, který partnery spojuje. Na konkrétní rovině může bránit nevěře, pomáhat překonávat problémy všedního života, snížit riziko rozchodu – i za cenu nefunkčního vztahu. Může také vyvolat v manželích pocit, že druhého vlastní, což účastník výzkumu hodnotil negativně.

Rozchod

Ukázalo se, že ti z účastníků/nic výzkumu, kteří si nejsou vědomi tematizace rozvodu mezi svými rodiči, nemají tendenci užívat možnost rozchodu jako argument ve svém vlastním vztahu, a to ani tehdy, když o rozchodu uvažují. Naopak ti, kteří tuto zkušenost ze své primární rodiny mají, občasně možnost rozchodu během konfliktu verbalizují.

U těch aktérů, kteří zvolili partnerku, jejichž dominantní charakteristika je shodná s dominantní charakteristikou jejich matky, uvádí jako důvod k rozchodu vyhrocení právě této vlastnosti.

Ta účastnice výzkumu, které se rozchod jeví jako aktuální možnost vývoje vztahu, tuto možnost zvažuje z toho důvodu, že její partner nesplňuje základní požadavky, které na partnera má, což velmi negativně ovlivňuje podobu vztahu. Ostatní účastníci/ce výzkumu o rozchodu neuvažují.

10. Diskuse výsledků

Výzkum potvrdil vliv manželství rodičů na partnerské vztahy jejich dětí. Neprokázano se však, že by jedinec bezvýhradně přijímal celkový model fungování rodičů, jak se domníval Buda (1977). Jako významné pro budování a hodnocení vlastního partnerského vztahu se ukázalo jednak celistvé vnímání vztahu rodičů a jednak vnímání jednotlivých aspektů jejich vztahu a to, jak se k nim jedinec vztahuje.

Celkově se potvrdilo zjištění Plaňavy (2000), že percepce vztahu rodičů a vlastního dětství je důležitější než objektivní realita.

Přestože Buda (1977) předpokládal, že jedinec automaticky přejímá roli rodiče stejného pohlaví jako ideální, v našem výzkumu vyšlo najevo, že toto přijetí nemusí být automatické. V přijetí nebo nepřijetí role se ukázalo být jako zásadní pozitivní či negativní vnímání této role nebo jejích aspektů.

Naopak se potvrdilo tvrzení Šípové (1977), že pokud jedinec nevnímá roli rodiče opačného pohlaví pozitivním způsobem a racionálně zvolí partnera odlišného, zakládá disharmonie mezi racionální a emocionální složkou riziko konfliktů.

Ukázalo se také, že při volbě partnera nelze rozhodnout, zda je funkčnější zohlednit princip doplňující volby nebo volby na základě podobnosti, jak dokumentují Výrost a Slaměník (1997). Jako důležité se projevilo, jakou volbu uplatňují rodiče jedince a zda on tuto volbu považuje za šťastnou či nikoliv. Pokud ji považuje za funkční, snaží se ji uplatit i ve svém vztahu a opačná volba přináší do vztahu disharmonii.

Závěry výzkumu naznačují, že existují určité rozdíly v přístupu k partnerství mezi muži a ženami, ale zdá se, že větší roli hrají osobnostní charakteristiky a rodinná socializace. Muži v tomto výzkumném vzorku byli v přístupu k partnerství pasivnější než ženy, což se promítalo i do důvodů, které uváděli pro setrvání ve vztahu. Ženy více než muži zdůrazňovaly nutnost pěstování kvalitní komunikace s partnerem, a to přesto, že ti ji také vnímali jako zásadní. V ostatních sledovaných aspektech partnerského vztahu výzkum neprokázal výraznější rozdíly, které by směřovaly k pohlaví aktéra/ky výzkumu.

11. Závěr

Předkládaná bakalářská práce si vytyčila za cíl zmapovat aspekty partnerského vztahu, které jsou determinované manželstvím rodičů, přičemž se snažila zasadit toto téma do širšího kontextu.

Výzkum prokázal, že existuje velmi úzký vztah mezi partnerským vztahem rodičů a jejich dětí ve smyslu vztahování se dětí k podobě vztahu rodičů. Jako zcela signifikantní se prokázala percepce vztahu rodičů a to, jakým způsobem na ni jedinec nahlíží. Určitý vliv se prokázal ve všech sledovaných oblastech.

Za nejvýznamnější zjištění považuji přenosovou tendenci v přístupu k partnerským konfliktům. Ukázalo se totiž, že jestliže jedinec u svých rodičů nevnímá přítomnost hádek, plynoucích z odlišných postojů, a považuje to za funkční, klade stejný požadavek na svůj vztah. Pokud se mu to nedaří nebo pokud má jeho partner/ka odlišnou tendenci, zvyšuje tato disharmonie pravděpodobnost vzniku potíží ve vztahu.

Přestože jsem si vědoma nemožnosti zobecnění získaných poznatků na širší populaci, jsem přesvědčena, že výsledky tohoto výzkumu, pokud by byly rozšířeny, je možno uplatnit v manželském poradenství. A to zejména z důvodu nutnosti pochopení příčin partnerských potíží, ze kterých je, podle mého názoru, teprve možno vyvodit nápravné kroky.

Jako možné, velmi přínosné a pro širší uplatnění výsledků nutné, považuji rozšíření výzkumného vzorku o jedince pocházející z rozvedených rodin a jejich následné srovnání se skupinou v tomto výzkumu. Dále by bylo možné v rámci výzkumného vzorku složeného výhradně z jedinců s rozvedenými rodiči rozpracovat vliv manželství rodičů a jejich rozvodu s důrazem na období, kdy k rozvodu došlo.

Seznam literatury

- HAYSOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. Praha:Portál, 1998. ISBN 80-7178-763-9
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000 ISBN 80-7178-303-X
- HORSKÁ, P., KUČERA, M., MAUR, E., STLOUKAL, M. *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-011-X
- HORSKÝ, J., SELIGOVÁ, M. *Rodina našich předků*. Cover and Typo, 1996. ISBN 80-7106-195-6
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha:Grada publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3
- KRATOCHVÍL, S. *Manželská terapie*. Praha: Portál, 2000 ISBN 80-7367-048-8
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 84-86429-05-9
- PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny: Struktura. Dynamika. Komunikace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039
- PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1387-3
- RABUŠIC, L. *Kde ty všechny děti jsou?* Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-86429-01-6
- SLAMĚNÍK, I., VÝROST, J. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6
- SLAMĚNÍK, I., VÝROST, J. *Sociální psychologie*. Praha: ISV nakladatelství, 1997. ISBN 80-858666-20-X
- SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8
- ŠÍPOVÁ, I. *Model manželství rodičů jako ovlivňující faktor vývoje osobnosti a budoucího manželství*. Praha: Výzkumný ústav psychiatrický, 1985.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5
- VAVRDA, V. *Otázky soudobé psychoanalýzy*. Nakladatelství Lidové Noviny, 2005 ISBN 80-7106-672-9

Přílohy

Příloha č. 1 - Přepis rozhovoru

Hubert - 6/8 2008 Na hradbách-Vyšehrad

I.

Dneska bysme se měli bavit o manželství tvých rodičů, začala bych základníma údajema jako v kolika se brali....

V kolika se brali....Ježišmarja...mně je 23...takže mámě bylo 25 a tátovi bylo o kolik víc...o 7 víc, takže 32.

Po jak dlouhý době známosti se brali? Víš něco o tom, co předcházelo?

Ne, nevim.

A proč myslíš, že se brali...byla máma třeba těhotná?

Ne, poznali se. Normálně se poznali, strávili spolu nějaký čas, bydleli spolu, nevim jak dlouho, to sem se nikdy nedozvěděl a nakonec se vzali.

To, že spolu bydleli, než se vzali, to bylo v té době docela nestandardní ne?

Tak jako zkusili si to, táta bydlel s rodičema v té době, táta má bráchu, jsou dva, brácha se nějak odstěhoval za tetou do Švýcarska a otec si našel nějakou známost, jako mojí mámu a začali spolu bydlet, myslim, že na Proseku.

Máš pocit, že se jejich vztah v průběhu manželství změnil?

No, co vim z vyprávění, určitě se změnil, co sem začal vnímat a co je teď.

Jak se změnil?

V mnoha směrech.

Můžeš mi to nějak přiblížit?

Chování, vztahy.

A nějak konkrétně?

Těžko popisovat, ono to začíná docela už jako dlouho. Jako já vim, že je problém od té doby, co sem se narodil.

V čem je problém?

(Ticho) Ono to je takový z druhý ruky, co mi řekla máma, to není objektivní.

Ono jde spíš o to, jak si to vnímal, než co je objektivní. Jakej ten jejich vztah vlastně byl?

O hádkách.

O co se hádali?

Kvůli mně, protože si neseseděli, neměli společný zájmy, otec ztratil dost kamarádů, než sem se narodil. Co mi bylo řečeno, že od té doby, co sem se narodil, se táta strašně změnil. Nevím jakej byl, prej v pohodě, že se bavili, jezdili na zábavy. Když sem byl ještě malej, tak otec hrál na zábavách na klávesy a bylo to v pohodě. A potom, co sme se vrátili z Německa, což mi bylo nějakých 5 a půl, tak to nějak šlo z kopce dolů.

Vrátili z Německa, vy jste nějakou dobu žili v Německu?

Jo, asi 3 a půl roku.

Rodiče tam emigrovali?

Prostě sme tam odešli, strejda byl ve Švýcarsku a nám se tady nelíbilo, tak sme zkusili, jestli to tam bude lepší. A emigrace, to nebyla emigrace, protože už to bylo už po...

A říkáš hádky, jakým způsobem se rodiče hádali, co si tak pamatuješ? A jak si to vnímal?

No, že sem byl bitej od svejch 3 let, takže sem ty hádky nevnímal nějakým způsobem, prostě se hádali, výměna názorů no...

A jak se hádali? Můžeš mi třeba nějak popsat, jak spolu rodiče mluvili, když se hádali?

(ticho) To se nedá popsat, nebo možná se to dá popsat, ale nevím jak.

A zdá se ti to jejich manželství spokojený?

V tuhle chvíli?

No, řekněme nějak za celou dobu, já bych se ráda trochu dostala na ten vývoj. Jak se ti zdálo to jejich manželství, když si je začal vnímat a jak se ti zdá teď'...

Teď je klidnější. Takhle, to jejich manželství už je pod hranicí, tam už není šance, že by se to dalo dohromady, ale ten vztah mezi náma je lepší než byl.

Říkáš, že není šance, aby se to dalo dohromady, takže oni spolu teď fungují jak?

Dvě nasraný kobry v jednom bytě.

A jak se to projevuje?

Nebaví se spolu, kdykoliv, jakejkoliv dotaz je odseknutí. Máti je dost nasírací typ, takže do ní stačí bodnout, fotr se chytne, taky na ní zařve a jsou v sobě. Říkám, dvě nasraný kobry.

Jak se to potom uklidní z tehletěch hádek do normálu?

Fotr odejde, nebo něčím třískne, nebo zavře dveře, a nebo má trochu chování, jako že agrese, ať drží hubu něco takovýho.

Jak si to vnímal, tyhle hádky, když si byl malej?

Do svejch 18 sem si nedovolil skoro nic říct, sem si říkal: „Debilové no...“
A teď?

Teď když se začnou hádat, tak do toho vkročim a ozvu se, ať drží hubu.

A funguje to?

Nesmim urazit to otcovo, nesmim se navězt do otce, když chci vnést pořádek, aby bylo ticho nebo aby se dohodli rozumně, tak když je to myšlený proti otcí, tak hned se jakoby nasupí a jde do mě, co se mu nezdá, tak to vyčte, máma, ta už radši mlčí a občas se taky ozve.

A proč myslíš, že spolu zůstávají?

Protože je rozvod komplikovanej.

A myslíš, že by teda byli ještě spolu, kdyby žili v nějakým nesezdaným partnerství?

(ticho)

Kdyby nebyli manželé, kdyby spolu jen žili, myslíš, že by ještě byli spolu?

Ne. Stoprocentně ne.

Proč myslíš, že ne?

Protože si nemaj co říct, nechtěj si nic říct a nemaj si co říct.

A vyhrožujou si někdy rozvodem?

Já sem vždycky byl jejich spojka, buď otec řekl mně, že už na to sere, že se chce rozvést nebo máma. Takhle, já tohle tvrdim mámě od svejch 13ti let, ať se rozvede. Protože mě to sralo, jak se táta choval a máme, že ne, že to nejde, že to nejde a teď mi to máma asi před půl rokem řekla, že už by se taky nejradši rozvedla, už jí to sere, že chce mít klid.

A proč myslíš, že to teda neudělá?

Protože je to komplikovaný, majetek, prostě kam jít pak bydlet, prachy za právníka.

A myslíš, že by jim teda bylo líp, kdyby byli od sebe?

Jo. Stoprocentně.

A když si byl mladší, bál ses že se vaši rozejdou?

Hele od tý doby, co sem chápal, mě sralo, jak se táta chová a zároveň sem ho měl rád, ale kdyby odešel, říkám do svejch 14, nevadilo by mi to, bylo by to lepší, ale to bylo

taky tím, že sem byl víc k mámě, že sem si říkal: „Ať je klid, ať odejde“, že máma by měla mít ten klid a ať fotr odejde prostě. Nic takovýho se nestalo a překopali to až do mejh 18, že to nejde, dokud nevyrostu.

A myslíš, že je něco příjemného, o co by přišli, kdyby se rozvedli?

Jestli je něco příjemnýho...já si myslím, že kdyby se rozvedli, tak si možná budou mít co říct za nějakou dobu, že by si pokecali, ale jistej si tím nejsem.

A je něco co by naopak získali?

Jako kdyby se rozvedli, co by získali? Oba dva klid, teda spíš máma by měla klid.

Myslíš, že přes tyhle všechny hádky jsou pro sebe přeci jen nějakým způsobem ještě důležitý?

(ticho) Jako důležitý, jak se to vezme. Jsou a nejsou. Jsou pro sebe důležitý...Až si oba dva řeknou stop, konec, tak to skončí a nic se nestane. Jako každej ztratí všechno...

Jak všechno?

Majetek, zbytečný dohady a potom už si neřekneš nikdy nic ani slovo s nikým, myslím, že je lepší se nějak v poklidu dohodnout, než to nějak hrotit.

A myslíš, že když během toho manželství nastávaly nějaký krizový situace z vnějšku, že si nějak i přesto poskytovali oporu?

Ne.(hned)

A jak to vypadá, když nastane nějaký problém z vnějšku?

Každej ho řeší sám a každej o tom mlčí. Jen já o tom vim z každý strany.

Připadaj ti tvoji rodiče povahově stejný nebo rozdílný?

Úplně rozdílný.

V čem?

V myšlení, v náhledu na věc. Máma si myslí, že jako prostě může mít všechno. Příklad: když by si máma chtěla koupit auto, tak už s klimatizací, s rádiem, se střešním okýnkem, tady s tím a tady s tím a tady s tím a nechápe, že čím víc si vymýšlí detailů, blbostí, že se to s tímhle platem nedá utáhnout. Ona sama sebe podkopává tím, že ona by chtěla to lepší. Samozřejmě, že by chtěla lepší, ale ona přesahuje tu hranici, na co má a co si může dovolit.

A táta k tomu přistupuje jak?

Táta se chová úplně jinak. Táta hrozně škudlí, on třeba vůbec neplatí domů žrádlo, společná domácnost, že každej dá na hromadu dva tisíce, to u nás nikdy nefungovalo.

A jak to fungovalo?

Máma kupovala jídlo, co já vim a nasranej fotr občas sjel do Kauflandu a nechal tam za žrádlo 1500, že to bylo na dýl a pak nasranej celej tejděn třeba nežral. A futr si ztěžoval, je pravda, že máma vždycky psy vykrmovala, prostě hafec peněz za žrádlo pro psy, úplně zbytečně, protože stačí nějaká konzerva a ona jim furt vaří křidýlka, jatýrka, furt něco. Místo, aby si koupila něco pro sebe, tak se snaží něco spravovat, zlepšovat nebo já nevim.

A myslíš, že je naopak něco, v čem jsou stejný?

V nasranosti k sobě.

Proč myslíš, že se teda brali? Myslíš, že to bylo jinak?

Určitě to bylo jinak, k sobě něco cejtili, lidi se jen tak nevezmou z donucení nebo z hecu. To možná bylo dřív, ale ve věku mejch rodičů, to sou poválečný děti, otec je akorát ke konci, 48. rok, tak jako už to nebylo, ty si vezmeš tohohle a ty tohohle. V nějakých kruzích možná jo, ale nemyslím si, že by to potkalo má rodiče. Oni si prostě padli do oka, sem viděl fotky a úplně supr, že se bavili.

A proč myslíš, že jim to teda nevyšlo?

Protože sem se narodil. (rozhodně) Fotr mě pak nechtěl. Po sedmi letech manželství, fotr potom jako, že mě nechce, najednou sem se narodil, že mě nechce, že děti nechce a od té doby je prej nasranej. Že se úplně změnil.

A to nebylo jeho rozhodnutí, mít dítě?

Bylo, ale já sem přišel až na x-tej pokus, asi na pátej nebo na šestej nevim, že sem byl na hodněkrát....

Když si byl malej, nakolik dělali rodiče věci společně, nakolik spolu trávili čas?

Co si pamatuju, což je teda v době, kdy už se byl tady v Praze, ne v tom Německu, že spolu ten čas už netrávili. Do divadla, do kina se nechodilo, jezdilo se teda na chatu od mejch šesti do nějaké 12ti, 13ti se pravidelně jezdilo na chatu, všichni. Nebo sme se chodili koupat k vodě na Slapy, že se tam váleli na dece. Občas sem jel někam s tátou na dovolenou, s mámou, že se to tak střídalo, ale víc dovolený sem strávil s tátou než s mámou.

Oni ty dovolený trávili odděleně?

Jak kdy, samozřejmě. Jako říkám, když sme byli na chatě, tak sme tam byli společně, podle dovolenejch. Já sem jezdil na tábory, takže sem vypad na tři tejdny z celejch

prázdnin, takže já sem to neřešil a byl sem rád, že sem vypad. Akorát, co mě sralo, že kdykoliv sem přijel odkudkoliv, od dvou tejdnu nahoru, tak na mě máti začala vždycky řvát, vždycky když sem přijel, nevím proč. Stačilo do ní píchnout, jestli se za těch 14 dní nasrala na tátu nebo co se stalo, vždycky mě za cokoliv seřvala.

A jak spolu rodiče mluvili, když si byl malej?

Táta byl vůdce, co řek fotr to bylo a jestli to nebylo, tak byl strašnej problém.

A jak si vysvětluješ, že i když, jak říkáš, tě otec nechtěl tak si víc dovolenejch strávil s ním?

Protože mě pak zase měl rád, to nemůžu říct, že mě nemá rád, on pro mě chce jen to nejlepší, to chtěl vždycky, ale co sem pochopil, jako už dospělej člověk, on to dává svérázným způsobem najevo.

A jakým?

On ti nekoupí, nebo prostě, když to zkonkretizuju na poslední věci, já sem od něj potřeboval pomoct, finančně a řekl ne, že ne, abys pochopila...tenhleten telefon je fotrův 20. možná 25. telefon, teď si koupil novej, nikdo o tom ještě neví, včera vypadla z časopisu účtenka...on to otec takhle vždycky dělá, koupí si věc a nejdřív si s ní hraje, aby jí poznal, a pak jí teprve ukáže a ukáže to mně, mámě to třeba vůbec neukáže. Tam jsou dva tunely prostě, tam chybí ta spojka mezi nima. Já s fotrem v pohodě, já s mámou dobrý, ale oni dva to kolísá, takže otec mi ho dá. A tenhleten tejdén bych měl dostat auto, teda dostat, dám mu za to třeba 30 tisíc, že mu přispěju na nový, ale furt to je dárek, nebo si koupil novej foťák a dal mi ten starej, otec ti nedá jen tak, ale dá ti něco staršího...takže, co to bylo za otázku, sem se ztratil...

Mě by zajímalo, jak vnímáš, to že si myslíš, že to jejich manželství ztroskotalo na tom, že ses narodil ty? Od kolika tohleto víš a jak jsi to zjistil?

Já sem to nezjistil, já si to myslím.

A proč si to myslíš?

Protože vždycky sem figuroval já, v jakýmkoliv průseru, sem kluk, byly průsery, já sem od první třídy šel do Edisonky, tam sem byl tři roky, pak sem šel na jazykovou. Tam mě za půl roku vyhodili, protože sem poslal učitelku do píči. No, ale pak sem se vrátil, pak sem si vymyslel sportovku, veškerý dotace na ten sport, veškerý vybavení nakonec dotovala máma, místo toho, aby otec řekl: „tady máš 5 tisíc, tady máš, kup si rukavice, kup si tohle“, máma se vždycky snažila z tý vejplaty dát...A další problém byl, že sem

sral na školu, a tak a otec byl nasranej, ale on to vždycky nějak záhadně překousne... On udělal hodně průserů, to určitě, ale nakonec to vždycky nějak překousne a pak se se mnou baví. A přišel sem na to, že můj otec se umí strašně dobře přetvařovat, třeba mí kámoši řeknou: „Co blbneš? Tvůj foggy je úplně v pohodě.“ Není to pravda, on se umí tvářit úplně, jakože se tváří dobře, ale proč to dělá....

Pamatuješ si, že by se spolu vaši někdy bavili normálně?

Jo.

A o čem se tak bavili?

Tak jako, takhle, oni se bavili většinou normálně.

A o čem se tak bavili?

Tak normálně, teď chtěj dělat novou kuchyň, tak se bavili o kuchyni, bavili sme se, kam pojedem na dovolenou nebo kam se pojedem podívat, bavili se vždycky normálně, akorát mezi nima vidím tu bariéru, že se dokážou v místě nasrat, a to sem chytnul po nich. Já sem dobrej, dobrej, ale pak do mě stačí píchnout a pak dokážu lámat stoly a naseru se hned.

Když si byl malej, pamatuješ si, že by si nějak projevovali lásku?

Ne. (kroucení hlavou)

A dávali si navzájem nějaký dárky?

Samozřejmě svátek, narozeniny, jo určitě, kupovali sme s tátou mámě dárky, ale co si pamatuju, tak to nebylo spíš o daru, o překvapení, bylo to spíš o užitečnejch věcech, ale to si myslim... třeba máma si vybrala hodinky, tak jí táta koupil hodinky, ale ne že by šel kolem výlohy a viděl: „jé, to by se jí mohlo líbit“ protože jí zná x let, tak že by to koupil, tak to ne, vždycky to byl užitečnej dar nebo jak to mám popsat. Nebylo to spontánní si myslim, co si pamatuju.

A myslíš, že na nějaký tý úplně základní, hluboký úrovni se maj pořád ještě rádi?

Jo, to jo, nebo si to myslim, protože jestli fotr k mámě nic necejtí, tak to bych ho klidně poslal do prdele.

Ted' tomu asi nerozumim, proč ty?

No protože máma pro něj udělala hodně.

Co tím myslíš?

Třeba jak sme odjeli do Německa, tak sme přišli o chatu, máma zachránila chatu. Zachránila tenhle byt ve kterým teď bydlíme, zařídila skříně od máminý ségry, abysme

měli vůbec nějaký vybavení do bytu, to většinou zařizovala máma. Třeba máma dokopala tátu, aby si dodělal školu, to sem se v životě od otce nedozvěděl, řekl: „Sem odmaturoval“ a tím to haslo, takže on mi v životě neřek, že byl na učňáku, tam se vyučil a pak jenom díky mámě má maturitu, protože ho dokopala k večernímu studiu, což mi nikdy neřekl. Třeba otec mi nikdy neřek, že už byl ženatej...

On byl ženatej už někdy?

No, co sem se dozvěděl, když sem začal chápat, někdy v těch 16.

A jak dlouho byl ženatej?

Teď mi to dochází, že máma ho vlastně vytáhla z toho, že z toho byl v prdeli, no jasně a oni se poznali tak, že táta se rozešel s tou ex a poznal mámu a vlastně díky mámě se od ní odtrhl. Máma ho vytáhla z těch emocionálních, z toho zaseknutí, že se na někoho zafixoval, což jako fixovanej byl určitě, protože podle babičky to doma moc růžový neměl. On měl hezký dětství, to asi jo, ale o vojně třeba vůbec nemluví, nebaví se o tom, co dřív dělat nebo tak, vždycky útržky...sranda...nebo víš co...o vojně nikdy, nebo vlastně deset slov.

A jak tohle, co říkáš, jak máma zařídila ten byt, jak máma ho vytáhla z problémů, jak máma toho pro něj hodně udělala, jak to koresponduje s tím, že táta je tam dominantní?

Na mámu vztyčil ruku...víckrát...v těch 18 já sem se mu postavil, protože sem jako vypěnil, poslal sem ho do prdele a dal sem mu pěstí, ale to zas nasral i mě. To prudil do mě, za úplný blbosti, já nevím, měl sem bejt doma třeba v deset a já přišel v jedenáct, blbost úplná, tak se nasral a prudil do mě a pak to ještě odnesla máma. Vždycky, když já sem něco udělal, tak to odnesla máma a pak sem to teprv schytl já.

Takže táta mámu mlátil?

Stalo se to.

Kolik ti bylo? Nebo od kolika tohle trvá? Kdy sis toho všimnul poprvé?

Co si matně, kurva matně pamatuju, tak od pěti, pět a půl.

A jak si to vnímal?

Já sem dostával taky na prdel, vařečkou, sem měl jelita na prdeli, hodně velký jelita na prdeli. On o mě zlomil vařečku.

Takže tomu mám rozumět tak, že si to bral jako normální?

Ne to ne, to že na mě, to sem pochopil, nechápal sem důvod, proč, když sem byl malý dítě, tak malý dítě dělá píčoviny..pak se to vždycky špatně nějak vyhrotilo a pak to

přesáh, přepískl tu hranici, co si může dovolit a pak vztáh ruku na mámu, to až sem měl na to odvalu, tak sem se mu postavil, že sem mu řek at' jde do hajzlu. Odešel asi na tři hodiny, ven se projít.

Jak na to máma reagovala, když jí praštil nebo když mlátil tebe?

Když mlátil mě, tak mě hájila, stála za mnou, řvala na něj, at' to nedělá. Si pamatuju, že sem si strkal pod kalhoty poklice, polštáře, jak mě to sralo, víš co...sem dostával za píčoviny...

A když mlátil jí?

To se stalo málokdy, to sem byl třeba v pokoji a neviděl sem to. Viděl sem to jednou, viděl se, že táta byl nasranej, vyšel z pokoje, třísknul dveřma a máma brečela a pak sem viděl jelito. A od tý doby sem na fotra zanevřel a řek sem si, že jestli to udělá ještě párkrát, až budu mít nějakou vejšku, že ho zabiju, jestli to ještě udělá, ale už to neudělal, co sem ho poslal do prdele, už si to nedovolí, to je jediný.

A chtěl bys žít v podobným manželství jako maj tvoji rodiče?

Hele, určitě bych v tom žít nechtěl a doufám, že budu úplně jinej, a toho se hodně bojím. Jako já budu jinej, ale furt tam v tom ten obraz bude a doufám, že to...kdybych se měl chovat jako můj otec, tak budu hodně hodně přemýšlet, jestli radši někde neskončím sám, protože tohle někomu dělat...to radši skončím jako samotář, do kláštera...

A existuje něco, co se ti na tom jejich manželství přece jenom líbí?

(Ticho)ne. Nemám, co bych k tomu... Pěknýho, co může bejt pěknýho na tom, když je to založený na nenávisti nebo jako na rejpaní do sebe a na dělání potíží sami sobě, mě na tom nepříjde nic pěknýho.

A kdybys měl ještě jednou zrekapitulovat, co se ti na tom jejich manželství nelíbí...

Jak sem říkal, chování, nedávaj nic najevo. U nás se třeba přestali slavit Vánoce, u nás se přestaly dávat dárky.

Kolik ti bylo?

Tak jako slavíme Vánoce furt, to jako ne, ale už to není o tom, že stromeček, slezina, fotky, ale je to o tom, jo, sednem si, povečeříme spolu, pak si dáme nějaký symbolický dárky a tím to hasne. Ale od mejch 13ti let to upadá, Vánoce sem, Vánoce tam, už to každému bylo jedno. A od svejch 18ti nějaký narozeniny, nebo když mám svátek nebo takhle, tak to moc nefunguje.

Takže jak se k sobě chovaj, se ti hlavně nelíbí?

Absolutně. Sem proti tomu, ale asi bojuju ze špatnýho konce, možná sem se k tomu moh postavit jinak, možná sem do toho mohl vložit víc energie, moh sem třeba dostudovat, moh sem mít lepší výsledky, moh sem tomu pomoct.

A ty myslíš, že by to jejich manželství bylo lepší, kdyby ty si byl lepší?

Fotr by byl spokojenej, ano, já si to myslim.

Ty si myslíš, že dítě může ovlivnit prosperitu nebo naopak dysfunkčnost manželství?

Hm, hodně.

II.

Já bych zase začala nějakějma základníma údajema jako kolik ti je, kolik je tvojí přítelkyni, kdy ste se seznámili, jak ste se seznámili, jak dlouho spolu jste.

Takže, mně je 23, přítelkyni je 23. Poznali sme se před 5ti lety, ona byla ve čtvrtáku a já sem byl ve druháku. 5 let sme spolu.

A jak ste se seznámili?

No my se známe asi 13 let, z chaty, nás tam bylo hodně, tak sme se bavili: „ááá zpěvačka přišla, tak nám zazpívej“, dělali sme si z ní srandu. No já sem skončil vztah s Petrou, s ní sem chodil než sem začal chodit s Markétou, skončilo to po 9ti měsících. Přijeli sme na chatu, bavili sme se, chlastali sme u kámošky na zahradě a já sem se opil, tak sme se poznali, pak pusa na dobrou noc, tohle, pusa na dobrou noc, tohle, druhej den esemeska, tak sem říkal, že to bude asi tak na prázdniny, pak se rozejdem, jakože prázdninovej úlet, no a ejhle ono to je 5 let.

A co tomu začátku chození přímo předcházelo? Eseseska a co bylo to poslední?

Eh, já sem chodil s tou slečnou...my sme byli u ohně a začali sme hrát na schovku a tam ještě šlo o to, že rok před tím, tam byli i Markétiny kamarádky a oni si tam ulítlý s klukama a jí tam obtěžoval Prcek, což je takovej diletant od nás z chaty, prostě jí obtěžoval, pak byla ta akce, že sme seděli u toho ohně a on tam seděl a já sem seděl vedle Markéty, tak sme se bavili ona, že jí otravuje Prcek, že už ho má plný zuby, tak já říkám: „Mu napiš, že někoho máš“, a to ještě nebylo nijak myšlený, ale „já nikoho nemám“, „ tak napiš, že máš mě“ a jak nám bylo míň, tak sme se začali chovat, jako že sme spolu a pak sem se tam válel v křoví a Markéta náhodou přiběhla. Tak sme jako pokecali, šel sem jí doprovodit, druhej večer, třetí večer a byl z toho vztah.

Čím ti Markéta imponovala, proč ses pro ní rozhodnul?

To je moje minulost, to je špatný. (smích) Já sem byl, jak to říct slušně. Proutník, já sem byl proutník. Na chatě třeba 14 slečen, se třema sem nebyl. Mně se líbila už jako hodně dlouho, třeba 4 roky před tím než sme spolu začali chodit, tak sem to chtěl zkusit. Já když sem byl malej, tak sem si vůbec nevěřil, jako sice mě slečny balily, ale já sem byl takovej odměřenej, bál sem se, nedůvěra sama v sebe. Tak sem si ani neříkal, že by o mě mohla stát. Sem si říkal, že to stejně vezme nějakýj týpek, kterej prostřídá všechny a prostě a jako že si užívá. A taky si to myslela, pak sme se bavili a myslela si to, že takhle to dopadne a dopadlo to jinak.

Takže se nejedná o tvoje první partnerství, jedná se o tvoje...

x-tý

A co myslíš, že z toho plyne, pro ten váš vztah, že to není tvoje první holka. Myslíš, si že by ten váš vztah vypadal jinak, kdyby byla tvoje první holka?

Absolutně.

A v čem?

Ve všem.

Můžeš to zas nějak specifikovat?

Když sem začal první vztah, tak mi bylo o hodně míň, takže sem neměl ty zkušenosti, nemoh sem mít ty zkušenosti, to je to samý jako když si člověk sedne do auta. Neví jak se má chovat, neví jak má komunikovat. Poznává něco novýho, a když potom spadneš do toho samého, tak to je ten první krok, kterej ti pomůže.

A čeho si na ní v současný době ceníš nejvíc?

Toho jaká je. Toho jaká je, třeba že je dosti tolerantní osoba a po pár problémech, co vznikly a asi museli vzniknou. Já sem asi člověk, kterej se dokáže hodně ufixovat a nějak si jako nepřipouštím, že by něco mohlo bejt, teda připouštím si hodně věcí, ne že bych si věřil víc, ale sem dospělejší a buď něco bude nebo nebude a svět se kvůli tomu nezhroutí a já stejně půjdu dál a přemejšlet o tom, že když něco skončí, že začne přemejšlet jinak, že si třeba vezme život, to je demence prostě. Člověk by se s tím měl vyrovnat, i když to asi bude těžký, ale jako vážit si Markéty prostě za to jaká je. Co pro mě udělala, co se mnou protřpěla, protože, když to tak vezmu, já bych nechtěl hledat teď někoho jinýho a zjišťovat, ano, ta partnerka mi bude vyhovovat, jo, tak to bude v pohodě, ta se občas usměje. Kdo to má znova testovat jestli si sednem...a nechci

hledat taky z důvodu, že kde mám zaručeno, že mě nepodvede, že si nebude někde užívat...když sem byl mladší tak sem viděl problém v tom, že Markéty sem byl první vztah, tak sem si říkal, že tak dva roky a pak bude chtít poznávat něco jinýho a taky to tak plus mínus bylo, tam převážilo, že z mé strany to bylo v pohodě, že sme se neshodli na těch dvou problémech, jako že by sme si řekli a stop. Jako byly tam problémy, to určitě, ale ta druhá půlka chtěla to udržet, takže se to udrželo a přešlo se přes nějaký ty krize.

A jak ste ty krize dokázali překonat?

Tolerancí určitě, taky tím, že to byla většinou nešťastná náhoda, že to nebylo vyhocený, že by to bylo schválně sme šli za tím, že to chcem udělat nebo něco. S tím, že se párkrát stalo, no párkrát, že sem přišel na věc, že mi Markéta zahrula, že ulítla se Švýcarem, co tady byl na koncertu. Mě akorát našťvalo, jak to celý proběhlo, já sem tam byl, když tady ty kluci ze Švýcarska byli a ona si s nim psala, když odletěli a já sem na to po půl roce narazil. Ne, že bych prohledával, ale náhoda blbec, její kamarádka měla uložený sms v počítači a já sem jí ho dával do kupy, a tak se to semlelo, že sem jí projížděl soubory, protože se to nechtělo nakopírovat a tak sem do toho vlez a vidím číslo Markéty, tak zvědavost chlapa, tak se podívám na první tohle a tam vidím, že píše tomu ze Švýcarska. Tak sem vypěnil, nasranej, sme se pohádali, pak se to urovnalo. Pak sem si já debil, sem hledal někoho jinýho, ale to bohužel byla demence, to uznávám.

Jak ses přes tu nevěru dokázal přenést?

No pokecali sme, a že sme se dohodli na tom, že tomu dáme ještě jednu šanci, že to byla nešťastná náhoda.

A co se ti na Markétě naopak nelíbí?

Co se mi na ní nelíbí? To jak se dokáže chovat chvílema, mi nevyhovuje její chování v určitejch ohledech a situacích a občas mi připadá, že jedná přehnaně, přemejšlí za mě už. Že už ví, co já si myslím, to mě nasere, když někdo hraje na to, že ví, co já si myslím, to neví nikdo.

A proč v tomhle partnerství setrváváš?

Že bych jí dal všechno, co jde. Už sem pochopil, že nechci nic a že takovouhle ženskou chtěl do konce života a já se můžu jen modlit, ať nepotřebuje poznat někoho jiného.

O co bys přišel, kdyby to partnerství z nějakých důvodů skončilo?

O všechno. O všechno. O co přijít, přijdeš hlavně o spřízněnou osobu. Nevím jak ti to říct jinak.

Jsou nějaký okolnosti, za kterých bys Markétu dokázal opustit?

(ticho) No, kdyby si někde ulítla, no takhle, kdyby za mnou přišla, teoreticky druhý den nebo ten den, že jí to mrzí, tak bych to ještě možná zkousnul, ale dozvědět se to od někoho jiného nebo jí někde vidět, tak to bych měl já možná sám velkej problém se sebou, že já sám bych měl velkej problém se s tím smířit, ale kdyby mi to řekla ona, že se někde opila s kámoškama a s někým se vykousla, tak nasranej budu jak dělo, ale možná bych to ještě vstřebal, ale jakmile bych se to dozvěděl od někoho jiného....

V čem by byl rozdíl mezi tou její první nevěrou, kterou ste ustáli a týhle?

Tamto byla nezkušenost, chtěla něco zkusit a myslela si, že to bude lepší a bylo to na dálku a byl to nesmysl z mé strany se s tím vůbec rozčilovat, protože to bylo na dálku...jako že by za sebou lítali, že by si psali nebo jak, to byl nesmysl vztahově, to by nemohlo vydržet, ale mně to akorát mohlo zničit můj vztah...to sem reagoval možná jako moc. Ale teďka kdyby ..... Nevím, těžký spekulovat, já do ní nevidím.

Jak to koresponduje s tím, že tys jí byl taky několikrát nevěrnej?

Protože sem byl debil.

Takže pro Markétu by to znamenalo konec vztahu, ale ty máš pro sebe omluvu, že si byl debil?

(ticho) Já sem jí to přiznal, jako....to nebylo tak myšlený, že by to byla nějaký odvěta, nebo msta nebo já nevím, ale tamto tak proběhlo, určitě sem asi...já nevím...no trochu si nadsazuju, no.

Co myslíš, že pro šťastný partnerství nejdůležitější?

Důvěra.

A co tu důvěru může nabourat?

Třeba, že někdo chce něco jiného zkusit a prostě tam může bejt hodně faktorů, ale třeba když jeden ztratí chuť se s tím druhým vídat nebo oddaluje věci, který by měly běžt, tak toho člověka to může otrávit, může ho to pobouřit a může se začít chovat nějak jinak a přehodnotit...

Co to partnerství může zničit? Co když tam je, tak to nejde dál?

Ta důvěra, furt první místo. Když si dva lidi nedůvěřují, nedokážou říct, že tak to je a tak to bude a když ty lidi o sobě ví, že nehledaj nikoho jinýho, tak ta důvěra je fakt na prvním místě. Nemůžeš jít do něčeho, když tomu druhýmu člověku nevěříš.

Co ti tohleto partnerství přináší? Co by bylo jinak, kdybys ji neměl?

Hodně bych se bavil, nevim, těžký po pěti letech. Určitě bych neměl takhle pěkněj vztah, neměl bych se o co opřít v tom životě, když to tak řeknu. Když to beru takhle zpětně, tak bych hodně litoval. To co sem si moh prožít za těch 5 let, tak toho bych fakt asi litoval.

Bydíte spolu?

Boužel ne, zatím.

A plánujete to?

Plánujeme. Od září. Až se dodělá ten byt.

V čem vidíš výhody a nevýhody společného bydlení?

Zjištění stoprocentní tolerance nebo jak to nazvat, protože když sou dva spolu, můžou bejt spolu den co den, všechno pohodě a pak se máš s tím člověkem naučit žít, máš se naučit řešit stejny věci, máš se s ním dohodnout, co bude k jídlu. Máš s ním vyjít. Společný peníze, společná náplň života, nějak to spojit, tak tam zjistíš ty velký details, který myslim nikdy nemůžeš poznat, když s tím člověkem nebydlíš, dokud s ním nejsi 24 hod. denně.

A to je výhoda nebo nevýhoda?

Já bych to nedokázal takhle specifikovat, výhoda to může bejt a stejně tak to může bejt i nevýhoda. Neřeknu ti, jestli je to výhoda nebo nevýhoda, může to bejt tak i tak, záleží jak ten vztah jakej je. Výhoda je, když si ty lidi utvrděj, že spolu chtěj bejt, pak je to absolutní výhoda si to zkusit, ale nevýhoda, tam se poznaj mouchy.

Mluvili ste někdy o svatbě?

Zdalo se nám o tom, byla to spíš sranda.

A dokážeš si představit, že by sis jí vzal?

Já bych chtěl. Určitě ne ani za rok ani za dva ani za tři třeba, ale časem bych chtěl. Protože říkám, tuhle ženskou bych nerad pustil.

Kdy myslíš, že je dobrý se vzít?

Sporná otázka, třeba ve 30 nebo 28, ale zase má předcházet dítě svatbě nebo svatba dítěti? Nevim a na druhou stranu, kdybych se ve 28 vzal, ve 30 měl dítě, jak by to

teoreticky mělo být, tak jako přirozeně, tak synovi bude 15 a mě bude 45, a to už mě připadá jako dost. Já si myslím, když se vracím k těm mejm rodičům, že věk tam taky hraje roli. Já kdybych se narodil o 5 let dřív, tak mému tátovi je teď vlastně 60, tak by mu nebylo 60, ale bylo by mu 55 a vim, že v 55 byl úplně jinej.

Po kolíka letech manželští tě teda měli?

Po sedmi. Nebo po devíti, ne asi po sedmi letech.

A dokážeš si představit, že bys měl s Markétou dítě?

Ééé, dokážu si to představit, ale ještě nejsem v takový finanční situaci, ještě nemám takový zázemí, abych do toho šel. Ještě si nejsem jistej, že Markéta to vydrží....

Myslíš, že je to všechno o ní, jestli ten vztah vydrží? Jakou tam hraješ roli ty?

No, to zjistím, až spolu začnem bydlet, jestli dokážu tolerovat ty její nálady a všechno. Já vim, že občas mám s tím problém, když sem byl třeba u nich. To je furt... Johnnyho stůl, on tam má takhle (naznačí velkou horu nepořádku), já tam mám takhle (naznačí menší horu nepořádku) a Markéta se radši otočí a jede zpátky na chatu. Protože jí to vadí, ale já to tak neberu a nechci to tak brát, ale tam vidím jeden z těch problémů, něco se nelíbí, tak se začne chovat jinak....

Co myslíš, že dítě změní v tom manželství?

To je těžký to říct, to dítě může změnit city těch lidí k sobě navzájem, protože člověk si může uvědomit, že to dítě nechce, ne nechce, ale že si uvědomí, že některý věci mohly být jinak a pak z toho může dopadnout takovej vztah, kterej sem zažil já, sice je jinej, ale jakože špatnej. No, a když to dítě, to samozřejmě přinese radost do života. Víš, že bojuješ za něco, že seš tohleto a bojuješ za něco, což si myslím, že chce každěj.

A myslíš, že je reálný mít celoživotně spokojenej vztah s jedním člověkem?

Jako bez dětí?

Hm, s dětma bez dětí...myslíš, že v tom to dítě hraje takovou roli?

Ne, nemusí. Můžou a nemusí.

Co si myslíš, že by člověk měl udělat, aby měl celoživotně dobrej vztah?

(ticho) Co by ten člověk měl udělat.... To není o tom co člověk, samozřejmě jako jo, co ten člověk udělá nebo neudělá, ale není to úplně o tom, to se může prostě v průběhu doby změnit.

Uvažoval si někdy o tom, že se s Markétou rozejdeš?

Napadlo mě to.

A proč to bylo?

Nasranej.

A proč?

Neshoda, nějak sme se nedokázali shodnout, dohodnout, nelíbil se mi její názor na věc.

Co tě nakonec přimělo to neudělat?

Uklidnil sem se, člověk se zklidní z vyhocené situace, popřemýšlí o tom znova a má úplně jiný názor na to, proto nemá smysl dělat nějaký ukvapený závěry, když je člověk nějak naštvanej. Když je člověk v nějaký emocionální tísní tak je špatný dělat nějaký závěry. To končí hodně špatně.

A rozešli ste se někdy v průběhu těch 5-ti let?

(ticho) Jestli se to tak dá říct, tak jo.

Kvůli čemu to bylo?

Kvůli mé demenci. Markéta měla na chatě akci a já spinkal, tvrdě sem spinkal.

Takže ona se rozešla s tebou?

Jo

A jak dlouho ste byli od sebe?

Tejden.

A jak se to přihodilo, že ste se dali znova dohromady?

Ona za mnou přijela domů s tím, že mi jde říct, že je konec a já sem udělal, já sem jí ten den, ještě před tím, než mi to řekla, dal dárek, ale ne abych to zachránil, ale protože sme se neviděli, když měla narozeniny a ono se to nějak přehouplo, že mi dala šanci jednu, poslední šanci. A od té poslední šance sekám latinu, to je rok a půl určitě.

Vyčítá ti Markéta někdy něco?

Jo, občas jo.

A co?

Bordel, nebo třeba jako, třeba dneska je Markéta na chatě a čeká až by měla přijet a jí šťve, že neví v kolik má přijet, ale já jí nemůžu říct v kolik má přijet, když nevim v kolik my tady skončíme. Tak tohle jí třeba šťve hodně, že jí nedokážu říct, že v tolik a tolik, protože já furt ten život mám tak, že si ho škatulkuju podle priorit nebo podle toho, co je blíž, to co je pro mě lukrativnější a ona nedokáže pochopit, že jí dokážu přehodit za nějakou věc.

A ty jí někdy něco vyčítáš?

Občas někdy něco pronesu. Konkrétně fakt nevím, občas něco řeknu, ale že by to bylo něco cíleného... Vlastně jo, že myslí za mě, to mi vadí hodně, to je šílený.

Je něco, co bys na tom vašem partnerství chtěl změnit?

Ne.

Myslíš, že spolu umíte komunikovat?

Osobně jo. Icq ne. Musíme se vidět, jakmile se nevidíme, tak to občas vážne i když jak kdy, když se vidíme a člověk nemá náladu, tak se špatně komunikuje. Většinou když se vidíme, tak je to v pohodě.

O čem se nečastěji bavíte?

No podle toho, co chcem řešit. O čem se bavíme nejčastěji... v poslední době sme řešili dovolenou, kam pojedem. Často řešíme víkendy, co kdo máme, se bavíme, co kdy kde společně podniknem a tak.

Jak spolu trávíte čas?

Buďto sme někde nebo se válíme a povídáme si, kouknem na film, cokoliv.

Máš pocit, že máte témata o kterých se nebavíte?

Hm, já se s Markétou nebavim o spoustě věcech, ale ne, že by se to týkalo jí. Týká se to mejch bussinesů nebo jako mýho, nechci jí zatěžovat hlavu věcma, který bych měl vyřešit já. Třeba když musim vyřešit, že tenhle člověk potřebuje, beru práci konkrétně, že ten chlápek potřebuje 10 displejů, nezatěžuju jí tím, co řešim v práci...

Máte před sebou nějaký tajemství?

Já nemůžu mluvit za Markétu, ale já, nikdy na to nedošlo, každej má svý tajemství.

A lhal si jí někdy?

Dřív jo, dřív se mi to povedlo, teď už to neudělám.

A proč si jí lhal?

Protože sem byl debil, furt sem chtěl něco jiného od všeho, něco jiného, to bylo takový to období, kdy sem si ještě nevážil toho, co mám. Tak tam sem asi většinou řek něco špatně, že sem jako mlžil. Nikdy sem neřekl úplnej přesnej opak, ale někdy sem to třeba proměnil. Jako ne, že sem v Praze, ale přitom sem byl v Budějovicích, ale sem v Praze, ale ne v Praze 4, ale v Praze 5. Ne, že bych si vymejšlel, ale bylo to upravení, aby si s tím nedělala hlavu nebo to neřešila, protože sem to s ní nechtěl řešit tu danou věc.

Jak si došel k tomu, že je to to pravý?

No nechci nic jiného.

Takže to, že ustoupila potřeba mít něco jiného, tě dovedlo k tomu, že to, co teďka máš je to ono?

To nemusí bejt ono, ale já sám vim, že bych jí dal všechno, a když si všechno vezme a bude chtít víc, tak bohužel na to sem krátkej, ale pokud to bude vyhovovat, tak jako nechci ukončovat vztah, vůbec, ani na to nemám pomyslení.

Jak vypadá situace, kdy máte oba na něco odlišném názor?

Pokecáme o tom, když se nemůžem shodnout, tak to necháme bejt.

Jak myslíš, že se ten váš vztah proměnil za tu dobu, co spolu jste?

V čem by se měl proměňovat? Jsme dospělejší, v tom se proměnil.

Může říct nějaký aspekty tý změny?

Hele nevim.

Hádáte se?

Ani ne, občas se chytne kvůli něčemu. Markéta se spíš naštvne a já vypěním a udělám nějakou prudkou pohybu a ona se lekne a pak je naštvaná, že sem takovej choler.

A když už se hádáte, tak o čem?

O tom, že mě něco sere.

Tebe?

Většinou jo.

A jak tohle zase koresponduje s tím, že není nic, co by si na tom vztahu chtěl změnit?

Tak takovýhle věci musí probíhat, nějaký zábrany, „Jo, my sme manželé, my si nemůžem říct tohle, to ne“.

A co ti třeba vadí?

Jako na Markétě?

Tak říkáš, hádáme se, protože mě něco sere...

No, my se jako nezačnem hádat kvůli věci, já se třeba naštvu, vypěním a Markétě začne bejt líto, že sem cholerický, jako že zase něco dělám špatně, tak začne popotahovat, brečet a mě sere jak brečí, protože sem nic neudělal, jenom sem zvýšil hlas. Tak mě to nasere a začnu řvát.

A tohle je klasický průběh vaší hádky?

A pak spolu třeba deset minut nemluvíme, pak podle toho, kdo to zavíní, tak se navzájem omluvíme a v klidu.

A vyhrožuješ jí někdy, že se s ní rozejdeš?

Ne, řekl sem jí to tenkrát, tenkrát před rokem a půl, jak sem měl ty problémy se vstáváním a pak už nikdy.

Já myslela ty jí.

No vždyť, jak sme se hádali, tak sem jí to asi řekl.

A myslel si to vážně?

No, přemejšlel sem o tom. V tu chvíli, kdy sem to řekl, sem to myslel vážně, ale jak sem to řekl, jak to člověk uvolní, když to řekne tý osobě, tak sem si uvědomil, co tím vlastně můžu všechno to, co se tím může úplně změnit. Pak sem si za tím trochu stál, ale dopadlo to jinak a tak sem o tom pak už nepřejšlel.

Jak Markéta pozná, že jí máš ještě pořád rád?

Snažím se s ní komunikovat, snažím se vyplňovat náš volnej čas, cokoliv jí napadne, jít do kina, tak se přizpůsobim. Vztah, prostě udržet si toho člověka, aby neměl potřebu jít s kámošem, bejt spolu šťastný, jak bych to nazval. Vyhovět si navzájem. Třeba když jí napadne jít se podívat do támhleť uličky, protože tam viděla nějaký věci, tak se sebrat, jít tam, pak si to spojit do něčeho hezkýho, prostě, nesmí to bejt stereotypní, to omrzí každého, ať je ten člověk sebelepší, sebesthorší, tak stereotyp omrzí každého.

Říkáš jí nějaký hezký věci?

Samozřejmě.

Myslíš, že to v tom vztahu k něčemu vede?

K něžnostem, že si lidi víc porozumí, protože je to o vztahu a ten vztah musíš nějak rozvíjet.

Myslíš, že je prospěšný, takový věci říkat?

Samozřejmě, protože představ si vztah, kterej by byl: „Ahoj, jak se máš? Co si dáš k večeři? Hm, já jdu spát, tak čau“. Stereotyp. Nedám ti kytku....Třeba poslední věc, která Markétě vadí - nekupil sem jí kytku. Koupil sem jí k narozeninám hafec věcí, ale nekoupil sem jí kytku, to byl třeba problém. Tak sem o tom začal samozřejmě přemejšlet a vim, že jakákoliv příležitost a já jí koupím kytku, protože, to je to samý jako říct něco pěknýho, stačí udělat malý gesto...

Jaký třeba?

No, třeba že jí řeknu, že sem se na ní těšil, že sem s ní rád, třeba že s ní můžu bejt jen dvě minuty a sem za to vděčnej, že sem za to rád, že si ten čas najde.

Chválíš jí?

Jakej je opak slova chválit? Pomlouvat?

Nechválit.

Shazovat jí?

Nechválit.

No jasně, samozřejmě. Samozřejmě občas jí řeknu, že je to jelito, protože nepochopí logickou věc, kterou já беру jako logickou věc a ona to bere jako postup. Tak jí řeknu, že je jelito, že to nepochopila, ale to není o tom, že bych jí chtěl shodit, ale je to jen konstatování.

Cejtíš se v tom vztahu doceněnej? V tom smyslu doceněnej, co ti Markéta dává nazpátek?

Každěj to jako dává nebo vrací jinak.

A vyhovuje ti to, jak ti to dává Markéta?

Jo. To bych s ní nebyl, kdyby mi to nevyhovovalo.

Dávali ti rodiče nějaký rady ohledně partnerství?

Jo, poslal sem je doprdele. Ať si všímaj svýho.

A jaký to byly rady?

Jako rady o partnerství ani moc ne, protože sem začínal poměrně brzo a rodiče neměli ani šanj, kde já jak a kde. Ale máma třeba komentovala Markétu nějak a já sem jí řek, ať si hledí svýho.

A jakej mají vztah k Markétě?

Akceptovali jí. Třeba Markétiny rodiče se na mě ptaj, ale to je rodina, naše rodiče se na Markétu neptaj, protože my si nesdělujem, kde a jak, co my. Máma by možná chtěla, ale nás to skoro nezajímá, tak všeobecně.

A víš už teď o něčem, co přejímáš od svých rodičů?

Fotrovy móresy.

Mohl bys mi na závěr popsat jedno vaše klasický rande?

Tak někde se setkáme, záleží kdy, na oběd, na snídani, dřív sem za ní jel ještě dřív, než sem jel do školy, přivez sem jí snídani a pak sme spolu jeli doprovodit jí ke škole a já sem pak jel taky do školy. To samozřejmě není rande. Třeba se sejdem ve 4 odpoledne, jdem se projít na Žofín nebo na Petřín, pak si sednem někam na večeři, nebo si dáme něco k pití, nebo si dáme pizzu. Pak můžem jít do kina nebo se jít podívat na nějakou výstavu, a pak skončíme buď u ní nebo u mě. Já se spíš pro takovej blind, ne jít někam

protože tam prostě jdeš, já nemám rád plánovaný věci, já mám rád neplánovaný věci. Většinou když se něco naplánuje, tak se to nepodaří. Nebo jako jo, podaří, máš, co si chtěla, ale prostě stane se tam něco, co to ovlivní a pak celej ten nadhled nad tou věcí, kterou ty sis naplánovala a měla bejt perfektní, je špatnej, tak je lepší bejt o uzdu míň a nechat tomu volnej průběh, jako mít nějaký body určitě, ale nechat tomu volnej průběh. Takže naše dovolená byla myslim spontánně supr.

Příloha č. 2 - Analýza rozhovoru

	rodiče	Aktér
Dobrý vztah		Když si dva lidi nedůvěřujou, nedokážou říct, že tak to je a tak to bude a když ty lidi o sobě ví, že nehledaj nikoho jiného, tak ta důvěra je fakt na prvním místě. Nemůžeš jít do něčeho, když tomu druhému člověku nevěříš.
Proč být ve vztahu -emocionální důvody	Určitě to bylo jinak, k sobě něco cejtili, lidi se jen tak nevezmou z donucení. Jo, nebo si to myslim, protože jestli fotr k mámě nic necejtí, tak to bych ho klidně poslal do prdele, protože máma pro něj udělala hodně.	Já sem asi člověk, kterej se dokáže hodně ufixovat. Přišel bych o všechno.
Proč být ve vztahu - racionální důvody	Protože je rozvod komplikovanej. Jsou pro sebe důležitý....Až si oba dva řeknou stop, konec, tak to skončí a nic se nestane. Jako každej ztratí všechno.	Bych nechtěl hledat teď někoho jiného a zjišťovat, ano ta partnerka mi bude vyhovovat...
Strategie tvorby a udržení funkčního vztahu	Nelíbí se mi jak, se chovaj. Sem proti tomu, ale asi bojuju ze špatného konce, možná sem se k tomu moh postavit jinak, možná sem do toho mohl vložit víc energie, moh sem třeba dostudovat, moh sem mít lepší výsledky, moh sem tomu pomoct. Dítě může hodně ovlivnit funkčnost nebo dysfunkčnost manželství.	Důvěra To není o tom, co člověk, samozřejmě jako jo, co ten člověk udělá nebo neudělá, ale není to úplně o tom, to může prostě se v průběhu doby změnit.

Význam svatby	Kdyby nebyli svoji, tak by spolu 100% nebyli.	Já bych chtěl. Určitě ne ani za rok ani za dva ani za tři třeba, ale časem bych chtěl. Protože říkám tuhle ženskou bych nerad ztratil. To je těžký to říct, to dítě může změnit city těch lidí k sobě navzájem, protože člověk si může uvědomit, že to dítě nechce....
Přítomnost tématu rozchodu	Já sem vždycky byl jejich spojka, buď otec řekl mě, že už na to sere, že se chce rozvést nebo máma. Bylo by jim líp, kdyby byli od sebe.	Jestli se to tak dá říct, tak jo. Rozešli sme se. Kvůli mý demenci. Markéta měla na chatě akci a já spinkal, tvrdě sem spinkal. Ne, řekl sem jí to tenkrát, tenkrát před rokem a půl, jak sem měl ty problémy se vstáváním a pak už nikdy.
Průběh komunikace	Dvě nasraný kobry v jednom bytě. Protože si nemaj co říct, nechtěj si nic říct a nemaj si co říct. Tak normálně, teď chtěj dělat novou kuchyň, tak se bavili o kuchyni, bavili sme se kam pojedem na dovolenou nebo kam se pojedem podívat, bavili se vždycky normálně, akorát mezi nima vidim tu bariéru Každej ho řeší sám a každej o tom mlčí. Jen já o tom vim z každý strany.	Osobně jo. Icq ne. Musíme se vidět, jakmile se nevidíme, tak to občas vážne i když jak kdy, když se vidíme a člověk nemá náladu, tak se špatně komunikuje. Většinou když se vidíme, tak je to v pohodě. Se s ní nebavim o spoustě věcech, ale ne, že by se to týkalo jí. Týká se to mejch businessů nebo jako mýho. Nechci jí zatěžovat hlavu věcma, který bych měl vyřešit já
Výskyt hádek	Většinou se bavili normálně	Ani ne, občas se chytne kvůli něčemu. Markéta se spíš naštvne a já vypěním a já udělám nějakou prudkej pohyb a ona se lekne a pak je naštvaná, že sem takovej choler.
Důvody k hádkám	Kvůli mně, protože si neseděli, neměli společný zájmy, otec ztratil dost kamarádů, než sem se narodil. Co mi bylo řečeno, že od té doby co sem se narodil, se táta strašně	Přemejšlí za mě už. Že už ví, co já si myslim, to mě nasere. Nedokáže pochopit, že jí dokážu přehodit za nějakou věc.

	<p>změnil. Protože sem se narodil. Fotr mě pak nechtěl. Po sedmi letech manželství, fotr potom jako, že mě nechce, najednou sem se narodil, že mě nechce, že děti nechce a od té doby je prej nasranej.</p> <p>Máma kupovala jídlo, co já vim a nasranej fotr občas sjel do Kauflandu a nechal tam za žrádlo 1500, že to bylo na dýl a pak nasranej celej tejden, pak třeba nežral.</p>	
Řešení konfliktů	<p>Fotr odejde, nebo něčím třískne, nebo zavře dveře a nebo má trochu chování, jako že agrese, ať drží hubu něco takovýho. Na mámu vztyčil ruku...víckrát...v těch 18 já sem se mu postavil, protože sem jako vypěnil, poslal sem ho doprdele a dal sem mu pěstí. Vždycky, když já sem něco udělal, tak to odnesla máma a pak sem to teprv schytl já.</p>	<p>No my se jako nezačnem hádat kvůli věci, já se třeba naštvu, vypěním a Markétě začne bejt líto, že sem cholerickej, jako že zase něco dělám špatně, tak zečně popotahovat, brečet a mě sere jak brečí, protože sem nic neudělal, jenom sem zvýšil hlas..tak mě to nasere a začnu řvát. A pak spolu třeba deset minut nemluvíme, pak podle toho, kdo to zavíní, tak se navzájem omluvíme a v klidu.</p>
Výběr partnera	<p>Máma ho vlastně vytáhla z toho, že z toho byl v prdeli, no jasně a oni se poznali tak, že táta se rozešel s tou ex a poznal mámu a vlastně díky mámě se od ní odtrhl a máma ho vytáhla z těch emocionálních z toho zaseknutí, že se na někoho zafixoval, což jako fixovaném byl určitě, protože podle babičky to doma moc růžový neměl.</p>	<p>Mně se líbila už jako hodně dlouho, tak sem to chtěl zkusit. Já když sem byl malej, tak sem si vůbec nevěřil, jako sice mě slečny balily, ale já sem byl takovej odměřenej, bál sem se, nedůvěra sama v sebe.</p> <p>Člověk by se s tím měl vyrovnat, i když to asi bude těžký, ale jako vážit si Markéty prostě za to jaká je. Co pro mě udělala, co se mnou protrpěla.</p>
Způsob trávení volného času	<p>Do divadla, do kina se nechodilo, jezdilo se teda na chatu od měch šesti do nějaké 12, 13 se pravidelně jezdilo na chatu, všichni. Občas sem jel někam s tátou na dovolenou, s mámou, že se to tak střídalo, ale víc dovolený sem strávil s tátou než s mámou.</p>	<p>Bud'to sme někde nebo se válíme a povídáme si, kouknem na film, cokoliv.</p>

Frekvence trávení volného času	Pravidelné ježdění na chatu.	
Dopad trávení volného času na kvalitu vztahu	Akorát, co mě sralo, že kdykoliv sem přijel odkudkoliv, od dvou tejnů nahoru, tak na mě máti začala vždycky řvát, vždycky když sem přijel, nevím proč. Stačilo do ní píchnout, jestli se za těch 14 dní nasrala na tátu nebo co se stalo, vždycky mě za cokoliv seřvala.	Není to stereotyp, ten omrzí každého
Způsob a frekvence projevů náklonnosti	Neprojevovali si lásku, dárky k příležitostem, ne spontánně, užitečné dárky	Snažím se s ní komunikovat, snažím se vyplňovat náš volnej čas, cokoliv jí napadne, jít do kina, tak se přizpůsobim, vztah, prostě udržet si toho člověka
Dopad těchto projevů na kvalitu vztahu		Samozřejmě, protože představ si vztah, metrem by byl: ahoj, jak se máš? Co si dáš k večeři? Hm, já jdu spát, tak čau...stereotyp.

Hubert vnímá manželství svých rodičů velmi negativně a v mnoha ohledech na něj reaguje ve svém vztahu. Momentálně není jediná věc, kterou by na vztahu svých rodičů vnímal jako pozitivní. *Emocionální chlad a nejistota, kterou cítí ve své primární rodině, kompenzuje ve svém současném vztahu, a to jak po stránce strategií k jeho zkvalitnění a vyjadřování přízně k partnerce, tak ve své fixaci na ní a vztah, který je pro něj jedním z mála bezpečných míst.* Ve vztahu se snaží vystupovat aktivně ve smyslu udržovacích strategií, ale rozhodující slovo dává partnerce a nedomnívá se, že by mohl mnoho věcí změnit. Sebe sama ve vztahu vnímá jako tvůrce potíží a jako toho, kdo by měl být partnerce vděčný, za úskalí, která s ním protrpěla. Jeho sebepojetí úzce souvisí s faktem, že se vnímá jako zdroj konfliktů a nesouladu v manželství svých rodičů. Jako dobrý vztah vnímá respondent ten vztah, ve kterém si partneři důvěřují, přesto v oblasti komunikace jedná neúmyslně tak, že toto částečně znemožňuje. Přesto, že vidí komunikaci jako zásadní aspekt vztahu, o mnoha věcech s partnerkou nemluví, protože jí tím podle svých slov nechce zatěžovat, a to aniž by věděl, zda to partnerka takto vnímá.

Svatbu Hubert vnímá jako instituci, která drží partnery pohromadě i ve chvílích, kdy spolu být nechtějí. Vidí ji také jako něco, co může zabránit ztrátě jeho partnerky.

Dobry vztah

„Důvěra....Třeba, že někdo chce něco jiného zkusit a prostě tam může být hodně faktorů, ale třeba když jeden ztratí chuť se s tím druhým vídat nebo oddaluje věci, který by měly být, tak toho člověka to může otrávit, může ho to pobouřit a může se začít chovat nějak jinak a přehodnotit...“

Jako dobrý vztah vidí Hubert vztah, ve kterém si partneři důvěřují. Mezi faktory, které toto mohou narušit, řadí ve své podstatě změnu chování, se kterou partner nesouhlasí nebo ztrátu zájmu o vztah, což jsou charakteristiky vztahu jeho rodičů. (viz dále) Hubert tedy vidí jako dobrý vztah ten, který není takový jako vztah jeho rodičů.

Proč být ve vztahu

Emocionální důvody

„Jo, nebo si to myslím, protože jestli fotr k mámě nic necejtí, tak to bych ho klidně poslal do prdele, protože máma pro něj udělala hodně“ „Vážít si jí prostě za to jaká je. Co pro mě udělala, co se mnou protrpěla“

Jako jeden z důvodů proč mít rád svojí partnerku uvádí vděčnost za to, co s ním protrpěla, stejnou věcí podmiňuje city i mezi rodiči, resp. domnívá se, že otec by měl mít matku rád z těchto důvodů. Hubert sebe i svého otce cítí ve vztahu jako problémového a s jistým zjednodušením jako toho, kdo by měl být vděčný za přízeň partnerky. To souvisí s fixací na partnerku, kterou uvádí u sebe i svého otce. *Pokud hovoří o fixaci na 1. otcovu ženu, dává ji do souvislosti s nepříliš lehkou domácí situací v dětství. To koresponduje i se situací Huberta a jeho dysfunkčním rodinným prostředím. Partnerství je jediný prostor, kde je možno saturovat své emocionální potřeby a je zároveň místem úniku.*

Ačkoliv sebe i otce prezentuje jako dominantního, mají oba tendenci být emocionálně závislí na partnerce.

Racionální důvody

„Rozvod je příliš komplikovanej.... Jsou a nejsou. Jsou pro sebe důležitý.... Až si oba dva řeknou stop, konec, tak to skončí a nic se nestane. Jako každej ztratí

všechno....“ „Bych nechtěl hledat teď někoho jiného a zjišťovat, ano, ta partnerka mi bude vyhovovat“

Hubertova partnerka saturuje jeho potřebu bezpečí a zázemí, kterou ve svých rodičích nikdy neměl. Hledání nové partnerky je spojeno s nejistotou a nejasným výsledkem, což se Hubertovi nechce podstupovat.

Přítomnost tématu rozchodu

„Já sem vždycky byl jejich spojka, buď otec řekl mně, že už na to sere, že se chce rozvést nebo máma. Bylo by jim líp, kdyby byli od sebe. Protože je rozvod komplikovanej.“ „Kvůli mé demenci. Byl to nesmysl z mé strany se s tím vůbec rozčilovat, protože to bylo na dálku. Pak sem si já debil, hledal někoho jiného, ale to bohužel byla demence, to uznávám.“

Hubert trvale hledá chybu v sobě, a to i situaci partnerčiny nevěry. Domnívám se, že toto souvisí s jeho přesvědčením, že svým narozením mohl zapříčinit potíže ve vztahu svých rodičů a s jeho obecnou tendencí cítit se odpovědný, za věci, které nemůže ovlivnit nebo se cítit provinile, kvůli legitimnímu chování. Hubert se tedy domnívá, že aktualizaci rozchodu zapříčinil vždy on, a pokud ne přímo, jako v případě nevěry jeho partnerky, pak tedy aspoň tak, že k této věci zaujal špatný postoj. Jako jediný potenciální důvod k rozchodu, který Hubert uvádí, je situace, kdyby se o nevěře partnerky dozvěděl od někoho jiného, což by mu znemožnilo partnerce dále důvěřovat. Vzhledem k tomu, že důvěra je podle něj základním kamenem dobrého vztahu, jednalo by se tedy o závažné narušení jeho představy o vztahu a stal by se neakceptovatelným.

Strategie tvorby a udržení fčního vztahu

„Dítě může hodně ovlivnit....“ „To není o tom, co člověk, samozřejmě jako jo, co ten člověk udělá nebo neudělá, ale není to úplně o tom, to může prostě se v průběhu doby změnit.“

Hubert se domnívá, že vztah jeho rodičů se rapidně začal zhoršovat s jeho narozením, protože jeho otec si uvědomil, že nechce dítě, proto přikládá velký význam svému narození a dětství a domnívá se, že vztah jeho rodičů by byl lepší, kdyby on byl lepší. Z podstaty dětství neměl však reálně šanci ovlivnit kvalitu vztahu svých rodičů. Je

možné se domnívat, že odtud plyne jeho pocit méněcennosti, který se projevuje i v jeho současném vztahu. Tak, jako nemohl tenkrát ovlivnit vztah svých rodičů, a to přesto, že se domnívá, že ano, myslí si, že nyní nemůže nijak zásadně ovlivnit svůj vlastní vztah. To zda vztah přetrvá či nikoliv odkazuje na možnou partnerčinu potřebu poznat někoho jiného nebo ne či možný osobnostní vývoj partnerů.

Přestože nemá žádnou pozitivní zkušenost se strategiemi udržení funkčního vztahu, snaží se reagovat na negativní aspekty rodičovského vztahu tj. stereotyp, a to především v oblasti trávení volného času.

Význam svatby

„Kdyby nebyli svoji, tak by spolu 100% nebyli.“ „Já bych chtěl. Určitě ne ani za rok, ani za dva, ani za tři třeba, ale časem bych chtěl. Protože říkám tuhle ženskou bych nerad ztratil.“

Hubert vnímá svatbu jako formální nástroj, který může udržet partery ve vztahu. Jako jediný důvod, proč jeho rodiče v manželství setrvávají, je právě svatba. Vzhledem k této zkušenosti je, domnívám se přesvědčen o tom, že svatbou zmenší pravděpodobnost, že o partnerku přijde.

Výběr partnera

*„Máma ho vlastně vytáhla z toho, že z toho byl v prdeli, no jasně a oni se poznali tak, že táta se rozešel s tou ex a poznal mámu a vlastně díky mámě se od ní odtrhl.“
„Mně se líbila už jako hodně dlouho, tak sem to chtěl zkusit.... Jako vážít si jí prostě za to, jaká je. Co pro mě udělala, co se mnou protrpěla“*

„Sme se bavili ona, že jí otravuje Prcek, že už ho má plný zuby, tak já říkám: „Mu napiš, že někoho máš“ a to ještě nebylo nijak myšlený, ale „já nikoho nemám“ „ tak napiš, že máš mě“..... sice mě slečny balily, ale já sem byl takovej odměřenej, bál sem se, nedůvěra sama v sebe“

Hubert uvádí u svojí matky i partnerky, že jeho a otce provázely v těžkých životních chvílích. U matky si tohoto velmi cení, domnívám se proto, že s touto partnerkou setrvává mj. proto, že si je v tomto podobná s jeho matkou. Důležitost v tomto vidím zejména proto, že se jedná o jediný pozitivní aspekt celého vyprávění o

vztahu jeho rodičů. Samotný výběr partnerky mohl ovlivnit fakt, že s ní měl možnost zažít pocit potřeby a nepotvrzení své vlastní malosti.

Komunikace

Průběh komunikace

„Každý ho řeší sám a každý o tom mlčí. Jen já o tom vim z každé strany.“ „Se s Markétou nebavím o spoustě věcech, ale ne, že by se to týkalo jí. Týká se to mého bussinesu nebo jako mého. Nechci jí zatěžovat hlavu věcmi, který bych měl vyřešit já“

Přestože Hubert prezentuje, že rodiče o svých problémech mlčí a řeší si je sami a zdálo by se tedy, že důvod, proč své partnerce mnoho věcí neříká, je v naučeném chování od jeho rodičů, já se domnívám, že Hubertovi rodiče konflikty řešili a řeší. Řeší své konflikty přes něj už od dětství, kdy byl těmito problémy neúměrně zatížen a nemohl k nim zaujmout adekvátní postoj. Z těchto nepříjemných prožitků si odnesl přesvědčení, že jeho problémy, pokud by je partnerce sdělil, by ji zatížily, tak jako jeho v dětství zatěžovaly problémy jeho rodičů. Z tohoto důvodu nesděljuje partnerce mnoho věcí, které subjektivně vnímá pouze jako svoje problémy.

Důvody k hádkám

„Kvůli mně, protože si nesešli, neměli společný zájem. Protože sem se narodil. Fotr mě pak nechtěl“ „ Přemýšlím za mě už. Že už ví, co já si myslím, to mě nasere“

O svém otci se Hubert explicitně vyjadřuje jako o dominantním, a to přesto, že implicitně vnímá v mnoha věcech jako dominantní spíše matku. Jeho představa o mužské roli je však o muži jako dominantním prvku, toto mu jeho partnerka narušuje tím, že „za něj přemýšlí“, na což respondent reaguje chováním, které jeho partnerka vnímá jako agresi.

Hubert vnímá velmi negativně subjektivně nespravedlivé obvinění, na což reaguje hádkou. Je možné hledat souvislost s jeho dětskými zkušenostmi - nespravedlivým trestáním a hádkami s rodiči, které vnímal jako neopodstatněné, ale přesto je musel snášet. V dospělosti už toto snášet nechce.

Řešení konfliktů

„Na mámu vztyčil ruku...víckrát... Fotr odejde, nebo něčím třískne, nebo zavře dveře nebo má trochu chování, jako že agrese, ať drží hubu něco takovýho.“ - „No my se jako nezačnem hádat kvůli věci, já se třeba naštvu, vypěním a Markétě začne bejt líto, že sem cholerickej, jako že zase něco dělám špatně, tak začne popotahovat, brečet a mě sere, jak brečí, protože sem nic neudělal, jenom sem zvýšil hlas. Tak mě to nasere a začnu rvát... A pak spolu třeba deset minut nemluvíme, pak podle toho, kdo to zavíní, tak se navzájem omluvíme a v klidu.“

Hubert svým temperamentovým typem inklinuje ke stejnému řešení konfliktů jako jeho otec, se kterým vidí sám v sobě podobnost a kterou vnímá velmi negativně: *„Kdybych se měl chovat jako můj otec, tak budu hodně hodně přemýšlet, jestli radši někde neskončím sám“*. Řešení konfliktů u jeho rodičů prochází z Hubertovy strany velkou korekcí, a to zejména v oblasti domácího násilí.

Volný čas

Frekvence trávení volného času

„Tady v Praze, ne v tom Německu, že spolu ten čas už netrávili.“ „ Prostě udržet si toho člověka, aby neměl potřebu jít s kámošem, bejt spolu šťastný, jak bych to nazval.“

Ukazuje se, že pro Huberta je více zásadní chuť aktivně trávit čas s partnerem než objektivně měřený čas, který spolu stráví, protože ve svém okolí vidí, že ačkoliv jeho rodiče spolu objektivně jsou, ve skutečnosti spolu být nechtějí. Chtít nebo nechtít trávit čas s partnerkou je pro něj indikátorem dobrého nebo špatného vztahu.

Způsob trávení volného času

„Do divadla, do kina se nechodilo, jezdilo se teda na chatu od mejch šesti do nějakej 12ti, 13ti se pravidelně jezdilo na chatu, všichni. Nebo sme se chodili koupat k vodě, na Slapy, že se tam válely na dece.“ „Třeba se sejdem ve 4 odpoledne, jdem se projít na Žofín nebo na Petřín, pak si sednem někam na večeri...Pak můžem jít do kina nebo se jít podívat na nějakou výstavu, a pak skončíme buď u Markéty, nebo u mě“

Vzhledem k tomu, že cílem Huberta je vyhnout se stereotypu, snaží se se svou partnerkou trávit čas rozmanitým způsobem a vytvářet si společné zážitky, které je budou spojovat. Současně tvoří volný čas téma k hovoru. Snaha o vyhnout se zevšednění

vztahu je, domnívám se, reakcí na podobu vztahu rodičů, který Hubert hodnotí negativně.

Dopad trávení volného času na kvalitu vztahu

„Snažím se s ní komunikovat, snažím se vyplňovat náš volnej čas, cokoliv jí napadne, jít do kina, tak se přizpůsobim, vztah, prostě udržet si toho člověka, aby neměl potřebu jít s kámošem, být spolu šťastný, jak bych to nazval. Prostě, nesmí to být stereotypní, to omrzí každého, ať je ten člověk sebelepší, sebesthorší, tak stereotyp omrzí každého.“

Vztah jeho rodičů je mu mementem a snaží se tudíž svůj vztah budovat zcela jiným způsobem. Snaží se s partnerkou komunikovat a chce se svou partnerkou trávit čas a tím dělat vztah hezčí. Chce tak předejít vztahu založenému pouze na zvyku, který vidí u svých rodičů.

Projevy náklonnosti

Způsob a frekvence

„Nedávaj nic najevo. U nás se třeba přestali slavit Vánoce, u nás se přestaly dávat dárky.“ „No třeba, že jí řeknu, že sem se na ní těšil, že sem s ní rád, třeba že s ní můžu být jen dvě minuty a sem za to vděčnej, že sem za to rád, že si ten čas najde. Koupil sem jí k narozeninám hafec věcí, ale nekoupil sem jí kytku, to byl třeba problém. Tak sem o tom začal samozřejmě přemýšlet a vim, že jakákoliv příležitost a já jí koupím kytku“

Hubertovi rodiče si přízeň neprojevují a v posledních letech rezignovali i na formální projevy, jako je slavení Vánoc. On sám toto koriguje a považuje vyjadřovaný zájem o partnerku jako prospěšný a nutný, a to ať už jde o verbálně vyjadřovaný zájem, drobné dárky nebo aktivní trávení času. Dále se zdá, že Hubert se snaží nedostatek zkušeností v oblasti emocionálního chování nahradit kvantitou, a to také materiální.

Dopad těchto projevů na kvalitu vztahu

„Nevím jakej byl, prej v pohodě, že se bavili, jezdili na zábavy. Když sem byl ještě malej, tak otec hrál na zábavách na klávesy a bylo to v pohodě. A potom, co sme se vrátili z Německa, což mi bylo nějakých 5 a půl, tak to nějak šlo z kopce dolů.“ „K něžnostem, že si lidi víc porozumí, protože je to o vztahu a ten vztah musíš nějak rozvíjet.“

Projevy přízně Hubert vidí jako nástroj rozvoje kvality vztahu. Nezdá se však, že by se domníval, že rodiče v raných stádiích svého manželství toto zanedbali a jeho jednání by tudíž bylo opoziční. Pokud jde o reakci na manželství rodičů, jedná se spíše o reakci na jeho současnou podobu, která však vyplývá z jiných souvislostí.